

INGUNN ERIKSEN OG LARS ROAR FRØYLAND

Levende drabantbyer

Ungdoms deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter
i flerkulturelle lokalsamfunn

OM FORFATTERNE

Ingunn Eriksen er forsker II ved NOVA, Seksjon for ungdomsforskning. Hun har en PhD i kulturstudier (2013) fra UiO. Eriksens forskningsinteresser inkluderer ungdoms jevnalderrelasjoner, betydningen av etnisitet og kjønn i unges liv, skolemiljø og mobbing.

Lars Roar Frøyland har en mastergrad i sosiologi (2009) fra UiO. Nå er han stipendiat på Voldsprogrammet ved NOVA, tilknyttet Seksjon for ungdomsforskning. Avhandlingen skrives ved Psykologisk institutt, UiO, og omhandler vold i ungdomsmiljøer. Frøyland har tidligere forsket på en rekke temaer knyttet til ungdoms liv, som sosial ulikhet, helse og levekår, medvirkning og data- og pengespill.

Ingunn Eriksen og Lars Roar Frøyland

Levende drabantbyer

Ungdoms deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter i flerkulturelle
lokalsamfunn

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Bergen/Oslo 2017

© Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 2017
Rapport 2017:1

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
Co/Institutt for samfunnsforskning
Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo
www.sivilsamfunn.no

ISBN (print): 978-82-7763-550-7
ISBN (online): 978-82-7763-551-4

ISSN (print): 1891-2168
ISSN (online): 1891-2176

Rapporten er finansiert av Kulturdepartementet gjennom prosjektet «Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor». Senteret er et samarbeidsprosjekt mellom Uni Research Rokkansenteret og Institutt for samfunnsforskning.

Innhold

Innhold	5
Sammendrag	7
Forord.....	9
Innledning	11
Rapportens problemstillinger	13
Lokalsamfunn i utvikling	13
Unge deltakelse i fritidsaktiviteter i Norge.....	15
Barrierer for deltagelse.....	17
Strategier for inkludering i fritidsorganisasjoner	18
Data og metode	19
Ungdataundersøkelsene	19
Kvalitative analyser av lokalsamfunn.....	20
Kapitteloversikt.....	21
Ungdoms deltakelsesmønster på Veitvet, Fjell og Saupstad	23
Veitvet.....	23
Organisasjonslivet på Veitvet og i Bjerke Bydel.....	25
Deltakelse fordelt på type fritidsaktiviteter	28
Generasjons- og kulturendringer på Veitvet.....	30
Fjell.....	32
Organisasjonslivet på Fjell.....	34
Deltakelse fordelt på type fritidsaktivitet.....	35
På vei mot en Fjell-identitet.....	37
Saupstad	38
Organisasjonslivet på Saupstad	38
Deltakelse fordelt på type fritidsaktivitet.....	40
Oppsummering	42
«Annen organisasjon»: Tilbud utenfor tradisjonelle organisasjoner	45
Bibliotek og moskéer	45

Bibliotek.....	46
Moskeers tilbud.....	48
Oppsummering.....	51
Strategier for rekruttering av minoritetsungdom til organiserte fritidsaktiviteter.....	
«Nullterskel» for deltagelse	53
Ulike strategier for rekruttering.....	55
Ungdoms medvirkning	58
Aktiviteter med tilpasset tilbud.....	59
Oppsummering.....	61
Foreldres betydning for ungdommers deltagelse:	
Barrierer og muligheter.....	65
Foreldres rolle og oppfatning om oppdragelse, kjønn og fritid.....	65
Tillit gjennom relasjonsarbeid, kjønnsdeling og brobygging	67
Informasjon, invitasjon og opplæring av foreldre.....	70
Oppsummering.....	72
Nettverksbygging og samarbeid	
Kunnskap om behovet for samarbeid.....	75
Motivasjon for samarbeid	76
Uformalisert samarbeid drevet av nøkkelpersoner.....	77
Myndighetsdrevet samarbeid og nettverk	79
Samarbeid mellom tradisjonelle organisasjoner og innvandrersorganisasjoner	80
Oppsummering.....	81
Oppsummering og avslutning.....	
Omfang av deltagelse i de tre drabantbyene	84
Økende aksept og bevissthet rundt mangfoldet av barrierer	85
En bred strategisk satsing på å redusere individuelle barrierer ...	85
Tydeligere strategi for å skape tillit hos minoritetsforeldre.....	86
En mer utviklet strategi for å bygge nettverk – innenfor tradisjonelle organisasjoner	86
Suksesshistorier – med Veitvet som foregangsmodell.....	87
Avslutning	87
Litteratur	91
Sammendrag/Abstract.....	95

Sammendrag

I denne rapporten undersøkes unges deltagelse i frivillige organisasjoner i de tre drabantbyene Veitvet i Oslo, Fjell i Drammen og Saupstad i Trondheim. De er alle tre drabantbyer preget av lav sosioøkonomisk status blant beboerne, en høy andel mennesker med minoritetsbakgrunn og tradisjonelt relativt lav deltagelse i fritidsaktiviteter. For det første har vi undersøkt omfanget av ungdoms frivillige organisering i de flerkulturelle oppvekstmiljøene. For det andre har vi undersøkt hvordan frivillige organisasjoner og lokale myndigheter arbeider for å rekruttere ungdommer til ulike fritidsaktiviteter i flerkulturelle boområder. Hoveddelen av studien består av casestudier av de tre lokalsamfunnene. Casestudiene baserer seg på stort sett individuelle intervjuer med ulike aktører i lokalsamfunnene. Målet på ungdommenes deltagelse i frivillige organisasjoner i de tre lokalsamfunnene baserer seg på data fra Ungdataundersøkelsen i henholdsvis Oslo, Drammen og Trondheim.

I rapporten viser vi at Veitvet, Fjell og Saupstad er tre lokalmiljø hvor organisasjonsdeltagelsen ligger noe lavere enn landsgjennomsnittet – særlig gjelder dette minoritetsungdom generelt, og minoritetsjenter spesielt. I de tre lokalsamfunnene er det fortsatt slik at det er lavere deltagelse for særlig minoritetsjenter. Det er idretten som dominerer i alle tre lokalsamfunn. Særlig for idretten er kjønn og foreldres innvandringsbakgrunn viktig. Fritidsklubbene er mer populære i de tre lokalsamfunnene enn de er i de respektive byene de befinner seg. Særlig på Veitvet og Fjell er fritidsklubbene populære. Trossamfunn framstår også som viktige fritidstilbydere for barn og unge, med en rekke kulturelle og sosiale tilbud utover det religiøse. Også biblioteker har en del sosiale aktiviteter for unge, og framstår som et genuint lavterskeltilbud som oppleves som «trygt» også for voksne innvandrere.

Når det gjelder arbeidet i de flerkulturelle områdene for å rekruttere og beholde ungdommer i frivillige organisasjoner, finner vi en større grad av bevissthet om virkemidler og barrierer enn tidligere hos lokale myndigheter og ansatte ved frivillige organisasjoner og skoler. Bevisstheten handler for det første om at aktiviteter må koste lite eller ingenting og at informasjon må tilrettelegges. For det andre om at minoritetsforeldre også må inkluderes for at barna – særlig jenter – skal rekrutteres. For det tredje er det en økt bevissthet

om betydningen av nettverksbygging – særskilt innenfor tradisjonelle organisasjoner, fritidsklubber, idretten og biblioteket. Nettverksbygging mellom tradisjonelle organisasjoner og innvandrersorganisasjoner er i mindre grad utviklet.

Rapporten viser også at frivillige organisasjoner og lokale myndigheter har endret måten de jobber med rekruttering og samarbeid, i tråd med den økte bevisstheten om barrierer på individuelt og organisatorisk plan. Rekrutteringsstrategiene er mangfoldige, og dreier seg blant annet om å motivere ungdom til deltagelse gjennom å skape fristende, nyttige og trygge tilbud, å jobbe med å få gode relasjoner med ungdommene, og å la ungdom få mulighet til medvirkning til å forme sin fritid. Det er i utvalgskommunene en målrettet innsats som rettes mot minoritetsforeldre, med et spesielt fokus på å skape tillit hos foreldrene – i større grad nå enn da disse kommunene ble studert i 2012.

Organisasjonene og lokale myndigheter sitter på mye kompetanse om integrasjonsarbeid og hvordan det er klokt å gå fram for å rekruttere ungdommer og deres foreldre. Viktigheten av relasjonsbygging innebærer til en viss grad at en slik lokalmiljø-kjennskap ikke kan formaliseres, fordi det nettopp handler om personlige relasjoner. Samtidig er manglende formalisering av samarbeidsrelasjoner en potensiell snubletråd – samarbeidet blir sårbart dersom mye avhenger av få nøkkelpersoner. Veitvet har gjennomført et områdeløft og har kommet lagt når det gjelder samarbeid mellom organisasjonene. For Saupstad og Fjell, de to lokalsamfunnene som nettopp har påbegynt sine områdeløft, er det fortsatt behov for ytterligere grep fra lokale myndigheter som bidrar til å tilrettelegge for samarbeid mellom organisasjoner, spesielt på tvers av tradisjonelle foreninger og innvandrersorganisasjoner. Samtidig er lokale kjennskap, personlige erfaringer og nettverk som strekker seg tilbake i tid nødvendig også i et myndighetsdrevet samarbeid. Det framstår som særlig nødvendig at de lokale myndighetene bidrar til et samarbeid mellom tradisjonelle organisasjoner og innvandrersorganisasjoner.

Forord

Denne rapporten handler om unges frivillige organisering i tre flerkulturelle lokalsamfunn: Veitvet i Oslo, Fjell i Drammen og Saupstad i Trondheim. Vi undersøker for det første omfanget av ungdoms frivillige organisering i de flerkulturelle oppvekstmiljøene, og for det andre hvordan frivillige organisasjoner og lokale myndigheter arbeider for å rekruttere ungdommer til ulike fritidsaktiviteter i flerkulturelle boområder. Studien bygger på kvalitative intervjuer med voksne aktører i lokalsamfunnene og data fra lokale og nasjonale Ungdata-undersøkelser gjennomført i perioden 2013-2016.

En stor takk rettes først og fremst til alle informanter. Takk for gode innspill fra Guro Ødegaard, Kari Steen-Johnsen, Bernard Enjolras og Hanne C. Hougen.

Studien er finansiert av Kulturdepartementet, avdeling for sivilsamfunn og idrett. Ingunn Eriksen har vært prosjektleder.

Oslo, januar 2017

Ingunn Eriksen og Lars Roar Frøyland

Innledning

Mer enn 90 prosent av norske tenåringer er innom en eller flere organisasjoner i løpet av barn- og ungdomstid (Andersen og Bakken, 2015). Ser man på eldre ungdommer – fra 16-24 år – viser studier at den frivillige innsatsen ligger på samme nivå som gjennomsnittet av befolkningen generelt (Wollebæk, Sætrang og Fladmoe, 2015). Det har imidlertid vært en økende bekymring for sosial ulikhet i rekruttering av barn og unge til frivillige organisasjoner. Særlig er dette knyttet til økt etnisk-, kulturelt- og religiøs mangfold og til fattigdom: Unge med lav økonomi og med minoritetsbakgrunn er underrepresentert i organiserte fritidsaktiviteter (Andersen og Bakken, 2015). Det samme er tilfellet for unge voksne (Folkestad, Christensen, Strømsnes og Selle, 2015). Å stå utenfor sentrale fritidsarenaer kan være uheldig for dannelsen av vennskap, nettverk og læring (Fauske, Vestby og Carlsson, 2009). De som har vært med i frivillige organisasjoner som barn, har også større tilbøyelighet til å være frivillige som voksne (Wollebæk m.fl, 2015). Samtidig viser forskning at sosial ulikhet i deltagelse varierer avhengig av hvilken type organisasjon vi ser på. Mens unge fra sosioøkonomiske resurssterke familier har langt større sannsynlighet for å være idrettsaktive (Ødegård et al., 2016), er den sosiale profilen mye jevnere i organiserte fritidsaktiviteter knyttet til fritidsklubb, kor og korps, trossamfunn og samfunnsretta organisasjoner (Ødegård og Fladmoe, 2017).

Deltagelse i frivillige organisasjoner kan legge grunnlag for opparbeiding av sosial kapital, samhandling og nettverk. I sin casestudie av sivilsamfunnsorganisering i en ny tid, peker Eimhjellen og Ødegård (2016) på hvordan sivilsamfunnet kan ha mange ulike funksjoner i samfunnet: både en politisk og demokratisk funksjon, som et virkemiddel for å skape sosial integrasjon mellom mennesker og som en arena for verdiskaping og sysselsetting (Eimhjellen og Ødegård, 2016). I forbindelse med denne studien av unges foreningsdeltagelse i flerkulturelle nærmiljøer er det mest sentralt å fokusere på den sivilsamfunnsfunksjonen som handler om å være arena for integrasjon, hvor organisasjonene fungerer som sosiale møtesteder for ulike grupper i lokalsamfunnet. På den ene siden er slike møtesteder essensielle for å knytte bånd mellom mennesker, for å sosialiseres inn i et samfunn og for å opprettholde en identi-

tet som samfunnsmedlem. På den andre siden kan organisasjonene ved å samle mennesker fra ulike samfunnsgrupper bidra til å bryte ned fordommer eller andre barrierer som kan oppstå mellom mennesker basert på kjønn, alder, sosioøkonomisk bakgrunn eller etnisitet (Eimhjellen og Ødegård, 2016). Frivillige organisasjoner framstår slik sett ikke bare som en fritidsarena, men også som viktige sosialiseringarenaer for et frivillig og kollektivt handlingsmønster senere i livsløpet.

I denne studien skal vi se på omfanget av ungdoms frivillige organisering i tre flerkulturelle oppvekstmiljøer, og hvordan frivillige organisasjoner og lokale myndigheter arbeider for å rekruttere ungdommer til ulike fritidsaktiviteter. Rapporten er en direkte oppfølging av rapporten *Rekruttering av barn og unge til frivillige organisasjoner – Barrierer, tiltak og institusjonelt samarbeid* (Ødegård, Steen-Johnsen og Ravneberg, 2012). Her viste Guro Ødegård og kolleger hvordan individuelle, organisatoriske og systembetingete barrierer vanskeliggjør rekruttering av minoritetsetniske barn og ungdom til frivillig organisasjonsdeltagelse i lokalsamfunn med en høy andel minoritetsetniske ungdommer. Studien ble gjennomført i fire flerkulturelle lokalsamfunn: Veitvet i Oslo, Fjell i Drammen, Saupstad i Trondheim og Møhlenpris i Bergen. I rapporten beskriver forfatterne hvilke strategier skolene og idrettslagene tok i bruk for å redusere deltakelsesbarrierene, og i hvilken grad de ulike lokalsamfunnene samarbeidet med andre aktører i integrasjonsarbeidet.

I denne rapporten vil vi sammenligne hvordan frivillige organisasjoner og lokale myndigheter nå arbeider for å rekruttere og beholde ungdommer i flerkulturelle boområder, overfor ungdommene selv, indirekte via deres foreldre og gjennom samarbeid mellom organisasjoner og lokale myndigheter. På disse tre feltene sammenligner vi lokalsamfunnenes utvikling med slik situasjonen ble beskrevet i 2012-rapporten. Denne konkluderte med at etniske minoriteters barrierer mot å delta i fritidsaktiviteter ikke først og fremst handlet om etnisitet, men om deres reservoar av individuelle ressurser. Men også barrierer hos de lokale tilbydere av fritidsaktiviteter – og særlig frivillige organisasjoner – samt manglende koordinering av lokale initiativer fra lokale myndigheter. Rekrutteringsstrategiene som ble benyttet i disse lokalsamfunnene den gangen, dreide seg primært om tiltak for å minimere effekten av manglende individuelle ressurser, og var i liten grad opptatt av de andre og mer institusjonelle barrierene. Barrierer på organisatorisk nivå og systemnivå var vanskeligere å gripe fatt i. Dels fordi de var ukjente, og dels fordi det trengs både tid, kompetanse og ressurser for å igangsette tiltak som også endrer måte å drifte aktiviteter, særlig når man baserer seg stort sett på frivillige ressurser. Ødegård m.fl. (2012) fant også at rekrutteringstiltakene overfor barn og unge på Fjell og Saupstad var preget av manglende koordinering. Dette bidro til at tiltakene kunne mangle bærekraft over tid. Veitvet var i en særstilling; de hadde allerede da jobbet flere år med brobygging mellom ulike lokalsam-

funnsaktører og etablert mange frivillige organisasjoner av det som var løse aktivitetsnettverk.

Rapportens problemstillinger

Som en videreføring av 2012-rapporten, følger denne rapporten opp tre av de fire lokalsamfunnene som ble beskrevet i 2012: Drabantbyene Veitvet i Oslo, Fjell i Drammen og Saupstad i Trondheim.¹ Alle de tre flerkulturelle områdene har vært eller er involvert i områdeløft organisert av lokale myndigheter. Problemstillingene for denne rapporten er:

1. Hva er omfanget av ungdoms frivillige organisering i de flerkulturelle oppvekstmiljøene?
2. Hvordan arbeider frivillige organisasjoner og lokale myndigheter for å rekruttere ungdommer til ulike fritidsaktiviteter i flerkulturelle bo-områder?

For å besvare den første problemstillingen, undersøker vi omfanget av unges deltagelse i organiserte fritidsaktiviteter i de tre lokalsamfunnene og hva slags aktiviteter de deltar i, sammenlignet med tall for de respektive byene og landet som helhet. De unges deltagelsesmønstrene ses også i sammenheng med den samfunnsmessige utviklingen i de respektive drabantbyene. For å besvare den andre problemstillingen, undersøker vi hvordan frivillige organisasjoner og lokale myndigheter arbeider for å rekruttere og beholde ungdommer i flerkulturelle boområder, både i) direkte overfor ungdommer, ii) indirekte via deres foreldre og iii) gjennom samarbeid mellom organisasjoner og lokale myndigheter.

Lokalsamfunn i utvikling

Hvorfor følge Veitvet, Fjell og Saupstad longitudinelt? For det første deler områdene demografiske kjennetegn som er spesielt interessante i et deltagesperspektiv: de har alle en høy andel flerkulturelle og beboere med lav sosioøkonomisk status. Dette er et befolkningsgrunnlag som i mindre grad har deltatt i det tradisjonelle norske organisasjonslivet, men som har stor aktivitet i tilknytning til religiøse foreninger og i innvandrerforeninger (Ødegård, Steen-Johnsen et al., 2012). Stedene er også preget av en del levekårsutfordringer og store demografiske endringer over tid, og har i kjølvannet av disse endringene hatt utfordringer knyttet til integrering. Alle tre er drabantbyer, det vil si at de var planlagte og bygget som tettbebygde bykjerner plassert et styk-

---

1. På grunn av studiens rammer blir ikke Møhlenpris i Bergen fulgt opp i denne studien.

ke unna byens hovedsentrum, med et lokalt tilbud som dagligvarehandel, lege, skole og barnehage sentralt plassert i nærområde, og gode muligheter for pendling til sentrum. En grunntanke i drabantbyutbyggelsen var at drabantbyene til en viss grad skulle være selvforsynte – også når det gjaldt kultur- og organisasjonsliv. Veitvet ble bygget på 50-tallet, Fjell på 60-tallet og Saupstad ble bygget på 70-tallet.

Steder i seg selv kan ha lav status på grunnlag av lav boligstandard og be-liggenhet, noe som kan føre til at ressurssterke mennesker flytter ut av områ-det, og ressurssvake mennesker flytter inn. På grunnlag av allerede lite attrak-tive karakteristikk og denne typen dynamikker, kan slike steder pådra seg et rykte – eller et «territorielt stigma» (Wacquant, 1993). Dette stigmaet er ikke nødvendigvis knyttet til etniske minoriteter, men det kan bli det: Les Back har vist at steder får en diskursiv betydning, slik at visse steder knytter til seg for-dommer og forventninger der kriminalitet, lav status, etnisitet er knyttet sam-men med stedet (Back, 1996). Slik kan bosettingsmønstre og lav sosioøkonomisk status bli en ond sirkel.

I Veitvets, Fjells og Saupstads tilfeller, er denne typen negative sirkeler forsøkt brutt ved hjelp av myndighetenes inngripen gjennom såkalt «område-løft». Dette er en annen grunn til at en longitudinell oppfølging av disse tre lokalsamfunnene er interessant – alle tre har vært eller er involvert i område-løft organisert av lokale myndigheter. I studien *Rekruttering av barn og unge til frivillige organisasjoner* (Ødegård et al., 2012) ble feltarbeidene på Fjell og Saupstad foretatt i perioden 2011 – 2012. På Møhlenpris var det to feltarbeider i perioden 2010-2012 (Møhlenpris er ikke fulgt opp i denne rapporten), mens Veitvet ble fulgt på tre ulike tidspunkter i perioden 2009-2012. I 2009 var Veitvet akkurat blitt involvert i områdeløftet Groruddalssatsingen, og de foregående feltarbeidene fulgte utviklingen i arbeidet med å bygge felleskapsarenaer (Ødegård, 2010). I 2016 har Veitvet avsluttet første områdesatsing. Feltarbeidet til 2012-studien ble utført før verken Fjell og Saupstad var involvert i områdeløft. Fjell2020 og Områdeløft Saupstad-Kolstad 2013-2020 ble begge igangsatt i 2013. Alle områdeløftene har som målsetning å løfte levkår, helse og trivsel blant annet gjennom satsing på sosiale tiltak og kultur. Et sentralt spørsmål i denne studien er dermed hvordan områdeløftene har bidratt til endring i lokalsamfunnene på områder som har med unges deltagelse å gjøre.

I boka *Felleskap og forskjellighet* (Ødegård, Loga, Steen-Johnsen og Ravneberg, 2014) peker forfatterne på tre årsaker til hvorfor det er viktig å studere lokalsamfunn for å forske på integrering. For det første dreier det seg om at problemer og dilemmaer i integrasjonsprosessen befinner seg på dette nivået. Det er på dette nivået individet kan møte et fellesskap på tvers av forskjeller, utover familien, og her kommer forhandlinger i verdier og interesser til uttrykk. For det andre er det særlig på det lokale nivået at en statlig integra-sjonspolitikk iverksettes, ofte gjennom prosjektbaserte tilskuddsordninger. For

det tredje er det lokale nivået relevant fordi det er her vi finner beboerne, institusjonene, organisasjonene, myndighetene og forvaltningen, og det er her utfordringene kan komme til syne i kjølvannet av demografiske endringer (Ødegård et al., 2014).

Unge deltagelse i fritidsaktiviteter i Norge

En viktig målsetting i denne rapporten er vise omfanget av unges deltagelse innenfor ulike typer fritidsaktiviteter i de tre lokalsamfunnene, basert på lokale ungdataundersøkelser, og å undersøke om den organiserte deltagelsen er lavere blant unge som bor i disse flerkulturelle lokalsamfunnene enn ellers i landet og byene for øvrig. Hvordan ser så det organiserte deltagelsesmønsteret ut blant unge i Norge?

Rapporten *Sosiale forskjeller i unges liv* (Bakken, Frøyland og Sletten, 2016) gir en indikasjon på betydningen av sosioøkonomisk bakgrunn. Den baserer seg på nasjonale Ungdata-tall, i en kartlegging av blant annet unges deltagelse i organiserte fritidsaktiviteter. Her kommer det fram at de fleste barn og unge i Norge er med i én eller flere organiserte fritidsaktiviteter i løpet av oppveksten, men mange faller fra gjennom ungdomsårene. Frafallet er størst blant jenter. Rapporten til Bakken og kolleger fokuserer særlig på hva sosioøkonomiske ressurser betyr for unges levekårssituasjon. Sosioøkonomisk bakgrunn har stor betydning for unges deltagelse i organisert fritid. Ungdom fra høyere sosiale lag er de som oftest deltar i organiserte fritidsaktiviteter, mens ungdom fra lavere sosiale lag bruker mest tid på ulike skjermbaserte aktiviteter og er underrepresentert i organisasjonene. Dette er dels fordi flere aldri har vært med organiserte fritidsaktiviteter, og dels fordi det er langt flere som faller fra enn blant ungdom i høyere sosiale lag. At langt flere unge fra lavere sosiale lag faller fra, gjør at behovet for å motvirke frafall i ungdomsårene dermed er sterkere i disse lokalsamfunnene med lav sosioøkonomisk status i befolkningen. Vi vet også at ulike organisasjonstyper rekrutterer ulike grupper av ungdommer (Bakken m.fl., 2016). Spesielt er det sosiale forskjeller i deltakelse for musikkskoler, kor, korps og orkester – organisasjoner der det også tradisjonelt har vært lav andel av minoritetsungdom. Det er idretten som organiserer flest ungdommer, men også her er rekrutteringen skjev: de med høyest sosioøkonomisk bakgrunn deltar oftere i idrettslag enn de med lavest.

Ettersom denne studien har som formål å undersøke unges deltagelse i områder der mange har minoritetsbakgrunn, er flerkulturelle ungdoms deltagelsesmønster særlig relevant. I Norge deltar etniske minoriteter i mindre grad enn majoritetsnordmenn i frivillige organisasjoner, med unntak av religiøse organisasjoner og innvandrerorganisasjoner (Enjolras og Wollebæk, 2010). I en studie av Oslo-ungdoms deltakelse i idrett og trening (Ødegård, Bakken og Strandbu, 2016) kommer det fram at kun én av fem minoritetsjenter er med i Oslo-idretten, og at gapet i idrettsdeltagelse har økt mellom minoritets- og

majoritetsungdom de siste 20 årene. Det har ikke økt mellom gutter og jenter med minoritetsbakgrunn. Minoritetsjenter er i langt mindre grad med i idretten enn andre ungdommer. Også minoritetsguttene deltar sjeldnere i organisert idrett, men forskjellen til majoritetsguttene er mindre enn mellom jentene.²

Selv om den klart viktigste forklaringen på sosial ulikhet i unges idrettsdeltakelse er knyttet til sosioøkonomiske ressurser, bidrar ikke sosioøkonomiske variabler alene til å forklare det store gapet mellom minoritetsjenter og andre ungdommer. En forklaring på dette gapet kan være at idretten er en viktigere sosial arena for minoritetsgutter enn minoritetsjenter, fordi så mange er med. Det er flere minoritetsgutter som liker å trene fordi de liker å være sammen med andre på trening. Religion har også en viss betydning, men forklarer ikke alene minoritetsjentes underrepresentasjon i den organiserte idretten. En annen viktig forklaring, som denne rapporten skal komme inn på, er familiepraksiser. Det er svært få som sier at foreldre ikke liker at de er med i idretten, så det er ikke nødvendigvis slik at minoritetsjenter eksplisitt ikke får lov til å delta – men at mekanismene som hindrer minoritetsjentes deltagelse er sannsynligvis mer mangfoldige og mer subtile enn for ungdom for øvrig.

Når det gjelder ungdoms deltagelse på kulturområdet, er dette tema for forskningsprosjektet «Kultur for å delta» (Haugsevje, Hylland og Stavrum, 2016; Hylland og Haugsevje 2016). Ved hjelp av casestudier har forskerne blant annet kartlagt kulturell deltagelse blant barn og unge i Drammen, og undersøkt hvordan en kan arbeide for å rekruttere flere flerkulturelle barn og ungdommer til kulturell deltagelse. Studien består blant annet av en survey blant alle niendeklassinger i Drammen sin bruk av kultur og fritidsaktiviteter, og de skiller i analysen på foreldres landbakgrunn, kjønn og skoletilhørighet. Forskerne finner at kino er mest besøkt, og dans, kunstutstilling og opera er minst besøkt. Den vanligste fritidsaktiviteten er fysisk aktivitet, enten innenfor idrettslag eller som individuell trening. De vanligste kulturaktivitetene er fotografering og musikkaktiviteter.

Studien fra Drammen viser at ungdommene er gjennomgående fornøyd med kulturtilbudet i byen, men nevner også pris, beliggenhet og tilbud som de viktigste kriteriene for at de skal begynne å bruke andre tilbud enn det de gjør i dag. Også her finner forskerne forskjeller mellom ulike aktivitetstyper. De finner bl.a. at jenter i Drammen bruker biblioteket og kulturaktiviteter i større grad enn gutter, mens gutter oftere deltar på tros- og livssynsmøter og er tilskuere på idrettsarrangementer. Foreldrenes landbakgrunn er også en avgjørende variabel for unges kulturbruk. Etnisk norske ungdommer bruker idretts-

---

2. Andelen som trener i et idrettslag minst et par ganger i måneden er 52 prosent blant majoritetsguttene, 46 prosent blant minoritetsguttene, 40 prosent blant majoritetsjentene og 20 prosent blant minoritetsjentene (Ødegård, Bakken og Strandbu, 2016).

arrangementer mest, og tyrkisk-ættede ungdommer er de som hyppigst bruker bibliotek. Av beboerne på Fjell har en stor andel tyrkisk bakgrunn. I denne undersøkelsen er det kun 36 respondenter, men funnene er interessante: de tyrkiske ungdommene skiller seg ut ved at de går minst på idretts- og kulturarrangementer, mens de går mest på tros- og livssynsmøter og på biblioteket (Hylland og Haugsevje, 2016). Det kan altså synes som om majoritets- og minoritetsungdom deltar på ulike arenaer – noe som kan tenkes å ha konsekvenser for integreringen.

Barrierer for deltagelse

Kartlegginger av frivillige organisasjoner viser altså at unges deltagelse i organiserte fritidsaktiviteter unge er ganske skjev: spesielt minoritetsjenter deltar i liten grad, og minoritetsungdom og majoritetsungdom deltar til en viss grad på ulike aktiviteter. Hvorfor er det slik? De årsakene som forskningen på feltet først og fremst løfter fram som hindrer ungdoms deltagelse er 1) mangel på ressurser, 2) manglende motivasjon eller 3) manglende støtte eller oppmuntring. At mangel på sosioøkonomiske ressurser påvirker deltagelse er svært godt dokumentert (Bakken et al., 2016; Ødegård et al., 2014).

Mer indirekte bakgrunnsfaktorer som påvirker unges motivasjon for å delta, er knyttet til etnisitet og jevnalderkultur. Etnisitet blir en viktigere dimensjon for mange i ungdomstida, og det er tegn til at det skjer en større grad av etnisk gruppedannelse i denne tida i livet (Eriksen, 2017; Prieur, 2004; Frøyland og Gjerustad, 2012). Deltagelsesmønstre følger denne inndelingen i etniske grupperinger. Det kan dreie seg om en endring i vaner og en forsterkning av behovet for gruppetilhørighet, kombinert med endret atferd og ønsker – både for egen del og fra foreldre – for ungdomstida. Spesielt er den økte differensieringen som oppstår i ungdomstida mellom majoritets- og minoritetsetniske grupper knyttet til kjønn. Dette handler kanskje i særlig stor grad om forhold til festing, alkohol, kjæresten og seksualitet og å være sammen gutter og jenter (Prieur, 2004). Foreldrenes rolle er også sentral for å forstå ungdoms aktivitetsmønstre: implisitt eller eksplisitt påvirker foreldre sine barn med ulike oppfatninger om hvilke grenser som gjelder for gutter og jenter (Eriksen, 2017).

En annen viktig faktor i forståelsen av deltagelse i det norske sivilsamfunnet dreier seg om graden av tiltro til myndigheter og institusjoner. Mistro til visse norske institusjoner er en reell utfordring i noen innvandretilmiljøer, for eksempel i forhold til barnevernet og til dels skolen, og arenaer der kjønn blandes (Thomas, 2016). Det norske samfunnet er generelt karakterisert av en stor grad av tillit til myndighetene og til hverandre (Catterberg og Moreno, 2005; Wollebæk og Seggaard, 2011). Samtidig er det en sterk sammenheng mellom sosioøkonomiske faktorer, samfunnsdeltagelse og sosial tillit. Spesielt utdanningsnivå er avgjørende (Saltkjel og Malmberg-Heimonen, 2014). En studie fra England har funnet at mennesker med høyere inntekt og eldre men-

nesker er mer tillitsfulle enn etniske minoriteter, arbeidsløse og kvinner (You, 2005).

Mens de individuelle barrierene for deltagelse kan oppsummeres som sosioøkonomiske ressursmangler, manglende motivasjon hos ungdommene eller manglende støtte og/eller kultur for deltagelse, er det også organisatoriske og samfunnsmessige barrierer. Barrierer på organisasjonsnivå kan sies å primært dreie seg om organisasjonskultur, knapphet på ressurser og finansiering og sementerte organisasjonspraksiser (Ødegård et al., 2012). Å overvinne slike organisasjonsmessige barrierer handler om å endre organisasjonens praksis, kompetanseløft og rekruttere nye inn med mangfoldskompetanse og et alternativt sosialt nettverk. Ikke minst er samarbeid og nettverksbygging et sentralt virkemiddel, blant annet gjennom å styrke lokal koordinering (ibid.).

Strategier for inkludering i fritidsorganisasjoner

En stor innsats har blitt lagt ned politisk og lokalt, ofte i sammenheng med lokalmiljøsatsinger og områdeløft, for å rekruttere ungdom med flerkulturell bakgrunn til fritidsorganisasjoner. Som Ødegård og kolleger (2014) finner, gjøres det i mange lokalsamfunn en stor innsats i det tradisjonelle foreningslivet i å redusere individuelle barrierer, som å redusere medlemskontingenter og drive informasjonsarbeid på flere språk, men det er allikevel ikke nok til å utjevne deltagelsesmønsteret.

I rapporten *Tiltak for et godt og inkluderende oppvekstmiljø* (Haugen, Elvegård og Berg, 2015) beskrives barn og unges egne erfaringer med deltagelse i ulike tiltak. Målsettingen med undersøkelsen var å studere bruken av sosialt inkluderende tiltak på fritiden og sosiale møteplasser. Hva kjennetegner gode praksiser? Forskerne fokuserer på rekruttering og oppfølging, samarbeid og forebyggende arbeid. De har valgt ut 10 case med god praksis for inkluderende rekruttering, og blant disse er en sentral idrettsforening på Saupstad, Kolstad fotball, og fritidsklubben på Saupstad, Boxåpneren. Når det gjelder organisering, trekker forfatterne fram følgende aspekter som sentrale for god praksis: Fokus på relasjonsbygging, kompetente og stabile medarbeidere, et helhetlig blikk på ungdommene og en god og fleksibel organisering av de økonomiske rammene. Når det gjelder samarbeid, viser Haugen og kolleger til at det er ulike meninger om forholdet mellom offentlig og frivillig sektor. På den ene siden mener noen at det frivillige arbeidet nå er underordnet det offentlige, mens andre mener at forholdet er preget av samarbeid og det er vanskeligere å se forskjellen mellom de to (Haugen et al., 2015). Rapporten fremhever betydningen av uformelle prosesser, der samarbeidet preges av tillit, tilgjengelighet og en uformell tone. Når det gjelder forebygging, understrekes betydningen av å jobbe holdningsdannende og «tett på» ungdommene.

Haugen og kollegaer framhever særlig tre dimensjoner som sentrale elementer i gode tiltak for barn og unge: Å være «tett på» barn og unge, å foku-

sere på kompetanse og å utøve «byråkratisk tillit» går på tvers av alle caser, og på tvers av organisering, samarbeid og forebygging. I fra forskning på skolelærers arbeid med elevens psykososiale miljø er de skoleansattes utstrakte bruk av begrepet «tett på» kjent som et begrep som oppleves relevant av aktørene, men fremstår samtidig som et noe ullent begrep som rommer svært mange ulike – og til dels motstridende – elementer (Eriksen og Lyng, 2015).

Data og metode

I denne studien er formålet å kartlegge omfanget av ungdoms frivillige organisering i de tre bydelene Veitvet, Fjell og Saupstad, se deltakelsesmønstrene her i forhold til resten av landet, og å undersøke hvordan frivillige organisasjoner og lokale myndigheter arbeider for å rekruttere ungdommer til ulike fritidsaktiviteter i de flerkulturelle boområdene. Hoveddelen av studien består av casestudier av de tre lokalsamfunnene. Casestudiene baserer seg stort sett på individuelle intervjuer med ulike aktører i lokalsamfunnene. Målet på ungdommenes deltagelse i fritidsorganisasjoner i de tre lokalsamfunnene baserer seg på data fra ungdomsundersøkelsene i henholdsvis Oslo, Drammen og Trondheim. Denne rapporten tar dermed ikke inn ungdommenes perspektiver, men fokuserer på de som jobber med å skape og tilrettelegge aktiviteter for ungdom.

Ungdomsundersøkelsene

I rapporten presenterer vi en del tall fra ungdomsskoleelever som har deltatt i NOVA sine lokale ungdomsundersøkelser, og da primært tre kommunale undersøkelser: Trondheim 2013, Oslo 2015 og Drammen 2016. Som sammenligningsgrunnlag bruker vi nasjonale tall fra Ungdata for perioden 2014-2016 (se www.ungdata.no for mer informasjon om undersøkelsen). Sentralt i rapporten er også tall for ulike områder av de tre byene Oslo, Drammen og Trondheim. Inndelingen av de tre byene er ikke helt ideell for å kunne si noe om henholdsvis Veitvet, Fjell og Saupstad, men det gir likevel en god indikasjon. For Oslo bruker vi tall for bydel Bjerke, som er der Veitvet ligger. I Drammen har vi ikke informasjon om bydeler, men derimot informasjon om skolen ungdommene går på. Galterud skole henter sine elever fra to barneskoler i Drammen, Fjell og Skoger. I Trondheim er bydelene Saupstad og Flatåsen slått sammen til én enhet i innsamlingen, så unge som bor i én av disse bydelene brukes for å si noe om Saupstad.

Deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter er målt ved hjelp av ett generelt spørsmål om det å være med i organiserte aktiviteter, samt et spørsmålsbatteri bestående av seks spørsmål om det å ha deltatt i aktiviteter i løpet av de siste 30 dagene. Det generelle spørsmålet lød «Er du, eller har du tidligere vært, med i noen organisasjoner, klubber, lag eller foreninger etter at du fylte 10 år?», med svaralternativene «Ja, jeg er med nå», «Nei, men jeg har vært med tidligere» og «Nei, jeg har aldri vært med». I det påfølgende spørsmålsbatte-

riet ble ungdommene spurt om antall ganger i løpet av den siste måneden de hadde deltatt i aktiviteter, møter eller øvinger i seks ulike organisasjoner: «Idrettslag», «Fritidsklubb/ungdomshus», «Religiøs forening», «Korps/kor/orkester», «Kulturskole/musikkskole» og «Annen organisasjon».

Sosioøkonomisk status er målt ved hjelp av et samlemål som er utviklet i forbindelse med tidligere analyser av materiale fra Ungdata. Målet inkluderer opplysninger om mors og fars utdanning, antall bøker i hjemmet og fire spørsmål om ressursituasjonen i familien til ungdommene (for en nærmere gjennomgang, se Bakken m.fl., 2016). I analysene er respondentene delt inn i fem like store grupper basert på det nasjonale materialet, fra de med lavest til de med høyest sosioøkonomisk bakgrunn. Kommune- og bydelstall speiles dermed mot det nasjonale materialet, så analysene tar hensyn til både det at byområdene kan skille seg fra egen kommune og at kommunen kan skille seg fra det nasjonale materialet. Målet har kun vært inkludert i ungdataundersøkelsene fra 2014 og framover, så for Trondheim/Saupstad (som ble gjennomført i 2013) finnes det ikke opplysninger om sosioøkonomisk bakgrunn i datamaterialet. Vi har i dette tilfellet valgt å bruke et enkelt spørsmål om familiens økonomiske situasjon de seneste to årene.

Innvandringsbakgrunn måles normalt ikke i Ungdataundersøkelsene, men spørsmålet stilles i enkelte større undersøkelser. I Oslo ble ungdommene spurt om foreldrene hadde bakgrunn fra Norge, med svaralternativene «Begge», «Én av dem» eller «Ingen». I Trondheim fikk de spørsmål om minst én av foreldrene deres er født i Norge, med svaralternativene «Ja/nei», mens vi i Drammen ikke har informasjon om innvandringsbakgrunn.

Kvalitative analyser av lokalsamfunn

Selv om de kvantitative dataene utgjør en viktig bakgrunn, består hoveddelen av studien av kvalitative casestudier av de tre lokalsamfunnene. Casestudiene baserer seg i hovedsak på individuelle intervjuer med ulike aktører i lokalsamfunnene. Det er også gjennomført dokumentstudier av sentrale dokumenter for de tre områdene, med det formål å undersøke historie, levekårsforhold og områdeløft for hvert område. Vi har også hentet informasjon om ulike lokale virksomheter og organisasjoner fra de respektive tiltakenes nettsider.

Til sammen er det intervjuet 12 informanter. Halvparten av intervjuene er gjennomført på informantenes arbeidsplass (i lokalene til kulturhus, sportsklubb, fritidsklubb o.l.). De resterende av intervjuene er gjennomført over telefon. Med mål om å få et bredt inntrykk av tilbud, samarbeid og rekrutteringsstrategier i bydelene, ønsket vi representanter både fra lokalt myndighetsnivå, frivillige organisasjoner og andre voksne, for eksempel skoleansatte, med god kjennskap til ungdommene og lokalmiljøet. Utvalget av organisasjoner er todelt. For det første hadde vi som utgangspunkt å intervju representanter fra lokale myndigheter, fritidsklubber, sportsklubber og representanter fra nabolagsskoler i de tre områdene. For det andre har studien en mer eksplorerende

komponent, der vi ønsket å fange opp andre relevante aktører i nærmiljøet. På grunnlag av de første intervjuene og analysen av ungdomsundersøkelsene viste det seg underveis i studien at det også var interessant å intervju representanter for lokale folkebibliotek og moskeer. I alle nærmiljøene er dermed følgende personer intervjuet (flere steder fylte samme person flere roller):

- Representanter fra kommunale myndigheter med tilknytning til områdeløftene.
- Representanter fra ungdomsskolene – gjerne minoritetsrådgiver eller andre som var i nærkontakt med ungdommene utover det faglige.
- Representanter fra fritidsklubb eller lignende tilbud.
- Representanter fra sportsklubber eller lokale idrettsforeninger (med unntak av Saupstad, der idrettsklubbene er svært godt dekket opp av forskning med lignende problemstillinger).
- Representanter fra bibliotek og/eller moské.

Alle informantene i undersøkelsen er voksne ressurspersoner som i ulike roller arbeider med og for ungdoms deltagelse i lokalmiljøene.

I intervjuene ble informantene hovedsakelig stilt de samme spørsmålene, som dreide seg om hvilke aktiviteter ungdommer generelt kan velge mellom i nærmiljøet, og eventuell endring over tid av tilbud og delttagelsesmønstre. Videre spurte vi om tilbudet og aktivitetene i de enkelte organisasjonene, og delttagelsesmønstrene her. Vi spurte om hvordan informantene eventuelt arbeider med rekruttering og for å hindre frafall, hvem de samarbeider med og hvordan, og betydningen av områdeløft og andre særskilte tiltak i områdene.

Alle informantene er informert om studien muntlig, og samtykket muntlig til å delta. De fikk informasjon om at dette var en åpen lokalmiljøundersøkelse, der de i egenskap av å inneha visse posisjoner i lokalmiljøet ikke nødvendigvis ville kunne være totalt uidentifiserbare for lesere som er godt kjent i lokalmiljøet. Dette er en lokalmiljøstudie, og det har en verdi i seg selv å knytte organisasjonene til stedene – blant annet for å forstå påvirkningen av områdeløft. Allikevel reiser undersøkelsen også mer generelle problemstillinger som ikke må begrenses til organisasjoner eller steder, for eksempel problemstillingene som dreier seg om ulike strategier for rekruttering av ungdom i flerkulturelle lokalsamfunn. I de sistnevnte tilfellene er det enklere å oppnå større grad av anonymitet.

Kapitteloversikt

I kapittel 2 presenteres de tre lokalsamfunnene som utgjør studiens caser, med bydelsespesifikke analyser og en historisk kontekstualisering av drabantbyene. Med grunnlag i ungdomstatall, ser vi også omfanget av deltagelse i ulike fritidsorganisasjoner blant ulike ungdommer i de tre byområdene. I kapittel 3 ser vi

nærmere på ungdoms deltagelse i noen andre typer organisasjoner som ikke fanges opp i ungdatabundersøkelsen: moskéer og bibliotek. I kapittel 4 undersøker vi hvordan organisasjoner arbeider for å rekruttere og tilrettelegge for ungdommens egen motivasjon og ønsker for deltagelse.

Gjennomgående handler også ungdoms deltagelse om deres *muligheter* til å delta, og i kapittel 5 skal vi se på foreldrenes rolle i ungdommens deltagelse. I kapittel 6 undersøker vi betydningen av nettverk og samarbeid i lokalsamfunnene, før de empiriske funnene oppsummeres og diskuteres i kapittel 7.

Ungdoms deltakelsesmønster på Veitvet, Fjell og Saupstad

I dette kapittelet beskrives områdene Veitvet, Fjell og Saupstad, og hvilke fritidsorganisasjoner ungdommene i de tre drabantbyene deltar i. Vi undersøker her i hvilken utstrekning ungdommene deltar i organisasjoner ved siden av skolen, hvilke organisasjoner de deltar i og hvilke ungdommer som deltar på hva, på henholdsvis Veitvet, Fjell og Saupstad.

Veitvet

Bydelen Veitvet i Oslo ble planlagt og bygd av Olav Selvaag, som en del av hans sosiale prosjekt på femtitallet. I datidas Oslo var det registrert 45.000 bostedsløse og bolig mangelen var akutt (Andenæs, 2012). Selvaag påpekte at «tragedien» dreide seg om mer enn bostedsmangel; det var også mangel på institusjonsbygg som forsamlingshus og skoler. I følge Selvaag bunnet det hele i en økonomisk feilprioritering etter krigen, hvor det fremfor å prioriteres gode nok boliger og institusjonsbygg til alle, var blitt satset på boliger med for høy standard som kun var tilgjengelig for de få (Selvaag, 1951). Selvaags visjoner inkluderte en idé om sosial omfordeling gjennom lokalmiljøet, med ønske om å bygge god kvalitet tilgjengelig for alle, tilby møteplasser med rom for kultur, og nok av tilgjengelige grøntområder for trim og rekreasjon. Det var med dette utgangspunkt at Veitvet ble bygd. Selvaag ledet selv utbygningen på et område av Oslo der tomteprisene fortsatt var rimelige, og bygde lavblokker her.

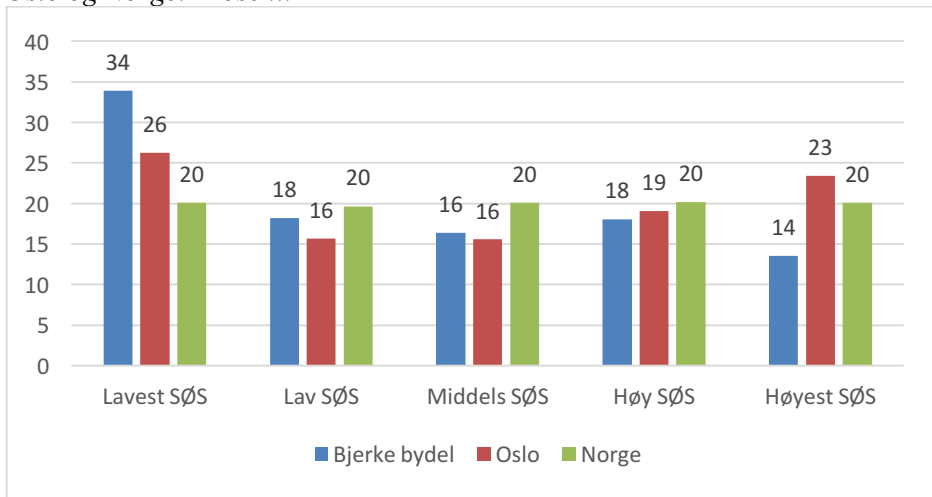
Godt integrert i sentrum av lavblokkområdet la Selvaag et stort senter. Dette senteret var sentralt i hans planer, og var planlagt som en blanding av forretning- og samfunns senter (Bjerke Bydel, 2008). Selvaag uttalte i 1992 at «Jeg gikk inn for at bydelen Veitvet skulle få noe spesielt, som ingen andre bydeler hadde og som derfor kunne bidra til sunn og verdifull lokalpatriotisme, også blant den store masse av barn og ungdom som hørte til på Veitvet» (Årbok for Groruddalen i 1992, sitert i Bjerke Bydel, 2008: 19). Da senteret sto ferdig, var Selvaags visjoner gjennomført. I senteret var det butikker, men også kommunale tjenester som post, bank, tannlege, lege og bibliotek. Det var

også kirke, musikksskole og Veitvetsalen, som var utstyrt med fullt sceneutstyr (Bjerke Bydel, 2008). I tillegg lå ungdomsklubben der. Senteret var rikt utsmykket, og lå med et åpent torg i midten, uten dagens overbygning (ibid.).

Siden åpningen av senteret i 1959 frem til i dag, har det skjedd enorme demografiske og sosiale endringer på Veitvet. En etter en stengte butikkene, de store kjedene som Glasmagasinet og Adelsten flyttet gradvis ut, og et sted på veien gikk grunnideen om å være et sentrum for marked, kultur og samfunn tapt. Butikklokalene lå tomme. Kulturen var borte. Til og med NAV-kontoret var flyttet ut. Fram til nylig huset Veitvetsenteret først og fremst et eldre senter. Mens de første etnisk norske beboerne ble eldre, flyttet nye til – hovedsakelig unge familier med innvandrerbakgrunn. I området ser man en stor vekst i befolkningen av mennesker med innvandrerbakgrunn, og av barn og ungdom under tjue år.

Ungdataundersøkelsene viser at andelen ungdommer med den laveste sosioøkonomiske statusen er langt høyere i Bjerke bydel, der Veitvet ligger, enn i Oslo og i Norge ellers, mens andelen i gruppene med høy og høyest sosioøkonomisk status er lavere enn ellers i landet.

Figur 1. Sosioøkonomisk status – bydel Bjerke sammenlignet med resten av Oslo og Norge. Prosent.

Kilde: Ungdata nasjonale tall 2014-2016 og ungdataundersøkelsen i Oslo 2015.

I Bjerke bydel har én tredel av ungdommene to foreldre som er født i Norge. Andelen av befolkningen med innvandrerbakgrunn er langt høyere enn i Oslo ellers, hvor omtrent halvparten av ungdommene oppgir å ha to foreldre født i utlandet – mot omtrent én tredel i Oslo ellers. Bydel Bjerke er sammensatt, og tallene er slik sett ikke nødvendigvis presise bilder av Veitvet: Innad i bydelen er det både mange boligenklaver med høy andel leieboliger og kommunale boliger, og også enebolig- og rekkehusområder. Veitvet har en høyere andel

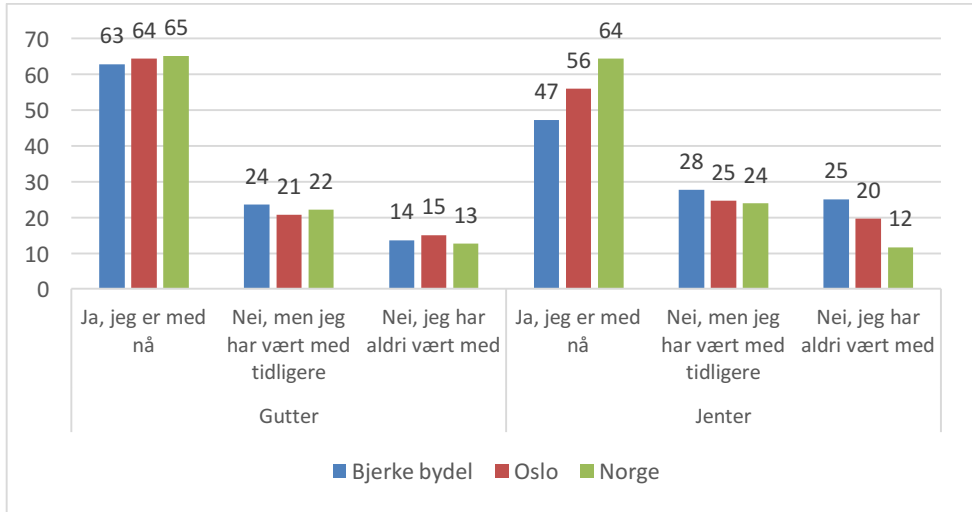
beboere med minoritetsbakgrunn enn bydel Bjerke under ett, men også flere innvandrere med lang botid. Andelen med lav utdannelse er 43 prosent på Veitvet, mot 31 prosent i bydel Bjerke samlet (Oslo kommune, 2014).

Befolkningen på Veitvet har vært preget av denne demografiske endringen og av sterke skillelinjer mellom ulike grupperinger. På den ene siden er det den stabile befolkningen av de første bosetterne, en primært etnisk norsk, og nå aldrende, befolkning (Nenseth og Gripsrud, 2008). På den andre, den relativt unge flerkulturelle befolkningen. Informanter fra Veitvet forteller at de første beboerne jobbet mye på dugnad, blant annet med å stifte en barnehage. De forteller at de eldre har vært en stabil befolkningsgruppe som har opplevd enorme endringer, og har i mindre grad hatt en flerkulturell omgangskrets. Noen av dem har nok også en økende grad av redsel og skepsis for endringene rundt dem.

Organisasjonslivet på Veitvet og i Bjerke Bydel

Når det gjelder ungdommene i Bjerke bydel sin deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter, er det særlig jentene som skiller seg ut. Figur 2 viser at færre av jentene oppgir at de har vært med i en organisasjon etter at de fylte 10 år, sammenlignet med både guttene i bydelen og med jenter i resten av Oslo og i Norge. Mens rundt 65 prosent av guttene både i bydelen, byen og landet svarer at de er med i en organisasjon nå, er det bare 47 prosent av jentene i Bjerke bydel som svarer at de er med, mot 56 prosent i Oslo og 64 prosent i Norge. Noe flere jenter oppgir imidlertid at de har vært med tidligere, men det er også flere jenter enn gutter som aldri har vært med: Én av fire jenter i Bjerke bydel har ikke vært med i organiserte aktiviteter etter at de fylte ti år. Totalt sett er ungdomsskolejentene i Bjerke bydel altså både mindre aktive enn guttene i bydelen, og enn jenter generelt – både i Oslo og landet ellers.

Figur 2. Andel elever på ungdomsskolen som er med, har vært eller aldri har vært med i organiserte fritidsaktiviteter etter fylte 10 år – etter kjønn og bosted. Prosent.

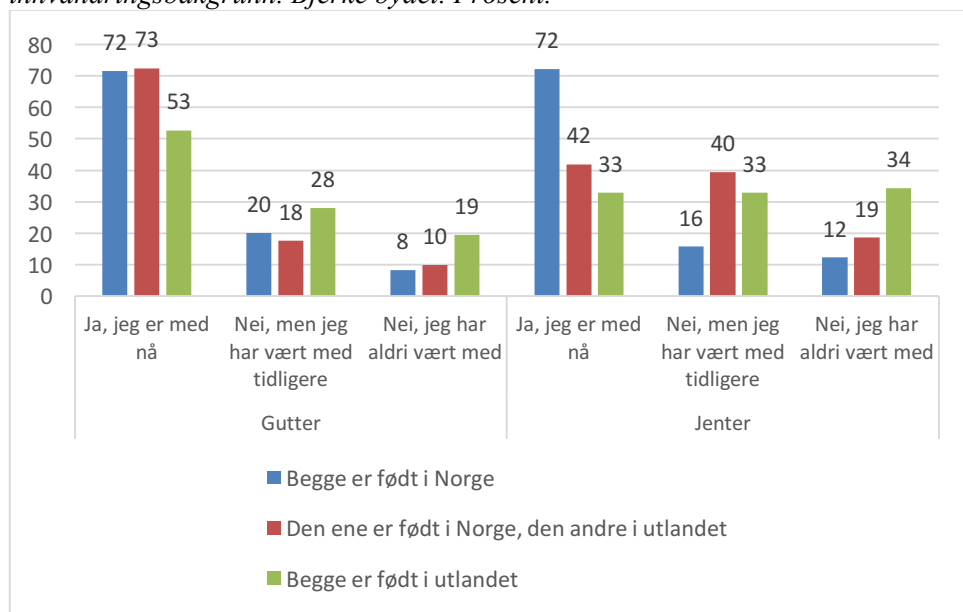

Kilde: Ungdata nasjonale tall 2014-2016 og ungdatabundersøkelsen i Oslo 2015.
N (Bjerke)=691. N (Oslo)=11 470. N (Norge)=113 191.

Når vi ser på tallene for jenters deltagelse fordelt på hvorvidt foreldrene er født i Norge eller i utlandet (se Figur 3), ser vi innad i Bjerke bydel store ulikheter mellom jenter med to norskfødte foreldre og de som har minst én forelder som er født i utlandet. For ungdom med to norskfødte foreldre, er det ingen kjønnsforskjell i hvorvidt de deltar i organiserte fritidsaktiviteter – 72 prosent av jenter og gutter oppgir at de deltar i en slik aktivitet. Forskjellene er også små når det gjelder det å ha deltatt tidligere og det å ikke ha deltatt i det hele tatt. For gutter ser det ut til å slå ut negativt for deltagelse om begge foreldrene er født i utlandet – da synker deltagelsen fra nesten 3 av 4 til litt over halvparten. Det å ha én utenlandskfødte forelder ser ikke ut til å spille noen rolle for gutter. For jenter, derimot, spiller det en langt større rolle om minst én av foreldrene er utenlandskfødte, og enda mer om begge er det. Hvis en eller begge foreldrene er født i utlandet, er deltagelsen i organiserte aktiviteter rundt halvparten av hvis begge foreldrene er norskfødte.

Figur 3 viser også at hele én av tre jenter og én av fem gutter med to utenlandskfødte foreldre aldri har vært med i organiserte fritidsaktiviteter, noe som er over dobbelt så mange som blant unge med to norskfødte foreldre. Blant jenter med to utenlandskfødte foreldre er det også langt vanligere å ha sluttet med organiserte fritidsaktiviteter allerede i løpet av ungdomsskolen, hvor 33 prosent svarer at de tidligere har deltatt mot 16 prosent av jentene med to norskfødte foreldre.

Figur 3. Å være med i organiserte fritidsaktiviteter – etter kjønn og innvandringsbakgrunn. Bjerke bydel. Prosent.

Kilde: Ungdataundersøkelsen i Oslo 2015.

Hvorfor påvirker det å ha minst én utenlandsk forelder jentenes deltagelse i organiserte aktiviteter mer enn for gutter?³ Som vi skal komme tilbake til i kapittel 4 og 5, arbeider informantene med å aktivisere minoritetsjenter, som de oppfatter at blir utsatt for særlig sterk foreldrekontroll – både direkte uttalt og mer implisitt. Sannsynligvis er det denne sterkere foreldrekontrollen vi ser effekten av også når bare én forelder er utenlandskfødt. Gutter med begge foreldre født i utlandet er i mindre grad utsatt for sterk foreldrekontroll slik jentene er det. Det kan hende at det for gutter dermed er andre mekanismer som styrer deltagelse som ikke handler om å få lov i like stor grad som jenter, men kanskje i større grad om støtte og bistand og en deltagelseskultur fra hjemmefronten.

Når vi teller jenter som er eller har vært med i organiserte fritidsaktiviteter (Figur 3), altså legger sammen de som er aktive nå og de som tidligere har vært aktive men sluttet, ser vi at 88 prosent av jenter med to norskfødte for-

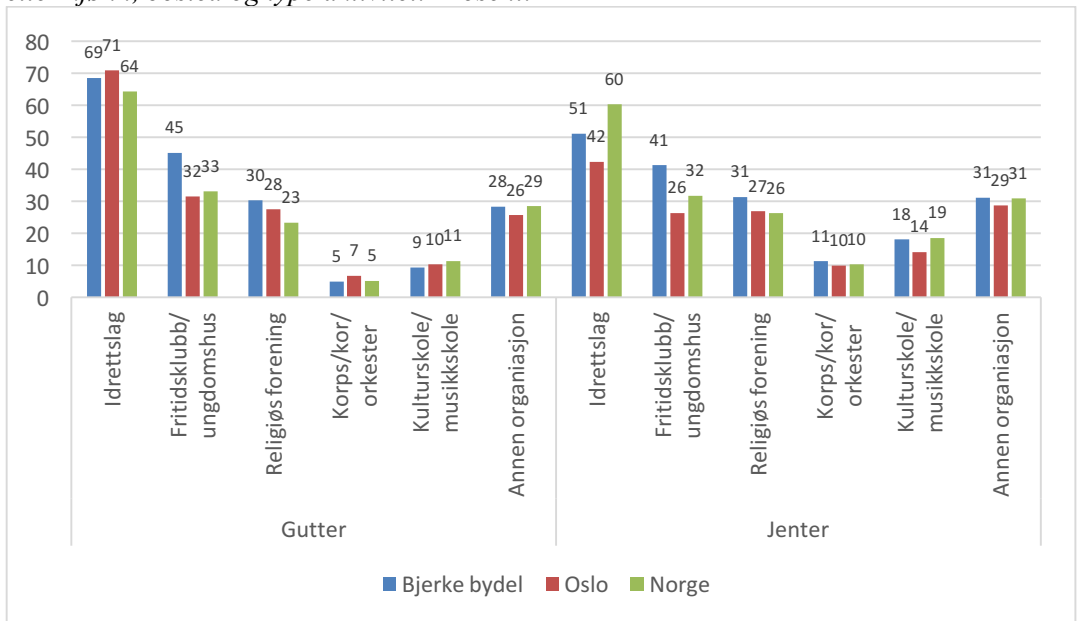
3. Antallet respondenter her er ikke så stort, men sannsynligvis ikke så lite at tilfeldigheter burde gjøre så store utslag: 53 gutter og 44 jenter har én utenlandskfødt forelder. Til sammenligning er det 137 gutter og 116 jenter med norsk bakgrunn, og 170 gutter og 185 jenter med to utenlandskfødte foreldre.

eldre er eller har vært med, mot 82 prosent av jenter med én utenlandskfødt forelder og 66 prosent av de med to utenlandskfødte foreldre. Tallene indikerer at de aller fleste av jentene med én utenlandskfødt forelder deltar opp til et visst punkt, men at de har sluttet på et tidligere tidspunkt enn guttene. Frafallet kan ha å gjøre med at skolefokus og prestasjonskrav kan ta vekk fokuset fra frivillige organisasjoner når jentene blir eldre. Som Ødegård, Bakken og Strandbu påpeker i rapporten *Idrettsdeltakelse og trening blant ungdom i Oslo* (2016), er flere minoritetsjenter innom idretten i dag enn tidligere. Dette betyr at flere minoritetsjenter er med i barneidretten, men at ungdomsidretten ikke klarer å holde på dem (Ødegård m.fl., 2016).

Deltagelse fordelt på type fritidsaktiviteter

Når vi sammenligner deltagelse i ulike organisasjoner siste måned i Bydel Bjerke med resten av Oslo og Norge, ser vi at bydelen skiller seg mest fra de andre når det gjelder jenters deltagelse i idretten. Mens nivået på guttene idrettsdeltakelse er relativt likt i bydelen som i Oslo, og i noe høyere grad enn i Norge under ett, ligger jentene i Bjerke bydel under landsgjennomsnittet. Jentene i bydelen deltar allikevel i større grad i idrett enn jenter i Oslo generelt.

Figur 4. Deltagelse i fritidsaktiviteter i regi av organisasjoner siste måned – etter kjønn, bosted og type aktivitet. Prosent.

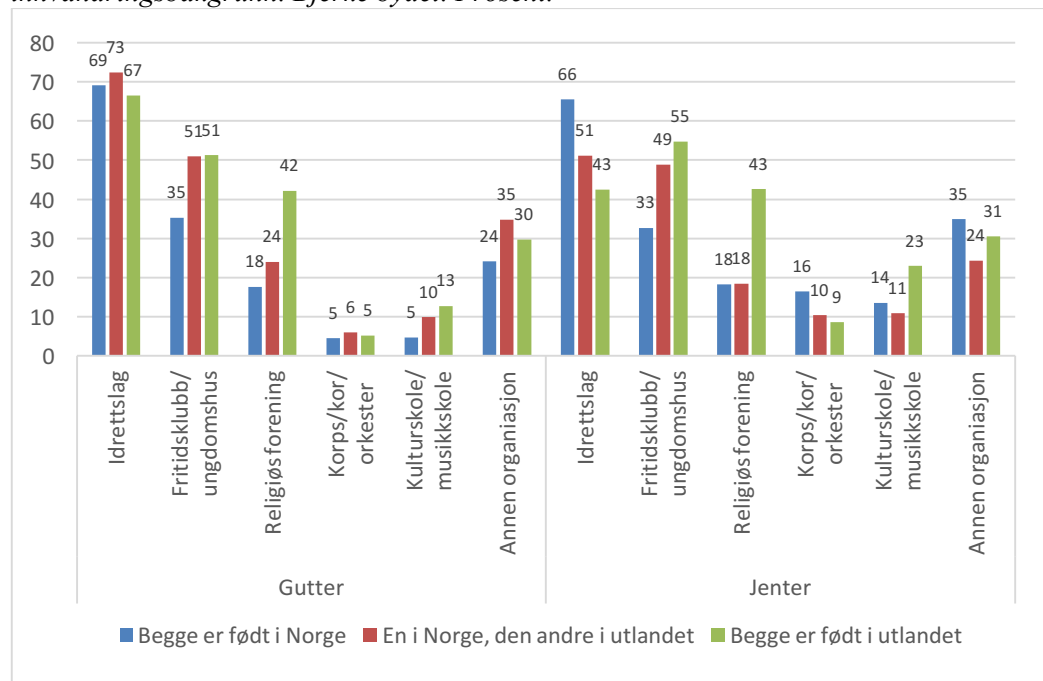

Kilde: Ungdata nasjonale tall 2014-2016 og ungdataundersøkelsen 2015.

I Bydel Bjerke er ungdommers deltagelse på fritidsklubb høyere enn andre steder. Selv om jenteandelen er litt lavere enn gutteandelen (41 prosent jenter,

mot 45 prosent gutter), ligger jentene langt over Oslo-gjennomsnittet. Som vi skal komme tilbake til senere i rapporten, er fritidsklubben på Veitvet svært populær, og har egne tilbud rettet spesifikt mot jenter. Religiøse foreninger ligger også noe høyere i bydelen enn Oslo generelt, som igjen ligger marginalt høyere enn resten av landet. 1 av 3 av ungdommene oppgir at de har vært innom en religiøs forening den siste måneden. For resten av organisasjonstypene ser vi mindre forskjeller fra by- og landsgjennomsnittet.

Figur 5. Deltagelse i aktiviteter i organisasjoner siste måned – etter kjønn og innvandringsbakgrunn. Bjerke bydel. Prosent.

Kilde: Ungdataundersøkelsen i Oslo 2015.

Blant Bjerke-ungdommen ser vi at det er en del ulikheter mellom de ungdommene som har to foreldre som er født i Norge, én født i Norge eller begge født i utlandet. Idrettslag er den organisasjonsformen som trekker flest ungdommer, både blant gutter og jenter. Kjønnforskjellene er også små i deltakelsesnivået blant unge med to norskfødte foreldre. For gutter gjør heller ikke etnisk bakgrunn noen vesentlig forskjell for deltagelsen, hvor både de med to, én og ingen norskfødte foreldre, deltar i like stor grad. For jenter utgjør derimot etnisitet en tydelig forskjell, hvor både jenter med to og med én utenlandskfødt forelder deltar i langt mindre grad enn de med to norskfødte foreldre.

Når det gjelder fritidsklubben er utslagene motsatt, her er deltagelsen er langt høyere blant unge med minst én utenlandskfødt forelder. Rundt én av tre

unge med to norskfødte foreldre besøkte fritidsklubben siste måned, mot omtrent halvparten av ungdommer med én eller begge foreldrene født i utlandet. Det å delta i religiøse foreninger er vanligst blant ungdommer med to foreldre som er født i utlandet. Blant disse deltar i overkant av 40 prosent, og det er like vanlig for gutter og jenter. Her ser vi også at de med kun én utenlandskfødt forelder ligner langt mer på de med to norskfødte foreldre, hvor rundt 20 prosent oppgir å ha deltatt i en religiøs organisasjon den siste måneden.

Generasjons- og kulturendringer på Veitvet

Få ungdommer deltar i korps, kor og orkester i Bjerke bydel, som av flere informanter blir omtalt som tradisjonelt norske foreninger – men innvandrerungdommene er i stort flertall i kultur- og musikkskolene. Mens deltakelse i korps, kor eller orkester er langt vanligere for jenter med to norskfødte foreldre, brukes kulturskoler og musikkskoler dobbelt så ofte blant unge med innvandrerbakgrunn sammenlignet med andre unge i Bjerke bydel. Kanskje vi her ser et resultat av det blomstrende flerkulturelle kulturlivet på Veitvet? I følge informanter på Veitvet har det tradisjonelle organisasjonslivet stort sett avsluttet sin virksomhet her, fordi det har vært vanskelig å rekruttere deltagere til aktiviteter som korps, velforeninger og speidergrupper (se også Ødegård, 2010). At kultur- og musikkskoler står sterkt i bydel Bjerke, kan ses i sammenheng med utviklingen i bydelen. Tidligere har beboerne på Veitvet i perioder vært overveiende negative til det lokale tilbudet, eller snarere, mangelen på et tilbud. I 2008 gjorde Transportøkonomisk institutt (TØI) en lokal stedsanalyse der de fant at to av tre innbyggere på i området savnet et bedre kulturtilbud og flere butikker. Mange savnet sosiale treffsteder som en kafé og flere treningsmuligheter. Mange trakk fram et behov for kultur- eller aktivitetshus. Seks av ti savnet et bedre tilbud for barn og ungdom, og mange ønsket utvidete åpningstider til ungdomsklubben (Nenseth og Gripsrud, 2008). Over halvparten av respondentene i studien oppga at de selv kunne tenke seg å være med på å organisere aktiviteter de savnet. I forbindelse med Groruddalsløftet har de lokale myndighetene etablert et beboerkontor på Veitvet – Stikk innom – som er ment å fungere som et knutepunkt mellom Groruddalssatsingen, lokale myndigheter, andre offentlige instanser i lokalsamfunnet, beboere og foreningsliv (for mer informasjon, se Ødegård, 2010; Ødegård, 2011; Ødegård m.fl., 2012). Stikk innom-kontoret på Veitvet har vært sentralt i å samle og koordinere en rekke ulike organisasjoner som allerede eksisterte i nærmiljøet. En av Veitvet-informantene forteller om behovet for lokale knutepunkter for lokalt kulturliv og arbeidet mot et nytt kulturhus på Veitvet. Informanten herfra sier at:

Det var morsmålskoler, kinesisk kunst og kultur, punjabi-opplæring – men de hadde ingen kontakt. [...] Vi fant ut at vi kunne ha faste kulturting som kunne skje hvert år – men høyest på ønskelista var at alle mangla alt mulig – dansested, scene etc. Og samtidig i Områdeløftet så vi på hva vi kunne gjøre. Vi hadde en behovskartlegging, og fant at det som folk trenger er et lokalt kultursenter med lokaler til å drive sin kultur. Og så dannet vi Veitvet-Sletteløkka kulturforum. Så begynte prosessen med å få til et kulturhus, og alle organisasjonene var med og fylte inn hva behovet deres var.

I 2016 åpnet et nytt kulturhus på Veitvet i lokalene til det gamle senteret. I dag er senteret fylt av kulturaktiviteter og tjenester, en fargerik kafé, og det er aktiviteter som yogagrupper og tamilske dansegrupper, aktivitetsgrupper og skrivegrupper. På dagtid brukes kulturhuset av kommunale tjenester som barnehagens pedagogiske fagsenter, Frisklivssentralen, jobbsøk for NAV, norsk-kurs, og et seniortilbud en aktivitør. På ettermiddager, kveld og helg brukes lokalene av frivilligheten. Kulturhuset er et sentrum for folk som jobber ut mot barn og unge, oppvekst, en miljøgruppe som jobber ut mot skolen. Det er en mengde ulike kulturelle uttrykk, og ikke minst en mengde deltagere med ulik kulturell bakgrunn og ulik alder. Veitvet Kulturhus framstår som kroningen på verket etter mange års målrettet jobbing, finansiert og drevet fram av Groruddalssatsingen – med god hjelp av lokale ildsjeler og et yrende, og på det tidspunktet uorganisert, mangfoldig kulturliv.

Det ser også ut som om arbeidet på Veitvet har gitt resultater blant ungdomsbefolkningen i området. For eksempel viser tall fra ungdomsundersøkelsen i 2015 at 60 prosent av ungdomsskoleelevene i Bjerke bydel er fornøyd med det lokale tilbudet av lokaler og møteplasser hvor de kan treffe andre unge, som fritidsklubb, ungdomshus og lignende, mot 51 prosent i hovedstaden ellers. Når det gjelder idrettsanlegg er derimot tallene motsatt, hvor 59 prosent er fornøyd i Bjerke, mot 67 prosent i Oslo ellers. I den grad disse tallene er representative for Veitvet, kan det sannsynligvis til dels forklares med at den lokale idrettshallen ble revet i 2013, og den nye sto klar først to år senere. Også når det gjelder kulturtilbud er unge ellers i Oslo mer fornøyd enn i bydel Bjerke, med 52 mot 42 prosent.

Utviklingen av Veitvetsenteret reflekterer fysisk og konkret den sosiale, kulturelle og økonomiske endringen som Veitvet har gått gjennom. Da Veitvet ble opprettet som Norges første drabantby på 60-tallet, var det i hovedsak etnisk norske som flyttet inn, og området var et oppvekststed for mange barn og unge. Sett fra barne- og ungdoms deltakelsesperspektiv, er dette historiske perspektivet på Veitvet spesielt interessant. Veitvet ungdomsklubb ble opprettet samtidig som og i Veitvet-senteret, og var en av Norges første ungdomsklubber. Klubben har holdt det gående helt siden starten. Den er dermed den eneste institusjonen i senteret som ikke har vært lagt ned, eller nevneverdig forandret seg, gjennom de siste 60 årene. Mens butikker og tjenester har åpnet

og stengt rundt den, har fritidsklubben holdt koken med et relativt stabilt tilbud til barn og unge.

Historien om Veitvet senter kan dermed ses både som en illustrasjon på de store endringene som har skjedd i området, men også som en del av løsningen på utfordringene som oppstod som følge av utviklingen, fordi lokalet i seg selv hadde potensialet til å fylle en del av behovene beboerne hadde. Resultatet ble en løsning for den nye tida, fra eldresenter for det som er Veitvets gamle befolkning i begge betydninger av ordet, til et kulturelt sentrum med alle aldersgrupper og bakgrunner inkludert.

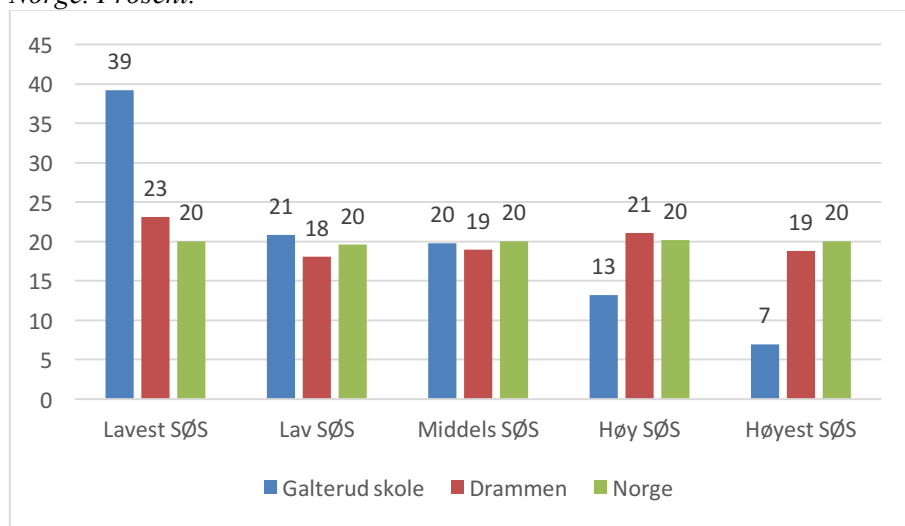
Fjell

Fra å være en belastet by med mye industri og forurensing, har Drammen blitt pusset opp og gått gjennom en fundamental omdømmeendring. Byen framstår nå som vellykket og grønn, med Drammenselva som et bilde på utviklingen. Mens elva tidligere var svært forurenset på grunn av all industrien som lå langs breddene, er den i dag ren, med badeplasser, parker og en tursti langs med. Denne opprustingen av Drammen har imidlertid skjedd i ulik skala i de forskjellige bydelene. Forstedene, som Fjell, har hengt bak i utviklingen. Bydelen Fjell ble bygget ut på 60-tallet, og er dermed noe yngre enn Veitvet i Oslo. Litt under 30 prosent av Drammens innbyggere har flerkulturell bakgrunn, men de fleste av disse bor i forstedene. Den største gruppen av drammensere med innvandrerbakgrunn er fra Tyrkia (SSB, 2014).

Som nevnt i metodedelen, har ikke ungdomsundersøkelsen data direkte på bydel i Drammen. Vi baserer derfor analysen på ungdomstall fra Galterud ungdomsskole, som er i Fjell bydel, men som utgjør et noe større geografisk område enn selve Fjell. Galterud ungdomsskole har inntaksområde som inkluderer to barneskoler, Fjell og Skoger. Skoger er ligger litt lenger vekk fra byen, og er en liten skole med langt høyere andel etnisk norske. Det bidrar til en jevnere blanding av minoritets- og majoritets elever på Galterud. For Galterud/Fjell har vi ikke informasjon om fødelandet til foreldrene til ungdommene, slik vi har på Veitvet.

I likhet med Veitvet er den gjennomsnittlige sosioøkonomiske statusen blant ungdommene på Fjell lav. I Figur 6 ser vi en oversikt over gjennomsnittlig sosioøkonomisk status på Galterud, sammenlignet med Drammen og landet for øvrig.

Figur 6. Sosioøkonomisk status - etter bosted. Galterud skole, Drammen, Norge. Prosent.

Kilde: Ungdata nasjonale tall 2014-2016 og ungdataundersøkelsen i Drammen 2015.

Av ungdommene på Galterud skole er 39 prosent i den nederste enden av skalaen av sosioøkonomisk status, og omtrent like mange har lav eller middels sosioøkonomisk status. 20 prosent faller i den gruppen som har høy eller høyest sosioøkonomisk status, mot 40 prosent i både Drammen ellers og i landet som helhet. Sammenlignet med Bjerke bydel, har Galterud skole flere i det laveste sjiktet og færre i det øverste.

Fjell 2020 er et nærmiljøprosjekt som ble initiert i 2008. Først var det et forprosjekt, som blant annet skulle identifisere utfordringer og involvere innbyggerne på Fjell i alle faser. I 2011 ble det bestemt at det skulle videreføres i et hovedprosjekt, som blant annet skulle bedre levekårene til befolkningen gjennom gode offentlige tjenester i nærmiljøet, ressursmobilisering gjennom blant annet samarbeid og stedsutvikling for utvikling av godt bomiljø, møteplasser og aktivitetstilbud. Et av disse tiltakene var å etablere en flerbrukshall ved Galterud skole. Fjell-beboerne fikk komme med innspill til hva de ønsket seg, og hallen ble åpnet for bruk i august 2013. Galterudhallen brukes av Galterud ungdomsskole som gymsal på dagtid. Hallen består av en scene, basketballbane og volleyballbane. Dessuten er det nytt uteanlegg rundt hallen og skolen.

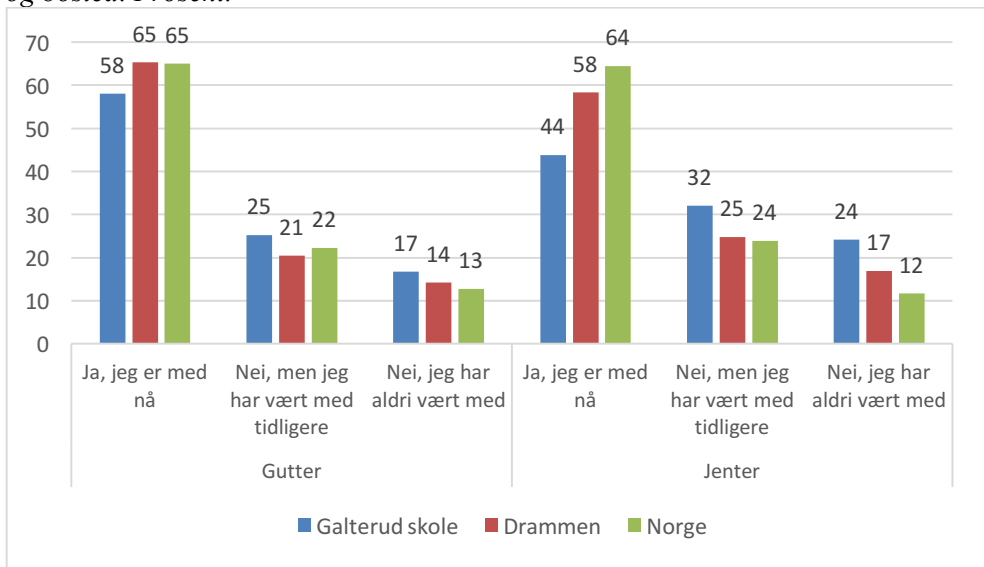
Fjell 2020 har manglet tiltak for å styrke sosiale relasjoner og samarbeid mellom organisasjoner. I 2012-studien kom det fram at det var et stort behov for nettopp en slik styrking, og at det manglet en koordinator som kan sørge for samarbeid (Ødegård m.fl., 2012). Drammen idrettsråd har imidlertid opprettet en integrasjonskonsulent-stilling. I Fjell2020 inngår det også en satsing på inkludering i idrett, der målsettingen er å inkludere nye grupper inn i lagenes ordinære aktivitetstilbud gjennom å motvirke økonomiske og kulturelle

barrierer (Drammen kommune, 2014). Flere av informantene i denne studien fremhever også hvordan det på Fjell manglet en egen identitet, delvis på grunn av mye fraflytting og nyinnflyttede som innvandrere direkte fra andre land uten å tidligere ha bodd i Norge.

Organisasjonslivet på Fjell

Når det gjelder Galterud-ungdommens deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter, viser Figur 7 at det er noe færre gutter som er med sammenlignet med gjennomsnittet i Drammen i Norge sett under ett (58 prosent på Galterud mot 65 prosent på landsbasis). Til sammenligning er det på Veitvet 63 prosent av guttene som er med i organiserte fritidsaktiviteter. Jentene på Galterud deltar i langt mindre grad enn guttene (44 prosent for jenter, mot 58 prosent for gutter). Mens en fjerdedel av jentene oppgir at de aldri har vært med i organiserte fritidsaktiviteter, gjelder dette nær en femtedel av guttene.

Figur 7. Deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter etter fylte 10 år - etter kjønn og bosted. Prosent.

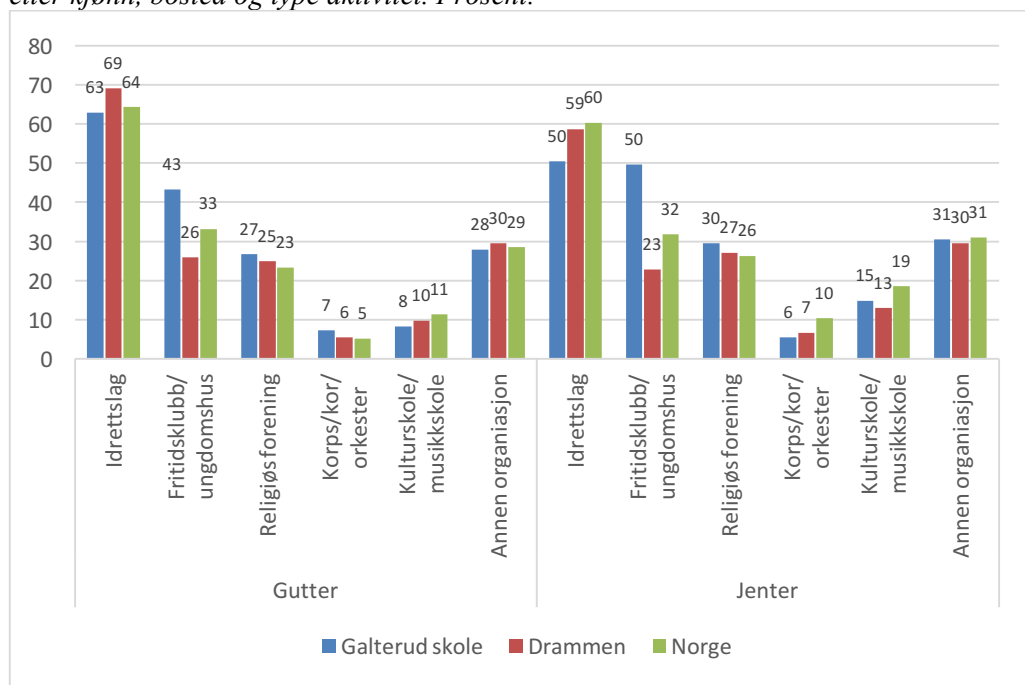
Kilde: Ungdata nasjonale tall 2014-2016 og ungdataundersøkelsen i Drammen 2015.

Flere av informantene som jobber med barn og unge på Fjell mener at jentenes underrepresentasjon i organiserte fritidsaktiviteter, og at de slutter tidligere i f.eks. idretten, i stor grad skyldes sosial kontroll hjemmefra, spesielt overfor muslimske jenter. Dette er imidlertid noe mange lokalsamfunnsaktører som tilbyr fritidsaktiviteter til barn og unge er svært bevisste på, og jobber målrettet for å motvirke den negative tendensen – blant annet gjennom egne tilbud for jenter. Dette kommer vi tilbake til senere i rapporten.

Deltagelse fordelt på type fritidsaktivitet

I likhet med Veitvet, er det å trene i idrettslag den vanligste fritidsaktiviteten blant ungdommene på Galterud – både blant gutter og jenter. Figur 8 viser at guttene er omtrent like mye aktive i idrettslag som landssnittet, men de ligger noe under gjennomsnittet for Drammen. Jentene ligger nær 10 prosentpoeng under snittet både for Drammen og Norge. At det er idrettslagene som trekker flest unge er også grundig rapportert og diskutert andre steder (se bl.a. Ødegård m.fl., 2016).

Figur 8. Deltagelse i fritidsaktiviteter i regi av organisasjoner siste måned – etter kjønn, bosted og type aktivitet. Prosent.

Kilde: Ungdata nasjonale tall 2014-2016 og ungdataundersøkelsen i Drammen 2015.

Videre viser Figur 8 at 60 prosent av ungdommene fra Galterud skole oppgir at de er fornøyd med tilbudet av lokaler i nærområdet til å treffe andre unge, mot 43 prosent i Drammen ellers. En svært populær fritidssyssel blant elevene på Galterud er fritidsklubben. Om lag halvparten av jentene har besøkt fritidsklubben i løpet av den siste måneden, noe som er like mange som oppgir at de trener i idrettslag. En noe mindre andel av guttene, 43 prosent, har besøkt fritidsklubben. Galterud-ungdommens deltakelse på fritidsklubb er nær dobbelt så høyt som gjennomsnittet for Drammen som helhet. Dette fortjener litt nærmere omtale.

Fritidsklubben på Fjell, Neon, ligger en kort gåtur fra Galterud ungdomsskole, midt mellom Fjell og Galterud skole. Klubben er åpen fire ettermiddager i uka, og har jentekafe én dag, to dager med juniorklubb og to dager med ungdomsklubb. Her har de unge tilgang til et musikk- og medierom, kafé, bordtennisrom, verksted og aktivitetssal. Klubben tilbyr også kurs og aktiviteter som dansekurs, film og foto og fysisk aktivitet. Alle tilbudene er gratis. Tidligere åpnet klubben seint på ettermiddagen, seinere enn skolen sluttet. Dette var upraktisk fordi ungdommene måtte gå hjem eller andre steder før de eventuelt kom til Neon. Deltagelsen økte kraftig etter at klubben endret åpningstider: Nå åpner de rett etter skoletid og serverer varme, gratis måltider, som gryter og pastaretter.

På Galterud er det flere jenter enn gutter som oppgir at de har vært på fritidsklubb siste måned. Nivået er relativt likt som Veitvet, men ligger atskillig høyere enn i Drammen og i Norge, særlig for jenter. Dette er det motsatte av hva Ødegård og Fladmoe (2017) finner i sin rapport om samfunnsengasjement og organisasjonsdeltagelse blant unge i Oslo. Her kommer det fram at fritidsklubber i særlig grad organiserer minoritetsungdom, og spesielt gutter. Dette indikerer at dette kommunale tilbudet er særlig viktig for unge som er underrepresenterte i tradisjonelle foreningsaktivitet, som eksempelvis idretten (Ødegård og Fladmoe, 2017). Mens en lav jenteandel tidligere har vært en utfordring for fritidsklubben Neon, har de nå etablert en egen jentekafé som er åpen hver mandag kl. 13.30-17.00. Tallene fra Ungdata kan tyde på at strategien har fungert. Informanten fra klubben forteller at jentekafeen nå er mye brukt, og at det er om lag 25-30 unge jenter som benytter seg jevnlig av tilbudet. På måletidspunktet for ungdataundersøkelsen på Galterud (2015) var det faktisk litt flere jenter enn gutter som oppga at de har besøkt fritidsklubben minst én gang siste måned. I følge Neon-informanten går antallet deltagere på ungdomskafeen litt opp og ned, akkurat nå har det gått litt ned – det er ca 35 stykker på ungdomskafeen. På dagene som er åpne for alle, kommer det en blanding av jenter og gutter, men en overvekt av gutter. Han forteller videre at andelen jenter på ungdomsklubben i 2015 utgjorde nesten 50 prosent (noe som også kan være med å forklare jenteovervekten i Ungdata-tallene), men at tallene nå har gått noe ned. Han påpeker videre at det er helt normalt at det går opp og ned med jenteandelen.

Når det gjelder deltakelse i fritidsaktiviteter i regi av religiøse foreninger, korps/kor/orkester, kulturskole/musikk-skole og andre organisasjoner, er det små forskjeller mellom Galterud skole og både Drammen og landet ellers. Det finnes tilbud om korps i nærheten av Fjell, Danvik skolekorps, som er lokalisert litt nærmere sentrum. Men i følge en informant er ikke korpset en del av det informantene omtaler som «Fjell-identiteten»:

De jeg kjenner som går der, det er etnisk norske jenter og et par gutter. Det er nok mer en kulturelt norsk greie. Karate, boksing og bryting er mer innfor her på Fjell.

På vei mot en Fjell-identitet

I følge informantene er en utfordring på Fjell som nevnt at det er en stor grad av gjennomstrømming, og mange nyinnflyttere med kort botid i Norge. I bydelen får beboerne hjelp til «ressursmobilisering» – ved hjelp av felles innsats får de jobb og økt sin sosioøkonomiske status. Men på grunn av mangel på større leiligheter og rekkehus på Fjell, velger mange å flytte fra området når de trenger mer plass, om de har mulighet til det. Derfor er befolkningen preget av utskifting, noe som verken skaper god grobunn for fellesskap og nære relasjoner, eller tid til å bygge tilhørighetsfølelse til bydelen.

Flere informanter forteller likevel at de i større grad opplever en Fjell-identitet nå enn før, en identitet de knytter til blant annet skolen, idretten og fritidsklubbens systematiske arbeid med å arbeide for deltagelse og tilhørighet. Gjennom Fjell2020 har området også fått et fysisk ansiktsløft. En informant sier at: «Fjell ser annerledes ut – det er hyggeligere, med lekeplasser.» Hun påpeker at dette kommer til å bli værende også etter at områdeløftet er avsluttet, og at det forebyggende arbeidet kommer til å få positive følger. Koordineringsfunksjonen i kommunen har jobbet strategisk med å bygge omdømme og å skape en tilhørighet til Fjell blant beboerne. Informanter forteller at folk på Fjell har en sterkere tilhørighet til Fjell nå, og at de er stolte av Fjell. En annen informant mener at «Fjell har en nærmiljøtilnærming som blir litt borte i Norge, i bygdene hadde du det. Det helsefremmende som ligger i det, det har vi på Fjell.»

Forskerne Kjetil Lundeberg og Hilde Danielsen (2010) beskriver hvordan plassmyter i drabantbyer trekker veksler på assosiasjoner til bygda, som i en del sammenhenger blir assosiert med sunnhet, trygghet, omsorg og nærhet mellom innbyggerne. Den versjonen av bygda informantene i Lundeberg og Danielsens studie trekker veksler på, preges av nye verdier om mangfold og nye tolkninger av trygghet og mangfold. Det trygge nærmiljøet blir framstilt som et sted der en kan få handlerom, og mangfold som en kvalitet ved nærmiljøet som kan «bidra til å skape stedet som en trygg ramme for livsutfoldelse» (Lundeberg og Danielsen, 2010:125). Noe av grunnen til at flere av informantene opplever at Fjell har en sterkere identitet nå enn tidligere, kan være knyttet til at tilhørigheten og fokuset på det positive mangfoldet har fått en større rolle. Blant annet er det egne tjenester for kultur i bydelen. Borettslagene står svært sterkt på Fjell, og spiller en viktig rolle som støttespillere for bydelens arbeid med fritidsaktiviteter, kulturtilbud og ungdomsklubben. Ikke minst har den årlige BlÅkkfestivalen vært et viktig element for å gjøre ungdom stolte av Fjell. Resonnementet for BlÅkkfestivalen var at Fjells lave status i forhold til resten av Drammen kom allerede før området ble et såkalt

«innvandrersområde»); den fulgte snarere av at Fjell var en drabantby med blokkbebyggelse. Valget av «blokk» i festivalnavnet er med hensikt har løftet opp for å ta tilbake med stolthet. Festivalen er rettet mot ungdom, og ungdom er med på å arrangere den. Det er en hiphop-festival med store nasjonale hiphopnavn på plakaten, som står på scenen sammen med lokale talenter fra Drammen og Fjell.

Saupstad

Saupstad er en tettbefolket del av bydel Heimdal i Trondheim kommune. Saupstad er Trondheims største drabantby, og ble etablert på 70-tallet. Siden den gang har folketallet i bydelen gått ned, og det er færre barnefamilier nå enn tidligere. Andelen etnisk norske har gått ned og det er flere barn med innvandrereforeldre og voksne innvandrere, noe som i følge Trondheim kommune gir utfordringer knyttet til språkutvikling, læringsarbeid og deltakelse» (Trondheim kommune, 2015). I følge kommunen er de største utfordringene i området knyttet til «levestandardmessige forhold, læringsmiljø og læringsresultater ved skolene, demografi og sosiale og fysiske forhold. Bydelen har også et relativt svakt næringsgrunnlag» (Trondheim kommune, 2015: 3).

Der Veitvet hadde en røff periode på nittitallet, med fryktkultur og gjengdannelser, slet Saupstad med lignende tendenser en ti års tid senere. I arbeidet for å snu den negative trenden, vokste det fram et samspill mellom frivilligheten og det offentlige som fremdeles preger lokalsamfunnsarbeidet i dag (Ødegård m.fl., 2012). Utfordringen på Saupstad har vært at det har manglet en koordinerende instans som kunne ta et overordnet ansvar for lokalsamfunnsutviklingen (Ødegård m.fl., 2012). Samtidig peker Ødegård og kolleger på noen sentrale mangler ved det institusjonelle samarbeidet på Saupstad: Samarbeidet manglet minoritetsnettverk, samarbeid mellom barne- og ungdomstjenesten og fritids- og kultursektoren, og koordinering av arbeidet.

Områdeløft Saupstad-Kolstad 2013-2020 har som målsetning å fremme livskvalitet og helse, og at barn og unge skal få kompetanse som styrker dem i møtet med fremtidas utfordringer. Bydelen skal være bærekraftig med variert boligsammensetning og høy kvalitet på infrastruktur og offentlige rom, og bydelen skal være en inkluderende bydel med gode møteplasser og muligheter til deltakelse (Trondheim kommune, 2015). I forbindelse med områdeløftet Saupstad-Kolstad planlegges det en ny videregående skole og en flerbruks-hall, som skal stå ferdig i 2018. Kolstad fotball får nytt klubbhus. Det skal også bygges en ny ungdomsskole og ny felles barneskole for Saupstad og Kolstad.

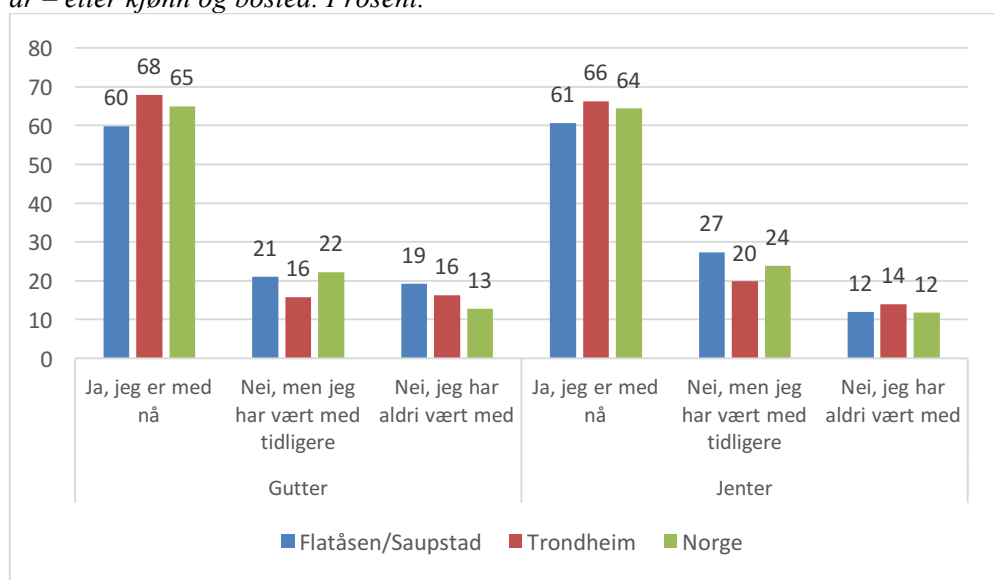
Organisasjonslivet på Saupstad

Figur 9 viser en oversikt over unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter på Saupstad, sammenlignet med gjennomsnittet for Trondheim og Norge. 6 av

10 unge på Flatåsen/Saupstad er med i en organisert fritidsaktiviteter. uavhengig av kjønn, som er noe lavere enn snittet i Trondheim og i Norge. Videre oppgir 19 prosent av guttene og 12 prosent av jentene at de aldri har vært med. Her skiller Trondheim seg markant fra Drammen og Oslo, ettersom det faktisk er flere gutter enn jenter som aldri har vært med. Blant gutter gjelder dette flere enn i Trondheim ellers, som igjen også har flere som ikke har vært med enn i landet ellers. Også blant jenter er det flere i Trondheim enn i landet ellers som aldri har vært med, mens det i Flatåsen/Saupstad er noe færre enn ellers i byen. Totalt sett virker det likevel å være slik at organisasjonslivet i Flatåsen/Saupstad appellerer noe sterkere til jenter enn til gutter.

Figur 9. Andelen unge som er med i organiserte fritidsaktiviteter etter fylte 10 år – etter kjønn og bosted. Prosent.

Kilde: Ungdata nasjonale tall 2014-2016 og ungdataundersøkelsen i Trondheim 2013.

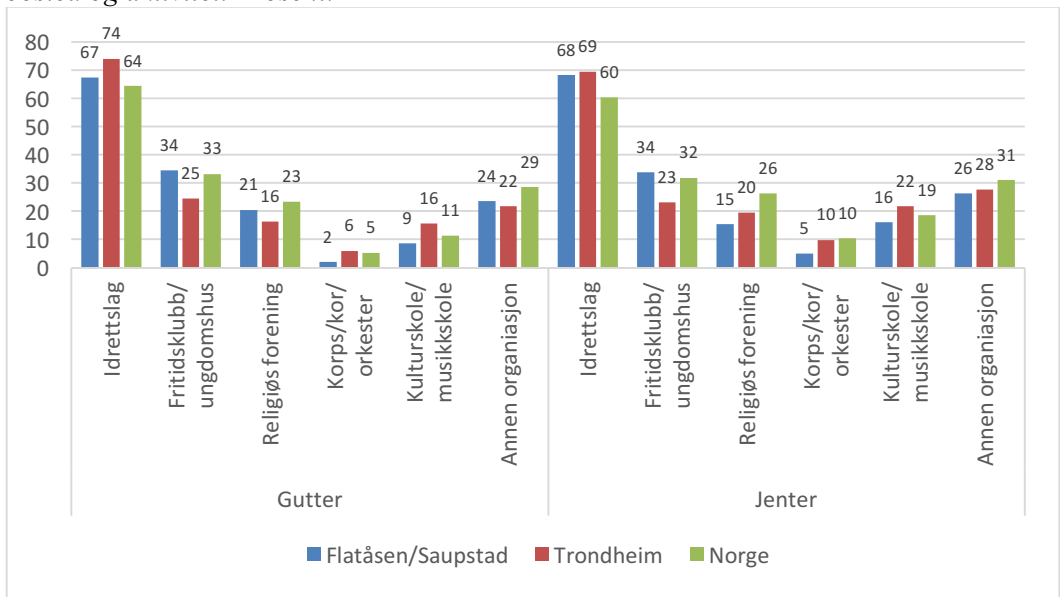
I motsetning til på Veitvet, har vi i ungdataundersøkelsen i Trondheim kun informasjon om det å ha to utenlandskfødte foreldre kontra det å ha minst én forelder født i Norge. Likevel finner vi store utslag når vi skiller disse to gruppene. Særlig er det et stort sprik mellom jenter som har to foreldre født i utlandet og de som har minst én født i Norge. Kun 2 av 10 jenter med to utenlandskfødte foreldre oppgir at de er med i en organisert fritidsaktivitet, og halvparten av disse svarer at de aldri har vært med. Blant jenter på Saupstad med to eller én norskfødt forelder oppgir 68 prosent at de er med i en organisasjon nå, mens bare 5 prosent aldri har vært med. Om vi basert på funnene fra Oslo legger til grunn at unge med én norskfødt forelder normalt plasserer seg i rommet mellom de med to norskfødte foreldre og de med to utenlandsk-

fødte foreldre, kan man anta at utslaget ville bli enda sterkere om det var mulig å separere disse to gruppene. Blant unge gutter på Saupstad har foreldrenes bakgrunn langt mindre å si enn for jentene, selv om noe flere gutter med utenlandskfødte foreldre oppgir at de aldri har vært med i en organisert fritidsaktivitet.

Deltagelse fordelt på type fritidsaktivitet

Figur 10 viser at Flatåsen/Saupstad ikke skiller seg nevneverdig fra Trondheim sett under ett når det gjelder ungdommers organisasjonsdeltakelse, med unntak av en noe lavere idrettsdeltagelse for gutter og en større deltagelse i fritidsklubb for både jenter og gutter. I Bjerke bydel og på Galterud skole i Drammen oppgir halvparten å bruke fritidsklubben. Her skiller Saupstad seg noe ut, med kun 1 av 3 som bruker fritidsklubb. Sammenlignet med landet som helhet skiller Trondheim seg ut med en langt høyere idrettsdeltagelse, mens de for flertallet av de andre organisasjonstypene plasserer seg under landssnittet.

Figur 10. Deltagelse i organiserte fritidsaktiviteter siste måned – etter kjønn, bosted og aktivitet. Prosent.

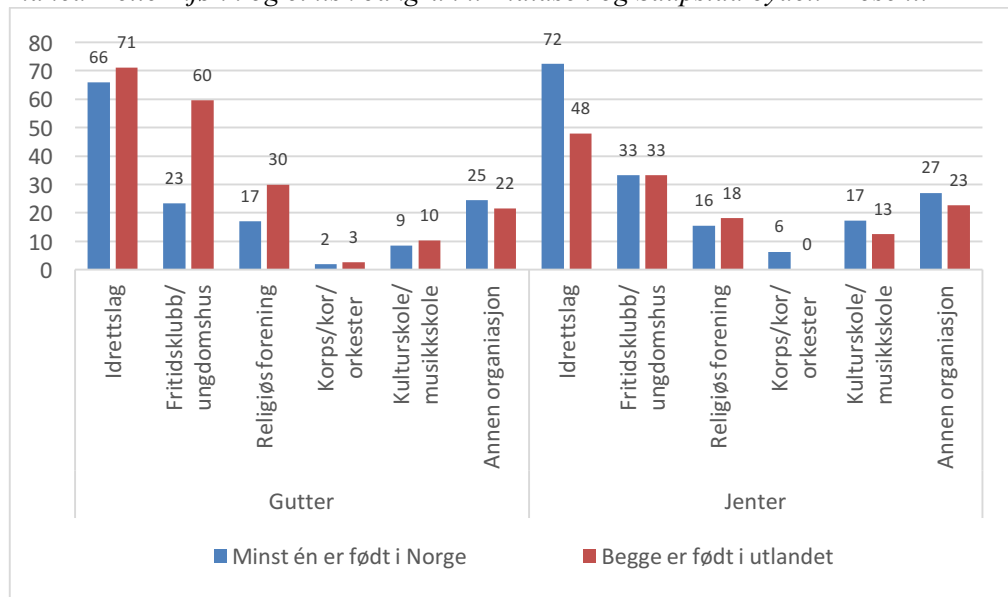

Kilde: Ungdata nasjonale tall 2014-2016 og ungdataundersøkelsen i Trondheim 2013.

Når vi ser på hvordan deltakelsen i organiserte fritidsaktiviteter fordeler seg på kjønn og etnisitet, tegner det seg et lignende mønster som det vi så på Veitvet og på Fjell. Figur 11 viser at jenter med to foreldre født i utlandet er spesielt underrepresentert i idretten, med en deltagelse på 72 prosent for jenter

med minst én norskfødt forelder, mot 48 prosent for de med to utenlandskfødte foreldre.

Figur 11. Andelen unge som har deltatt i organiserte fritidsaktiviteter siste måned – etter kjønn og etnisk bakgrunn. Flatåsen og Saupstad bydel. Prosent.

Kilde: Ungdataundersøkelsen i Trondheim 2013.

Med unntak av jenter med to foreldre født i utlandet, er Saupstad-ungdommens idrettsdeltakelse høy. Haugen, Elvegård og Berg (2015) har beskrevet sportsklubben Kolstad fotball. De skriver at Kolstad fotball sin visjon har blitt enda tydeligere etter igangsettingen av Områdeløftet Kolstad-Saupstad. Blant annet har klubben blitt tildelt flere priser for sitt forebyggende arbeid. De har en solid økonomi og har to fast ansatte, leder og nestleder. Dessuten er det ca. 200 frivillige, og mange lag på ulike nivå, samt et eget lag for funksjonshemmede. I tillegg har de en etter skoletid-ordning for 5.-7. klasse, Camp Kolstad. I rapporten beskrives det at Camp Kolstad er godt kjent i miljøet, og behovet for aktiv rekruttering er lite. Klubben er - i likhet med fritidsklubben på Fjell i Drammen - plassert mellom to barneskoler. Tilbudet er gratis og inkluderer leksehjelp, fritidsaktiviteter og et varmt måltid (Haugen m.fl., 2015).

På Saupstad er det også store kjønnsforskjeller i hvem som deltar på fritidsklubben når vi skiller på etnisk bakgrunn. Mens fritidsklubben er svært populær blant gutter med to utenlandskfødte foreldre, viser Figur 11 at hele 6 av 10 av disse har brukt denne i løpet av siste måned. Det samme gjelder kun 1 av 5 av guttene med minst én forelder født i Norge. Blant jenter er det likt

mellom disse to gruppene på 1 av 3, det er altså ingen skiller etter etnisk bakgrunn når det gjelder jentenes bruk av fritidsklubb.

Boxåpneren, som er fritidsklubben på Saupstad, er nylig beskrevet av Haugen, Elvegård og Berg (2015). Her framkommer det at Boxåpneren har åpent fem dager i uka og er gratis, og serverer mat som koster fem kroner. Det jobbes aktivt med rekruttering av unge deltakere. Boxåpneren ser ut til å treffe ungdommer som ikke blir aktivisert gjennom idrett eller annen aktivitet (Haugen et al., 2015). Her er det også opprettet en egen jentegruppe, blant annet på grunn av en gruppe eldre ungdommer, som noen – spesielt jenter – har opplevd som bråkete. De ansatte beskrives som faglig dyktige og bevisste på sin rolle som miljøbyggere. I Haugen og kollegers intervjuer med kommunen understrekes det at det er mange søkere til stillingene, og de håndplukker ekstra dedikerte og høyt utdannede voksne (Haugen, m.fl., 2015).

Videre viser Figur 11 at deltakelse i en religiøs forening er vanligst blant gutter med to utenlandskfødte foreldre, hvor omtrent dobbelt så mange har gjort dette siste måned som både blant jenter med og uten innvandrerbakgrunn og blant gutter med minst én norskfødt forelder.

Oppsummering

Alle de tre lokalsamfunnene Veitvet, Fjell og Saupstad er eller har vært gjennom områdeløft som spesifikt har vært innrettet mot barn og unge. De er alle tre drabantbyer preget av lav sosioøkonomisk status blant beboerne, en høy andel mennesker med minoritetsbakgrunn og tradisjonelt relativt lav deltagelse i fritidsaktiviteter. Mens Fjell og Saupstad nettopp har startet sine områdeløft, og kan sies å være preget av ildsjeler, entusiasme og mange nylig igangsatte tiltak (og noen veletablerte tiltak, spesielt i idretten og fritidsklubbene), har Veitvet allerede avsluttet en områdeløftperiode, og skal til å igangsette én periode til. Gjennom dette områdeløftet og systematisk arbeid fra myndigheter og lokale aktører, har Veitvet fått et kulturhus som samler aktiviteter under én paraply.

På Fjell ligger andelen gutter som deltar i en organisert fritidsaktivitet lavere enn gjennomsnittet blant gutter i Drammen. 58 prosent av gutter på Galterud deltar i frivillige organisasjoner. Dette er 7 prosentpoeng lavere deltakelse enn andelen gutter på landsbasis (65 prosent). Guttene på Flatåsen/Saupstad ligger også noe under snittet for Trondheim og for landet, mens guttene i Bjerke bydel, der Veitvet befinner seg, ligger omtrent på landsgjennomsnittet. Tallene for deltagelse i frivillige organisasjoner blant gutter i de tre bydelene skiller seg ikke særlig sine respektive byer og landet som helhet, selv om de ligger noe under gjennomsnittet.

For jentene ser bildet imidlertid annerledes ut. I de tre lokalsamfunnene er det fortsatt slik at jentene er underrepresentert i organiserte fritidsaktiviteter, særlig minoritetsjenter, og spesielt i idretten. På Galterud i Drammen er langt færre jenter med enn gutter, 44 prosent jenter mot 58 prosent gutter. Dette er

imidlertid nærmere situasjonen for jenter slik den er i Bjerke bydel, selv om den også her er litt lavere (44 prosent på Galterud, mot 47 prosent i Bjerke bydel). På Flatåsen/Saupstad er det et svært stort sprik mellom jenter som har to foreldre født i utlandet og de som har minst én. Kun 2 av 10 med to utenlandskfødte foreldre er med i en organisert fritidsaktivitet, og halvparten svarer at de aldri har vært med. Blant gutter har foreldrenes landbakgrunn langt mindre å si enn for jentene.

Sammenlignet med de andre lokalsamfunnene, er deltagelsen i Bjerke bydel høy. Her har de jobbet langsiktig og systematisk med å rekruttere ungdom. Men også her deltar jenter med to utenlandskforeldre i mindre grad – kun 33 prosent av disse er med i en organisert fritidsaktivitet. Det er en del ulikheter mellom de ungdommene som har to foreldre som er født i Norge, én født i Norge eller hvor begge født i utlandet. Særlig for idretten er kjønn og etnisitet viktig, selv om det er idrettslag som trekker flest ungdommer, både gutter og jenter. For gutter ser ikke bakgrunn ut til å gjøre store forskjellen. Men for jenter utgjør foreldrenes fødeland en tydelig forskjell: Jenter med to utenlandskfødte foreldre deltar i langt mindre grad i idrettslag enn guttene.

«Annen organisasjon»: Tilbud utenfor tradisjonelle organisasjoner

Når ungdommene skal svare på spørsmål om deltagelse i «organisasjoner, klubber, lag eller foreninger» siste måned, får de i tillegg til konkrete organisasjonstyper (som idrettslag, fritidsklubb, kors m.m.) også mulighet til å krysse av på en åpen kategori – «Annen organisasjon». Andelen unge som krysser av for kategorien «Annen organisasjon» er på rundt 30 prosent på Veitvet og Fjell, og ligger på gjennomsnittet for Oslo, Drammen og Norge. Sannsynligvis er hva som skjuler seg bak svaralternativet «Annen organisasjon» ganske ulikt for ulike ungdommer. Hva slags andre organisasjoner – utenom idrettslag, fritidsklubb/ungdomshus, religiøs forening, korps/kor/orkester, kultur- eller musikk-skole – deltar ungdommene på i de tre lokalsamfunnene?

I dette kapittelet undersøker vi dette spørsmålet gjennom en eksplorerende tilnærming. Forsøk på å besvare dette må derfor ikke oppfattes som en kartlegging av det fullstendige aktivitetstilbudet for ungdom i de tre utvalgsområdene, men snarere en begynnende analyse av noen sentrale aktører utenom de som vanligvis skisseres i spørreskjemaene.

Bibliotek og moskéer

Flere aktører påpeker at når vi bruker begrepet «organisasjon» kan det hende ungdommer tenker på det som gjerne omtalers som tradisjonelle norske organisasjoner, og at den sosiale eller kulturelle aktiviteten de driver med for eksempel innenfor moskéen eller kulturskolen ikke fanges opp av dette begrepet. Det er de klassiske etnisk norske organisasjonstypene som reflekteres i den måten spørsmålet stilles på, og da dekkes ikke innvandrerne typiske organisasjonsmønstre, påpekes det. En annen informant fremhever at ungdommene deltar på aktiviteter i regi av ulike varianter av etniske kulturorganisasjoner og religiøse/etniske organisasjoner, og som ikke nødvendigvis omfattes av de konkrete alternativene av fritidsaktiviteter de får oppgitt i spørreskjemaene.

I alle tre nærmiljøer peker imidlertid et flertall av informantene i samme retning i svaret på spørsmål om hva som kan organisere ungdommene utenfor

det ungdomsundersøkelsenes svaralternativer dekker: For det første at det er mange organisasjonsaktiviteter under de religiøse paraplyene; de har for eksempel leksehjelp, kulturaktiviteter, hytteturer og kanoturer. Særlig fremmes moskéers varierte tilbud som en sentral «annen organisasjon». Informanter mener det er sannsynlig at ungdommen ikke vil føre dette som «religiøs organisasjon», ettersom disse aktivitetene ikke primært er religiøse. Flere av informantene peker også på bibliotekene som en arena mange ungdommer bruker hyppig. I denne studien har vi derfor undersøkt noen moskéers og bibliotekers tilbud til ungdom i lokalsamfunnene⁴.

Bibliotek

Endringen i Folkebibliotekloven presiserer at bibliotekene skal drive aktiv formidling, og understreker at bibliotekene skal fungere som «en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt» (Folkebibliotekloven § 1). Folkebiblioteket har i økende grad fått rollen som en flerkulturell møteplass og stedsutvikler som kan bidra til en opplevelse av lokal identitet (Audunson og Aabø, 2013). Ungdomsundersøkelsene gir generelt ikke tall på unges biblioteksbesøk, men i Oslo-undersøkelsen er det med et spørsmål om dette. Hvis hypotesen om at en del av de som svarer å ha deltatt i en «annen organisasjon» har vært på biblioteket, skulle man kanskje forvente at flere i denne gruppen også svarer at de har besøkt biblioteket i løpet av den siste uka. Tallene fra Oslo-undersøkelsen viser imidlertid små forskjeller, hvor 36 prosent av de som svarer at de har deltatt i en «annen organisasjon» har vært på biblioteket den siste uka, mot 31 prosent av ungdom ellers i Bjerke bydel.

På Veitvet er det ikke et lokalt folkebibliotek (det ligger et på Bjerke og et på Nordtvedt, men dette er ikke i umiddelbar nærhet av Veitvet), men det er folkebibliotek på Fjell og på Saupstad. Biblioteket på Saupstad er en viktig arena for mange av de lokale ungdommene. Den lokale myndighetsrepresentanten på Saupstad forteller at «vi sitter ofte på biblioteket på kveldene. Det er mange [ungdommer] som går inn på Boxåpneren [fritidsklubben], men veldig mange som også går inn på biblioteket.» På biblioteket er det læringsverksted, filmverksted, og de arbeider med å øke den digitale kompetansen blant eldre og innvandrere, og de tilbyr tilgjengelige aviser på alle verdens språk. Bibliotekets ansatte blir varmt omtalt av andre informanter fra Saupstad:

[Biblioteket] fungerer som den gamle mjølkerampa, og man får gode veiledninger. De som jobber på biblioteket er helt unike til å takle ungdom og barn.

---

4. I tillegg nevnes ulike kulturforeninger med tradisjonell dans, musikk og kultur/samfunnsopplæring, men disse går vi ikke nærmere inn på her.

Når ungdomshuset er stengt på sommertid kommer en fra klubben og jobber med ungdommene på biblioteket. På Saupstad skjer veldig mye rundt biblioteket. De har lesestunder, familielørdager og sjakkmønstringer. Ungdommene kommer dit og gjør lekser, alene eller i grupper, og ungdomsskolen har brukt rommene til å gi spesialundervisning.

Biblioteket synes å spille en viktig rolle som en trygg, alternativ arena for ungdom som ikke driver med sport, går på den lokale fritidsklubben eller ønsker å gå i moskéen. Informanten fra biblioteket på Saupstad forteller imidlertid at biblioteket også er en arena for ungdom som generelt er aktive. Hennes inntrykk er at de ungdommene som er aktive her også er aktive på mange arenaer, mens de som ikke er aktive kanskje ikke kommer på biblioteket heller. Hun forteller videre at det er mange kurdiske jenter «som ikke får lov til mange ting», og som stort sett er på biblioteket, mens «alle guttene er på klubb, selv om de er på bibliotek, de kan gå litt mellom.» Hun forteller videre om en sterk tilhørighet blant ungdommene til sitt lokale bibliotek:

Det som skjer når ungdommene får bruke lokalet som de vil, er at de tar det til seg og føler at det er deres! En gang hadde noen glemt å låse døra, så hadde ungdommene gått inn og passet på, ringt Securitas, og spilte Playstation til de kom.

Gjennom områdeløftet har biblioteket på Saupstad også fått internett-tilgang på torget utenfor biblioteket. Før dette, erfarte de at mange ungdommer som ikke har nett hjemme begynte å sitte utfor biblioteket etter stengt tid, tett inn til veggen. Forslaget om internett-tilgang på torget har ungdommene selv spilt inn gjennom egen undersøkelse, og de har også hatt planverksteder der ungdommer har vært med.

Biblioteket på Fjell har i perioder en del ungdomsskoleelever som besøker. Informanten fra det lokale biblioteket forteller at det særlig tidligere var veldig mange ungdomsskoleelever innom. På intervjuetidspunktet var det imidlertid særlig barn som benyttet seg av biblioteket, og i mindre grad ungdommer. Mange barn kommer etter skolen for å spille dataspill fram til biblioteket stenger kl. 16.

De spiller Xbox, Playstation 4, FIFA 17 – de spiller mye dataspill, setter seg på lister, sitter oppå hverandre nesten, og hoier og skriker – det er mye liv. Jeg ser hvordan de har en veldig glede av det, de gjør det sammen, det er veldig samlede. Vi har også sjakkbord. Og så gjør de lekser. De er enorme til å kunne sitte i bråk og gjøre lekser. Det får de til. Så spør de også oss, og vi kjenner jo dem godt etter hvert, så vet hvem som trenger det. Det blir som en kjempestor familie!

Ungdommene satt særlig tidligere i et rom som var litt atskilt og gjorde mye av det samme som barna – de spilte spill, gjorde lekser og spilte sjakk. Biblio-

teket har ikke endret tilbudet sitt, men informanten mener en mulig forklaring på at ungdommene i mindre grad benytter seg av biblioteket nå enn før kan være at det er mange barn der som lager en del liv og røre.

Bibliotekene er ofte løftet fram som sentrale lavterskel-møtesteder i samfunnet med potensial til å skape sosial kapital av ulike slag, gjennom møter mellom ulike individer, mellom ulike samfunnsgrupper og mellom medborgere og institusjoner (Delica, 2013). Allikevel er biblioteket sjelden studert i et sivilsamfunnsperspektiv (ibid.). I et stort norsk forskningsprosjekt er imidlertid bibliotekets potensial for å skape sosial kapital undersøkt (se for eksempel Audunson og Aabø, 2013). Her kommer det frem at bibliotekene er institusjoner som nyter stor tillit i befolkningen, og at folkebibliotekene spiller en viktig rolle i dannelsen av det som betegnes som «generalisert tillit». Særlig for utsatte grupper er bibliotekene viktige møtesteder (Vårheim et al, 2008, sitert i Delica, 2013: 37-8).

I denne studien blir det tydelig hvordan biblioteket, særlig i to av lokalsamfunnene (Saupstad og Fjell) fremstår som et genuint lavterskel tilbud som framstår som «trygt» også for voksne innvandrere, noe vi også skal komme tilbake til i kapittel 5. Tilbudet til barn og unge ser ut til å være svært viktig for de som bruker det, men det framstår også som noe vilkårlig om tilbudet systematisk er rettet mot barn eller unge i de lokalmiljøene som er studert her. Ettersom det i disse tilfellene ikke er iverksatt noen aktiv rekrutteringsinnsats fra bibliotekets side annet enn å ha et tiltalende tilbud, blir det heller ikke gjort noe ved endringer i brukermønstre (som vi for eksempel ser på Fjell, der barna på intervjudtidspunktet i stor grad hadde tatt over biblioteket, og ungdommene i mindre grad brukte det).

Moskeers tilbud

En informant fra en moské på Fjell i Drammen forteller at de har mange ungdommer i sin medlemsmasse. Av aktiviteter hvor barn og unge er involvert er det særlig koranundervisning og sosiale aktiviteter som er populært. Informanten forteller også at moskeene har kontrakt med lokale idrettslag, blant annet karateforeninger, hvor ungdommer tilknyttet moskeen kan få rabatterte priser. Videre arrangerer de spillkveld en til to kvelder i måneden, der de har tv og spill tilgjengelig, de reiser på turer – blant annet har de reist til Tusenfryd – og arrangerer fysiske aktiviteter. Moskeen oppfordrer medlemmene til å delta i pedagogiske aktiviteter med ulike temaer innenfor islam, religion og samfunn, og har tilbud for alle – både menn, kvinner og barn/unge (en gang i måneden har de tilbud kun for kvinner). En gang i året arrangeres Mela-festivalen, en kulturell festival med matboder, lek, musikk og kulturoppvisninger, og kunst og håndverk som folk har laget. Dette er svært populært for mange i lokalsamfunnet, ikke bare muslimer. Årlig reiser de også til Oslo i forbindelse med fødselsdagen til profeten Mohammed, hvor det arrangeres fredstog sammen med flere moskeer i hovedstaden. Det kan også være pro-

gram i andre moskeer, da det er lovprising, song og gudstjeneste. Av og til er gjesteforelesere fra andre land invitert. Da deltar barn og ungdom, kvinner og menn. I samarbeid med en svømmehall i Drammen arrangerer moskeen også svømmekurs, både for gutter og jenter. Informanten fra moskeen anslår at ungdomsdeltagerne i moskéens sosiale aktiviteter er ganske jevnt fordelt på kjønn. Han kan imidlertid fortelle at deltagelsesmønsteret har endret seg noe de senere årene.

Ja, det har blitt flere ungdommer. De har blitt mer bevisst på islam og begynt å engasjere seg mer. Både gutter og jenter. Det henger sammen med arrangementer vi har, for vi har åpne dager som alle kan delta på, og hvor det ikke er noen begrensninger - man kan stille spørsmål. Det er ikke en [aktiv] rekruttering, men alle har muslimske foreldre, så da er det naturlig at de deltar.

På Saupstad i Trondheim forteller også informanter at unges deltagelse i kategorien «annen organisasjon» på Saupstad sannsynligvis ofte er moskeen. Her har moskeen et kultursenter med aktiviteter for barn og unge, og er mye besøkt av ungdommen. Informantene mener ungdommer på Saupstad sannsynligvis ikke vil registrere denne typen aktiviteter under «religiøs organisasjon», ettersom aktivitetene ikke er religiøse, men snarere kulturelle eller sosiale, turer eller lignende. Moskeen ligger rett ved skolen og de har tidligere invitert til skolens foreldremøte i moskeens lokaler. Kulturforeningen holder til i moskéen. Informanten herfra forteller at:

Dette er en kulturforening: en del er moske, og en del er kulturforening. Vi har hatt foreldremøte i storsalen en gang. Det skjer ikke direkte i moskeen, men moskeen er en del av lokalet. Vi har plass til barna. Det er veldig flott, det er et hus som er veldig fullt, så damene kan være med og få sin egen mulighet til å være sosiale. Ungene også gleder seg til helgen. Imamen tar dem med på hyttetur, og på kino og bowling.

Til ungdommene tilbyr de muligheten til å se fotball, spille bordtennis. De kan også komme å gjøre leksene sine her: «De hjelper hverandre, de tar med seg PC-en sin og møtes der», forteller en av informantene som er tilknyttet moskeen. Videre er det egne kvelder for jenter, der de for eksempel kan feire bursdager. I tillegg til koranskole, dreier moskeens ungdomstilbud seg i hovedsak om sosial aktiviteter, de har ikke egne tilbud for dans eller musikk. Men de har et ønske om å dekke mest mulig, også politiske møter, for det muslimske miljøet.

På Saupstad består miljøet i moskeen av mange kurdere, men også andre nasjonaliteter – blant annet en stor gruppe fra Bosnia, som har sine egne kvelder, og folk fra forskjellige nasjonaliteter på fredagsbønnen. I likhet med Fjell rekrutterer moskeen på Saupstad heller ikke ungdom aktivt, men de kommer gjerne fordi foreldrene deltar. Ungdommene har egne nøkler, og som infor-

manten sier: «De kan komme seg inn i huset selv og se på fotballkamper – vi har stor skjerm. Det skal trekke ungdommer fra gata.» Det har også skjedd at ungdommene tar med seg sine norske venner til moskeen, selv om det stort sett er kurdiske ungdommer. Ungdommene snakker i all hovedsak norsk med hverandre uansett, forteller informanten.

Ungdommene våre er født og vokst opp i Norge. Jeg snakker norsk med mine unger. Ungdommene der snakker norsk med hverandre, så om det kommer norske ungdommer, går det greit.

Bredden i norske moskeers sosiale aktivitetstilbud er i liten grad kartlagt. Enkelte studier har imidlertid vist at koranskoler inviterer barn og unge til sosialisering og aktiviteter, og at halvparten av de studerte koranskolene ikke delte etter kjønn. Aktivitetene inkluderer skolearbeid, idrett og andre sosiale tiltak (Dahlin, 2001). En annen studie har vist at deltagelsesmønstrene er ulike i forskjellige innvandregrupper. For eksempel deltar litt over halvparten av 10-13 åringer med pakistansk bakgrunn i koranskolen daglig eller ukentlig, mot 70 prosent av 10-13-åringer med somalisk bakgrunn deltar (Kavli, 2007). Som Oddbjørn Leirvik påpeker, må Dahlins feltobservasjoner forstås i lys av Kavlis funn: Dahlin finner gjennom sitt feltarbeid at ikke alle barn og unge som er med i koranskolene deltar regelmessig (Leirvik, 2009).

Nylig har det også blitt utgitt en journalistisk «graverapport» som har som formål å kartlegge moskémiljøene i Oslo og deres virksomheter (Utrop, 2016). I rapporten argumenteres det for at moskeene har en svært sentral rolle i mange muslimers hverdag, og at dette fortjener seriøs forskning – noe som mangler i dag. Selv om rapporten er kritisert for å være lite metodisk etterrettelig, og gi et unyansert bilde av moskeene i Oslo⁵, gir den allikevel et inntrykk av en del moskeenes tilbud. Det kommer fram at mange av moskeene i Oslo tilbyr et mangfold av aktiviteter, også for ungdommer. De fleste av Oslo-moskeene i studien har kjønnsdelte aktiviteter, og noen har langt færre aktiviteter for kvinner. Aktiviteter som blir nevnt er turer og utflukter, undervisning i skolefag og i islam (koranskole), kvinnegrupper, speidergrupper, mediegrupper, konflikthåndtering og rådgivning. Dessuten nevner rapporten kino, hytteturer, spillkvelder og temakvelder der aktuelle spørsmål blir tatt opp (Utrop, 2016) – altså mange av de samme aktivitetene vi finner i moskéene på Saupstad og Fjell.

Selv om de deltakende muslimene representerer mange ulike landbakgrunner, er aktivitetene i stor grad atskilt fra majoritetsbefolkningen. Men det er ikke nødvendigvis slik at deltakelsen dermed er til hinder for integrasjonspro-

---

5. Se bl.a. Imam Ali Senters kommentar:<http://www.utrop.no/Plenum/Kommentar/Blogg/31111>.

sessen. Tvert i mot, Ødegård og kolleger (2014) finner at denne typen trossamfunn kan være sentrale arenaer for nyankomne innvandrere, og bidrar til å opprettholde en kulturell identitet og bevissthet. Vi finner i tillegg i denne rapporten av de to moskeene vi har studert har et godt rykte i nærmiljøet – de blir omtalt av lokale aktører som utadrettede, moderne og åpne. Det er et stort behov for en systematisk kartlegging av moskeers tilbud til barn og unge, av moskeenes samarbeid med andre organisasjoner og lokalsamfunnsaktører, og – ikke minst – av betydningen av deltagelse i moskeer og muslimske kulturforeninger.

Oppsummering

Med kategoriene idrettslag, fritidsklubb/ungdomshus, religiøs forening, korps/kor/orkester eller kultur- eller musikk-skole, gir ikke ungdomsundersøkelsene en fullstendig kartlegging av ungdommenes aktivitetstilbud. Mange krysser av for «Andre organisasjoner» når de blir spurt om fritidsaktiviteter. I dette kapitlet har vi derfor foretatt en eksplorerende analyse av hva slags «annen organisasjon» ungdommene deltar i, med et særlig fokus på Fjell og Saupstad. Informantene nevner spesielt til bibliotek og moskeers sosiale og kulturelle tilbud som alternative arenaer som tiltrekker ungdommer.

Aktiviteter for ungdom i bibliotekene er mulighet for å møtes og til gjøre lekser på en tilgjengelig arena, spille dataspill og sjakk og å bruke internett. I denne studiens utvalg fremstår biblioteket som et genuint lavterskel tilbud som oppleves som «trygt» også for voksne innvandrere, noe vi også skal komme tilbake til i kapittel 5. Potensialet for å skape et grunnlag for økt grad av tillit til institusjoner er stort for alle deler av befolkningen. Tilbudet til barn og unge ser ut til å være svært viktig for de som bruker det, men det framstår også som noe vilkårlig om tilbudet systematisk er rettet mot barn eller unge i de tilfellene vi har studert. Ettersom det i disse tilfellene ikke blir gjort en aktiv innsats fra bibliotekenes side for å rekruttere ungdom annet enn å ha et tiltalende tilbud, blir det heller ikke gjort noe med endret brukermønster (som vi ser på Fjell, der barna i stor grad for øyeblikket har tatt over bruken for ungdommene). Særlig på Saupstad har biblioteket en sterk posisjon for ungdommer.

Kultur- og sosiale aktiviteter arrangert av moskeer som blir nevnt er en rekke ulike typer arrangementer, tiltak, kurs, leksehjelp, SFO, sosiale aktiviteter og turer. Denne type fritidsaktivitet framstår som i liten grad integrert med majoritetsnordmenn, selv om det kan være en stor grad av flerkulturalitet blant deltagende muslimer. Men det er ikke nødvendigvis slik at de dermed er til hinder for integrasjonsprosessen.

Strategier for rekruttering av minoritetsungdom til organiserte fritidsaktiviteter

Forskningen har i de siste årene vært engasjert i å finne ut av hva som fremstår som barrierer for rekruttering av minoritetsungdom til ulike aktiviteter, og hvilke strategier som kan benyttes for å overkomme disse barrierene (Hylland og Haugsevje, 2016; Ødegård m.fl., 2012; Haugsevje m.fl., 2016). På individplan er barrierer gjerne knyttet til sosioøkonomiske ressurser, språkbarrierer, motivasjon og kultur, mens organisasjonsmessige eller samfunnsmessige barrierer dreier seg om tilbudenes organisering, byplanlegging og støtteordninger. Ofte løftes strategier som samarbeid, nærkontakt med ungdommene og deres foreldre som gode verktøy for å komme over de individuelle barrierene. Strategier som å senke økonomiske og språkmessige barrierer fremmes gjerne som særlig sentrale, som å senke medlemskontingenten og å trykke opp informasjonsskriv på flere språk (Ødegård m.fl., 2012).

I dette kapittelet skal vi se nærmere på gode strategier for å rekruttere ungdommene til ulike organisasjoner, noe som innebærer å overkomme disse individuelle barrierene. Vi begynner med å vise at det er en økt bevissthet i de studerte organisasjonene om nødvendigheten i å ha lav eller ingen medlemskontingent og å tilrettelegge for informasjon, siden den første studien (Ødegård m.fl., 2012). Vi fokuserer så på gode strategier og prinsipper i rekruttering av ungdom – annet enn det som dreier seg om å senke medlemskontingent for å rekruttere eller om informasjonstilrettelegging. Deretter ser vi på hvordan organisasjonene arbeider for å fange opp ungdommenes ønsker og sørge for ungdoms medvirkning, før vi går over til å se på organisasjonens innsats for å skape et tilbud som de unge ønsker og trenger.

«Nullterskel» for deltagelse

Alle informanter i denne studien, både fra organisasjoner og myndighetsnivå, nevner på ulike måter de samme barrierene, som handler om økonomi og

kommunikasjon. Ved en av fritidsklubbene i utvalget snakket de om å være «terskelfri». Klubben har gått vekk fra å være «lavterskel» – nå etterstreber de å være helt frie for terskler, det vil si at det skal ikke være noen barrierer for å kunne delta her. En av informantene fra Veitvet forteller om hvordan det tradisjonelle organisasjonslivet har måttet avslutte sin virksomhet i det flerkulturelle nabolaget, på grunn av vansker med å rekruttere deltagere til korps, velforeninger og speiding og lignende. En av grunnene til dette er i følge denne informanten at organisasjonen hadde utfordringer med å tilpasse seg en mer mangfoldig befolkning.

Korpset klarte ikke å omstille seg befolkningsendringen. Det skulle være den erkenorske måten å virke på – og det appellerte ikke til massen av ungdommer og barn som gikk der, de klarte ikke omstille seg. Virket var på samme måte som idretten: idealisme og dugnad, og i tillegg må du betale penger. Og et eller annet sted i den modellen gikk det ikke for korpset. [...] Det hadde kanskje noe med at de kom ikke ut med informasjon og kommunikasjon om hva korps handler om. At [korps] var noe veldig norsk. Og mange av disse innvandrer-miljøene har store kulturelle aktiviteter sjøl – noen tvinger barna sine og sier at du ikke får spille fotball hvis du ikke vil spille piano. [...] Den typiske norske greia er ranselpost. Og hvis du da ikke skjønner den skriftlige informasjonen du får, har du tapt.

Sitatet over illustrer flere sentrale elementer når det gjelder rekrutteringsstrategier. Først og fremst viser det en grunnleggende og innarbeidet kunnskap blant de organisasjonene som aktivt arbeider med å rekruttere flerkulturelle ungdommer: Barrierene for minoritetsungdoms deltakelse handler i stor grad om økonomi og kommunikasjon, peker informantene på. Kostnader for deltagelse må være null, eller så lave som mulig. Informasjon må tilrettelegges. Dårlig økonomi eller språkbeherskelse er ikke omstendigheter som er umiddelbart innenfor organisasjonen eller kommunenes kontroll å endre, men samtlige av organisasjonsrepresentantene i utvalget har et svært bevisst forhold til å innrette seg etter forholdene i familiene det gjelder. Dette var også tilfellet i 2012: «Tiltak for å redusere disse [kostnader for deltagelse og språkbarrierer, forskers anm.] ligger nærmest som en uttalt forutsetning i alt rekrutteringsarbeidet på Veitvet» (Ødegård m.fl., 2012: 65). Dette er en kunnskap som siden forrige undersøkelsesperiode i stor grad er anerkjent i alle tre lokalmiljøene, og alle organisasjoner og arenaer inkludert i denne studien. Enkelte individuelle barrierer, som økonomi og kommunikasjon, er såpass velkjent i disse lokalmiljøene at de ikke blir regnet som noe som må vurderes lenger – for de organisasjonene som jobber seriøst med inkludering av minoritetsungdommer er det åpenbart at ting ikke kan koste noe særlig. Det er tilsvarende anerkjent at å distribuere informasjon passivt ikke når fram.

Sitatet fra informanten fra Veitvet ovenfor viser også at det er andre barrierer som oppleves mer krevende for informantene, som å skape gode tilbud

som de unge ønsker og trenger, og å tilrettelegge for en foreldregruppe med minoritetsbakgrunn. Videre skal vi se nærmere på organisasjonenes strategier i møte med denne typen utfordringer.

Ulike strategier for rekruttering

Hvilke strategier bruker lokale aktører for å rekruttere ulike ungdommer til frivillige organisasjoner og aktiviteter i flerkulturelle miljø? Vi finner et stort spenn i rekrutteringsmetoder blant våre informanter i de tre lokalsamfunnene. Til dels er dette på grunn av at noen aktiviteter i større grad er selvrekrutterende. Noen hviler på en lang tradisjon for deltagelse og stor grad av kjennskap i lokalsamfunnet. Rekrutteringsbarrierer kan ha dype røtter som verken har med penger eller kommunikasjon å gjøre; for noen sportsklubber er det for eksempel en rekrutteringssperre at det er knyttet tydelige identitetsmarkører til ulike klubber. Allikevel er det ganske ulik praksis på sammenlignbare steder.

Idretten har rekrutteringstiltak som er rettet mot å integrere en bredde av ungdommer. I Drammen driver idretten systematisk inkluderingstiltak med rundt 20 klubber, og det er 11 tiltak som er direkte rettet mot ungdom – innen alt fra dans til fotball. Blant minoritetsungdom så er fotball stort, og det er et voksende cricket-miljø i området. I Drammen har blant annet Strømsø cricket nylig rykket opp i eliteserien med unge spillere, gutter 15-17 år. Strømsø cricket er med i inkluderingssjekter, og gjør gode grep for å rekruttere og holde på barn og unge. Det er en kjensgjerning også i Drammen at mange slutter med idrett når de når ungdomsalder, men her har en fått til å skape et sosialt miljø, og bruker mye sosiale tiltak for å skape en plattform og et miljø rundt cricketen gjennom felles og et sosialt miljø. På Galterud har de opprettet «Åpen Hall på Galterud» – et fast tilbud flere dager i uka, hvorav en av dagene er forbeholdt ungdom. Disse dagene er det tilrettelagt for en rekke ulike idrettsaktiviteter med trenere til stede. På Veitvet prøver de etter eget utsagn «å finne opp kruttet» ved å forsøke å rekruttere bredt, og vise fram tilbudet og at de har lav terskel.

[...] for håndbak, for eksempel. Vi pratet med [Stikk innom-kontoret] om å ha en søndag på senteret, hvor alle organisasjonene skal ha en søndag – da tenkte jeg at jeg kan slå to fluer i en smekk. Håndbakforbundet ønsker seg ungdom og voksne, og da kan vi ha et lite stunt der med håndbak. De kommer med bord og utstyr og setter opp en konkurranse, helt vennligsinnet, samtidig som jeg drar med damelaget som driver med ansiktsmaling for barn. Jeg tror å få det synlig at vi er her og gjør noe er det viktigste vi kan gjøre. Da sprer ordet seg, og jungeltelegrafene skal ikke underdrives. Vi må ta vare på de som er her, synliggjøre...jobbe med å lage hjemmeside og Facebookside.

En utfordring når det gjelder deltagelse i sportsklubben på Veitvet er at de ikke klarer å holde på de flinkeste. En av informantene mener dette kan handle om at de flinkeste ikke opplever nok utfordringer når de blir litt eldre:

Da er det andre som er morsommere – eller de beste går til bedre klubber, VIF, for eksempel. Da blir det for få igjen, og så forsvinner laget. Det er trist.

I barneidretten er ikke differensiering tillatt – alle skal få det samme tilbudet, og om noen gode får trene med de som er et år eldre, så må alle få lov. Strategien til klubben nå er ideen om at det viktigste er å gjøre det gøy, inkluderende og spennende – også for ungdomsidretten.

For idretten har det vært en utfordring å rekruttere jenter, og det er på dette området vi finner mange av de spesifikke tiltakene. Drammen basket styrer Åpen hall på Galterud, og har i tillegg et eget baskettilbud til jenter i tillegg til åpen hall. Det er et lavterskeltilbud i Åpen hall som skal gjøre det enkelt å bare møte opp og spille basket, og har ført til økt interesse i basket blant unge jenter. Strømsø cricket i Drammen ønsker å starte opp et eget tilbud for jenter. Primært er de tett på barnegruppa, og følger barna tett opp og får dem videre med inn i ungdomsidretten. Videre satses det også bredt på jenter i fotballen i Drammen gjennom kampanjen «Alle jenter på banen», som har vart over lengre tid og som mange klubber er med på. Målet med kampanjen er å synliggjøre jenter både som spillere og i ledende posisjoner i idretten. Inkluderings tiltaket «Ballen er rosa» innebærer innkjøp av rosa fotballsko for å rekruttere jenter som barn, med tanken om at man ved å fange dem opp tidlig kan legge grunnlag for videre deltakelse i ungdomsidretten. Det er vanskelig å rekruttere ungdom uten at de først har hatt grunnlag fra barneidretten, sier noen av informantene.

Tiltakene rettet mot jenter i Drammen ser ut til å ha en effekt også blant ungdommen på Fjell. Bare fra 2015 til 2016 har det blitt to lokale jentelag i basket gjennom Fjell sportsklubb. Dette er jenter der en del ikke har drevet mye med idrett tidligere, men som har blitt rekruttert gjennom Åpen Hall. Det har vært et ønske om å beholde jentelagene i basket også som et lavterskeltilbud, derfor er det gratis eller svært lav kontingent. Man trenger heller ikke være medlem for å delta, men det gjøres litt forskjellig i klubbene.

På Veitvet er det noen jenter som deltar i innebandy, men det er ikke mange nok til et eget lag. Det er også noen som deltar i fotball, men de har en tendens til å slutte tidligere enn guttene. Som strategi for å rekruttere flere jenter er det blant annet et prosjekt i kommunen der idrettslinja på Bjerke videregående skole fronter et prosjekt som heter «Rosa sko», der de prøver å få i gang jentefotball fra fjerde klasse.

Rekrutteringen til fritidsklubber er mindre aktiv enn i idretten. Fordi skriftlig informasjon ofte ikke blir lest, gir ikke fritidsklubben på Veitvet ut noen brosjyre eller program. De har imidlertid en egen nettside med informasjon, og arbeider med SMS-løsninger, for det er i følge en informant «der ungdommene er». Informanten understreker videre hvordan det viktigste imidlertid er den muntlige informasjonen som spres både av de ansatte, og ikke minst av ungdommene selv – spesielt de ungdommene som sitter i Klubbrådet.

Klubben driver ikke aktivt oppsøkende rekruttering, men har miljøgrupper som er i skolene med ansatte som jobber i fritidssektoren. En informant fra fritidsklubben forteller at de prøver å være synlige, men ikke påtrengende: «Vi er der og vi blir sett». Klubben mener de evner å nå alle med et eller annet tilbud, og at alle kjenner til tilbudet, men at det er mange som ikke benytter seg av muligheten. Informanten mener at det for de som ikke deltar gjerne handler om at ungdommene kan ha andre interesser, men også fordommer hos foreldrene og ungdommene selv.

Til forskjell fra fritidsklubben på Veitvet, driver fritidsklubben på Fjell, Neon, mer aktivt rekrutteringsarbeid opp mot skolene. De forsøker å være til stede på ulike typer arrangementer, for eksempel «psykososial dag» på ungdomsskolen, eller at representanter fra Neon møter elevene ned til syvende trinn for å invitere dem til klubbens aktiviteter – og da særlig jentene til jentekafeen. Videre blir elevene på ungdomsskolen invitert med på kurs som er knyttet til læreplanen. For eksempel skal hele niende trinn komme på kurs i digital fortellerteknikk i løpet av en uke på høsten, der temaet skal være «å være ung på Fjell». Tidligere har det blant annet vært et prosjekt med gatekunst, hvor ungdommene fikk dekorere en undergang på Fjell. Ambisjonen er å vise fram Neon i skoletida og å knytte nærmere bånd til skolen og elevene, ved å knytte seg opp mot fagplaner i skolen.

Bibliotekene og moskeene driver ikke med aktiv rekruttering på samme måte som idretten og fritidsklubben på Fjell. Informantene i moskeene forteller likevel at de opplever en økning i unges deltagelse og engasjement. De mener ungdommene er mer bevisste på Islam nå enn tidligere – både gutter og jenter. En informant fra den ene moskeen forteller at det kan henge sammen med arrangementer der de legger til rette for åpne dager hvor alle kan delta, og det er åpent for å stille spørsmål. Dette er som nevnt imidlertid ikke en aktiv rekruttering; ungdommene begynner gjerne på grunn av at de har muslimske foreldre.

Skolene bidrar også til å informere om tilbud og legge til rette for deltagelse i organiserte fritidsaktiviteter, både direkte til ungdommene og via foreldre. På Galterud har de som nevnt for eksempel en psykososial dag på åttende trinn, som er et tiltak for å rekruttere elever til å delta i karate og fritidsklubben. Denne dagen kommer representanter fra begge organisasjoner og snakker med guttene for seg og jenter for seg. Her forklarer de blant annet hvorfor det er viktig å delta i samfunnet, å ha venner fra forskjellige samfunnslag og hva det kan gi dem. I de tilfellene de forstår at ungdommene selv har lyst, men at hindringene kommer hjemmefra, tilbyr de å snakke med foreldrene. Skolen arrangerer også egne psykososiale foreldremøter.

Ved siden av spesifikke tiltak for å rekruttere bredt, og særlig jenter, har rekrutteringsstrategiene til de ulike organisasjonene i utvalget til felles at de handler om å være tilstede i ungdommenes liv på deres premisser. Gode strategier for å rekruttere ungdommene til organiserte fritidsaktiviteter innebærer

å gjøre seg selv synlig i ungdommens eget miljø, å fange opp deres ønsker, skape et tilbud som de unge trenger og ønsker. Det dreier seg også om en geografisk tilgjengeliggjøring: bibliotek, sportsklubber og fritidsklubber ligger i alle tre drabantbyene lett tilgjengelig der ungdommene normalt ferdes. Det dreier seg også om tidsmessig tilgjengelighet: Åpningstidene er lagt opp slik at ungdommene kan komme til bibliotek eller klubb i et friminutt eller rett etter skolen. Videre er det noen grunnleggende behov som dekkes i de suksessfulle aktivitetstilbudene. I fritidsklubbene, og i enkelte tilfeller bibliotekene, tilbys ungdommene for eksempel mat. Her er også tilgjengelige voksne som kan bistå med leksehjelp, rådgivning eller oppmuntring.

Ungdoms medvirkning

Informantene i de tre lokalsamfunnene benytter ulike innfallsvinkler for å tilpasse aktivitetstilbudet til ungdommenes ønsker og behov. En tilnærming til å finne ut av hva ungdommene ønsker seg, dreier seg om at de som kjenner ungdommene og nærmiljøet snakker uformelt med ungdommene, samt bruker sin kunnskap og erfaring – og ofte også det de selv brenner for – for å lage gode tilbud. I tillegg til mer uformelle prosesser, tar flere av studiens informanter også i bruk mer formaliserte medvirkningsprosesser. Videre skal vi se på eksempler på ulike måter å bruke ungdoms medvirkning, på organisasjonsnivå og på et myndighetsnivå.

Ungdomsklubben på Veitvet er et eksempel på en organisasjon som gjennom lang tid har jobbet med ungdomsmedvirkning. De har et Klubbråd som består av en gruppe på rundt 15 ungdommer. Som brukerstyre er klubbrådet med og bestemmer innhold og uttaler seg om åpningstider, utforming av lokaler og andre aktiviteter som de ønsker seg andre steder, for eksempel fotballgruppe ute. Siden 1999 har også ungdomsskolen hatt muligheten til å uttale seg i årlige ungdomskonferanser som avholdes på to skoler. Der får ungdommene mulighet til å fortelle om hvordan de syns det er å vokse opp på Veitvet, og hva de syns mangler i lokalmiljøet. Informasjonen bruker ungdomsklubben til å vurdere hvordan de kan bidra til å gi ungdommene det de ønsker.

Også på myndighetsnivå er det gode eksempler på systematisk arbeid med ungdoms medvirkning. Ungdomssatsningen var et av de første tiltakene som ble iverksatt i Områdeløftet Saupstad-Kolstad. Satsingen har ved flere anledninger blitt brukt som et godt eksempel på tiltak med overføringsverdi til andre lokalsamfunn. Ungdomssatsingens kjerne består av den lokale ungdomsskolens valgfag «Demokrati i praksis», og – gjennom dette valgfaget – en satsing på ungdoms medbestemmelse. Faget har også blitt brukt som springbrett til å etablere et ungdomsråd i bydelen. Det informanten oppfatter som årsaken til suksess, er at valgfaget brukes som en rekrutteringsarena for å få ungdom til å bidra inn i samfunnsutvikling. Både ved at de får kunnskap om hvordan demokrati kan fungere i praksis, og ved at de får en reell medvirkning til å påvirke utformingen av lokalsamfunnet. Dette gjelder ikke minst

fritidsarenaen og behovet for uteområder og aktiviteter, ikke bare for ungdommer, men også for eldre og familier med ulike behov (som rus, arbeidsledighet, språkvansker).

Det som skjer nå er at ungdommene også har gjennomført sykkeltråkk, så ungdommene har beskrevet hvor man egentlig går, hvor det er fornuftig å legge belysning. De [ungdommene] er inne og tegner. De har fått en rolle inn i det ordinære planarbeidet vårt og blir hørt hele veien. Og de får til ting som nesten ikke hadde trodd var mulig – de har fått imam, prest, PST og politi til å stille opp og snakke sammen om utfordringer. Siste møte snakket de om verdensfreden for å balansere inntrykket ungdommene satt med, som har en dempende effekt som handler om radikaliserings også.

Erfaringene fra ungdomssatsingen på Saupstad-Kolstad understreker at ungdoms medvirkning ikke kan være bare i navnet, men at de faktisk har en reell innflytelse. Men en reell medvirkning krever omstilling fra organisasjonenes side: Dersom ungdommenes meninger skal tas hensyn til og en skal kunne skape tillit hos ungdommene, må organisasjonene gi slipp på noe av selvrådere retten for å gi fra seg litt makt til ungdommene.

Aktiviteter med tilpasset tilbud

Det er mange eksempler fra datamaterialet på hvordan ulike aktiviteter tilpasses ulike behov hos ungdommene. Ved å ta utgangspunkt i hvordan en av fritidsklubbene skreddersyr tilbud til ulike ungdoms behov, skal vi her trekke fram noen gjennomgående elementer i hvordan man kan jobbe for å tilpasse og senke terskelen for å møte ungdommenes ønsker og behov.

Fritidsklubben på Veitvet ligger i kjelleren på Veitvet senter. Mens de tidligere hadde selskap av eldresenteret, er senteret nå et kulturhus som brukes i stor utstrekning av barn og unge. Arenaen for de unge har dermed blitt utvidet naturlig med Klubben som base, og med mange muligheter for aktiviteter i etasjen over. Her er det flere dansesaler, som har fått ny parkett finansiert delvis av Groruddalsatsingen. De har TV-krok med god plass, datarom med to stasjonære datamaskiner, og det er en liten kino med buss-seter. De har fått midler fra Groruddalsatsingen til å bygge et biljardrom med flere bord. På Klubben spilles det mye biljard, og de har lenge konkurrert på et høyt nivå. Blant de faste aktivitetene er blant annet ulike danseaktiviteter, for eksempel en dansegruppe for jenter, biljardskole og ettermiddagskos med fingermat. De har også på intervjuetidspunktet en juniorklubb som skal flytte tilbake etter tjue år. Alt dette er bygget opp over mange år, ved god hjelp av innspill fra ungdommene om deres ønsker og behov, de ansattes erfaringer med hva som fungerer, samt ekstern finansiering som har bidratt til å forme tilbudet.

Jenter har vært en del av klubben gjennom hele dens eksistens. Jenteandelen ligger på 40 prosent, men jentene deltar i mindre grad på kveldene, og kommer heller i storefri. De kommer opp fra skolen og lager mat på selvbe-

tjeningskjøkkenet. Mens det på dag og ettermiddag er en blanding av begge kjønn, er det ca. 75 prosent gutter på kvelden. I følge informanten er nok en del av grunnen til dette at en del minoritetsjenter ikke får lov. En annen årsak er at en del av jentene satser mer på skole. De fleste informantene fra andre organisasjoner trekker fram utfordringer med å få opp jenteandelen, og at det handler om hva foreldrene lar jentene få lov til. Det er imidlertid også noen som understreker at dette også dreier seg om hva jentene *selv* ønsker. Det blir nevnt at guttene kan ta mye plass og skaper mye lyd og liv, som en del av jentene syns er litt slitsomt. Uansett årsak, sørger fritidsklubben på Veitvet for at jentene kan få være for seg selv i jentegrupper.

I denne sammenhengen er det særlig interessant hvordan fritidsklubbens aktivitetstilbud skapes og tilpasses i dynamikk med de unges egne ønsker og behov. For eksempel er fritidsklubben på Veitvet i ferd med å starte en matematikkgruppe, fordi de ser at matte blir et stadig viktigere fag, og at foreldrene ofte kan ha utfordringer med å hjelpe barna sine med matteleksene. For noen ungdommer er det flaut å gå på ekstratimer i regi av skolen, men når det arrangeres av fritidsklubben oppleves det som litt enklere. En annen grunn til opprettelsen av tilbudet er at de ansatte har erfart en ny seriositet hos ungdommene, og de har observert en stor endring når det gjelder ungdommens holdning til skole: «De har blitt blodseriøse!», forteller en av de ansatte på Veitvet-klubben. Det er også synlig på Klubbens egen statistikk, som de genererer utfra registreringssystemet sitt, at ungdommene er hjemme og øver i tentamenstider. De ansatte opplever at det er et veldig godt miljø på Klubben, og at det er greit å ikke være best, selv om det gir status å være god i ting. Ansatte på Klubben erfarer imidlertid at innholdet i statusen har endret seg i løpet av de siste tjue årene. En forteller hvordan det tidligere ikke var så nøye om du var god på skolen, bare du var god i sport. Nå er det ikke viktig om du er god i sport, så lenge du er god på skolen. En annen informant forteller at da han var trener på juniorlaget for tjue år siden, snakket guttene om damer i garderoben. Nå snakker de om skoleoppgaver, karakterer og gir hverandre tips om studieteknikk.

De ansatte på fritidsklubben på Veitvet ser at ungdommene føler presset langt mer enn tidligere, og de ser at de som faller utafør, faller veldig utafør. De hjelper derfor ungdommene med mange andre praktiske ting, blant annet å søke jobber. De samarbeider med uteteamet og får aktører fra yrkeslivet til å komme og presentere for eksempel hvordan det er å jobbe i butikk. De ansatte hjelper også til hvis ungdommene havner i trøbbel på skolen. Da kommer de kanskje til fritidsklubben først, også med familien. Det hender også at de ansatte er med familier til barnevernet, og at de bistår i kriminalsaker og helsesaker. Ifølge informantene er det ingen spesiell gruppe som skiller seg ut som mottaker av denne typen støtte.

Fritidsklubben arrangerer tur hver onsdag, ofte til et lite tjern der det er kano og mulig å bade, eller de drar på skitur, sykkeltur eller til Tøyenbadet –

noe de ser er viktig for å få tilstrekkelig svømmeopplæring. At klubben har gratis internett, og betalings-TV med mange ulike kanaler, oppleves av de ansatte som viktig for ungdommene, fordi de ofte hjemme ikke har de kanalene som ungdommene er opptatt av. Særlig gjelder dette sportskanaler. For å få med seg de riktige kampene må man ha tilgang til de riktige kanalene, og tilgjengeligheten er vanskeligere.

Vi ser at med en gang Real Madrid og Barcelona spiller, så har de ikke noen arena å være på – de kan ikke bare gå på puben. For de ungdommene som er veldig mot alkohol...det er en terskel å gå inn på puben, og om du ikke har penger til å kjøpe deg en kaffe får du ikke være der heller.

Den samme rollen fylles også av bibliotekene og moskeene vi har undersøkt – alle har tilgang til dataspill, og moskeene har attraktive TV-kanaler. På Saupstad har Frivillighetssentralen og biblioteket språkkafé en gang i uka, hvor de serverer litt å spise, kaffe og te. De har trådløst nett også utendørs, og en lese-sirkel, og det er mange ungdommer som ser ut til å ha slått rot der. En informant fra biblioteket på Saupstad forteller om hvordan ungdommene først og fremst har biblioteket som møteplass, og bruker disse arenaene for å komme sammen og gjøre ting mange ellers gjør hjemme.

Vi var det første [biblioteket] i Trondheim som fikk Playstation, fordi vi så at mange ikke hadde det hjemme. Vi har turneringer på FIFA, for eksempel. Vi ville at ingen skulle bli utestengt i skolegården fordi de ikke var med i samtale om Playstation, så kjøpte det inn så de kunne spille på biblioteket.

Ansatte på biblioteket på Saupstad forteller om et nært forhold til jentene som pleier å være der. Jentene har vært der siden de var mindre:

Vi fikk en spesiell rolle, de følte seg trygge. Det var en alvorlig hendelse som skjedde i skoletida [...], da kom de og varslet på biblioteket først. De fikk enda bedre forhold til biblioteket. De samme er der fortsatt! Nå går dem på videregående, og kommer og bare leser leksur eller noe.

Forholdet mellom ungdommene og de ansatte på biblioteket ser ut fra dette til å være preget av tillit og trygghet.

Oppsummering

Hva gjør organisasjonene for å få ungdommene til å benytte seg av deres tilbud, og for å tilpasse tilbudet etter de unges ønsker og behov? Samtlige av organisasjonsrepresentantene i utvalget tar det som en selvfølge at de mest omtalte individuelle barrierene, økonomi og kommunikasjon, må være «terskelfrie» – altså at aktivitetene gjøres gratis eller svært billige – og at kommunikasjon tilrettelegges og helst tas muntlig eller på SMS. Organisasjonene har

ulike strategier for rekruttering som til dels dreier seg om at de forskjellige organisasjonstypene har ulike behov – akkurat som ungdommene selv. Men vi finner og variasjon innad i de samme fritidstilbudene. De som kan sies å være mest suksessfulle med å rekruttere nye ungdommer, har det til felles at de har tilbud som er synlige i lokalmiljøet og gjøres kjent gjennom en geografisk sentral plassering, og at informasjon om aktivitetene spres gjennom ungdommenes egne fora – særlig muntlig. Det er også sannsynlig at god rekruttering handler om hva ungdommene forteller til hverandre i et eksisterende jevnaldersmiljø, der venner ofte begynner sammen på aktiviteter. Det at voksne er svært «tett på» og bistår med ulike utfordringer i hverdagen, kan tenkes å bidra til at organisasjonene får et godt rykte og at ungdom dermed tar med venner og kjente til å delta.

Ungdommenes medvirkning tas de fleste steder alvorlig, både i organisasjonene og fra de lokale myndighetenes side, som en integrert del av område-løftene. Særlig på Saupstad er det flere svært gode tiltak å vise til. Et poeng her er at de lokale organisasjonene må samarbeide med lokale myndigheter og ungdommene selv, og være villige til å gi fra seg litt selvbestemmelse til ungdommene, om de unge skal ha reell innflytelse. Flere av organisasjonene har også tilpassede tilbud, som tilbud som rettes spesielt mot jenter. I de organisasjonene som klarer å tiltrekke seg også minoritetsjenter og en blanding av ungdommer, skapes tilbudet dynamisk i samarbeid med ungdommene, skolen og andre organisasjoner.

Gode strategier for å rekruttere ungdommene til idrett, fritidsklubb – og til en viss grad også bibliotek og moské – innebærer altså å gjøre seg selv synlig i ungdommens eget miljø, fange opp deres ønsker, og skape et fritidstilbud som dekker deres behov og ønsker. Ikke bare handler det om fysisk tilgjengelighet, men også tidsmessig tilgjengelighet: Åpningstidene er lagt opp slik at ungdommene kan komme til bibliotek eller klubb i friminutt eller rett etter skoletid. Videre er det noen behov som dekkes i de suksessfulle organisasjonene. I fritidsklubbene og av og til bibliotekene tilbys for eksempel mat. Det er tilgjengelige voksne som kan bistå med leksehjelp, rådgivning eller oppmuntring. Det kan være gratis internett, muligheter til å få sett på viktige sportsbegivenheter eller programmer på TV. Det samme prinsippet ser vi også på bibliotekene og i moskeene. Det gis mulighet for at gutter og jenter kan være atskilt, og det er en lydhørhet over ungdommenes ønsker og behov. Det som går igjen i de organisasjonene som får ungdommene til å komme – og å bli – er idealet om at «nullterskel» handler om mer enn å ikke ta betalt eller å tilrettelegge i informasjon. Det handler om å sørge for at ungdommene blir sett og tatt vare på i hverdagen, at de blir hørt – gjennom formelle fora eller mer uformelle kanaler – at de blir invitert inn, og at de kan komme når det er naturlig for dem.

I dette kapittelet har vi sett på hvordan lokalsamfunnsaktører som bibliotek, moské, fritidsklubb og kulturhus tilrettelegger for ungdommens egen mo-

tivasjon og ønsker for deltagelse. Gjennomgående handler også premissene for ungdoms deltagelse om deres *muligheter* til å delta. I neste kapittel skal vi se på foreldrenes rolle i ungdommens deltagelse.

Foreldres betydning for ungdommers deltagelse: Barrierer og muligheter

Så langt har vi sett på hvordan organisasjoner tilrettelegger fritidstilbudene sine etter ungdommenes ønsker og behov. I forrige kapittel så vi hvordan mange av informantene trekker frem foreldrenes rolle, og at mange unge ikke får lov til å delta. Særlig gjelder dette minoritetsjenter. I dette kapitlet skal vi se hvordan det at noen unge ikke får lov til å delta, eller får tilrettelagt deltagelse i stor grad handler om kommunikasjon og kultur – når de økonomiske hindrene er fjernet. Fra tidligere forskning vet vi at foreldre spiller en stor rolle som pådrivere for unge i idretten (Stefansen, Smette og Strandbu, 2016; Ødegård m.fl., 2016; Wheeler 2012). Som Ødegård og kolleger påpeker i sin studie av Oslo-ungdommers deltagelse i idrett og trening, kan noe av årsaken til enkeltgruppers underrepresentasjon i organiserte idrettsaktiviteter være knyttet til et fravær av foreldre som pådrivere (Ødegård m.fl., 2016). Rekruttering av underrepresenterte grupper må derfor forstås ut i fra flere perspektiver og forståelser. Flere har pekt på at kulturelle forskjeller kan være en årsak til at minoritetsjenter deltar i mindre grad enn andre (Ødegård m.fl., 2014; Strandbu, 2006). I dette kapitlet skal vi se hvordan foreldrenes vilje og ønsker for sine barn omtales som en av de mest sentrale barrierene i de tre lokalsamfunnene, spesielt når det gjelder foreldrenes holdning til oppdragelse, kjønn og fritid. I følge denne studiens informanter er tillit gjennom relasjonsarbeid, kjønnsdeling av aktiviteter og brobygging mellom kulturer et av de mest sentrale verktøyene i arbeidet med å bryte ned deltakelsesbarrierene.

Foreldres rolle og oppfatning om oppdragelse, kjønn og fritid

«Det er viktig å få med foreldrene» sier en informant fra sportsklubben på Veitvet, og fortsetter: «[...] Hvis foreldre ikke stiller opp, tror jeg interessen til barna slukner – de vil jo vise seg fram for og imponere foreldrene, så om de ikke er her, mister [barna] interessen.» Det er tydelig at foreldrenes engasjement gjenspeiles i barnas interesse, mener han. Oppfølgingen dreier seg om

mer enn om bare kjøring og henting, det handler også om at de engasjerer seg, kommer med innspill, er med og leker, og viser interesse.

Organisasjonsaktørene i de flerkulturelle drabantbyene opplever imidlertid at det av ulike årsaker kan være vanskelig å engasjere foreldrene. Selv om det er unntak, er det særlig minoritetsforeldrene organisasjonsrepresentantene sier at de sliter med å nå fram til. En informant fra idretten på Fjell understreker at «Vi ser at idretten har også en inkluderingskode å knekke». Det nevnes mange grunner til det, og svært ofte viser organisasjoner og myndigheter til at det er organisasjonene som må bli bedre til å rekruttere disse foreldrene. Samtidig peker svært mange av informantene på utfordringer hos foreldrene selv, blant annet dårlig økonomi, dobbeltarbeid og ulike typer tilleggsbelastninger, som psykiske lidelser. Dette gjør både rekruttering og varig deltagelse vanskelig. Det blir nevnt eksempler på barn og foreldre som uteblir fra skolestart fordi de er i hjemlandet. Det kan også bli en ustabil deltagelse i idrettsaktiviteter når noen er borte hele sommerferien, eller i lengre perioder i løpet av året.

For flere av informantene handler utfordringene med å nå ut til foreldrene til minoritetsungdom også om å introdusere det som ofte blir forstått som noe «typisk norsk» – frivillig arbeid og dugnad – til voksne innvandrere. Svært mange av studiens deltagere nevner utfordringen med å få foreldre til å delta på dugnad, hente og bringe på aktiviteter og å være til stede på kamp eller forestillinger eller på sosiale tilstelninger. Som ofte beskrevet tidligere, blir den dugnadsbaserte organiseringen av det norske frivillighetslandskapet en utfordring i møtet med mennesker fra kulturer som ikke har samme tradisjon for dugnad. Flere forskningsrapporter beskriver også en generell erfaring om at minoritetsforeldre i mindre grad er vant til å stille opp på dugnad (Carlsson og T., 2006; Ødegård, 2010). En informant i en sportsklubb sa det slik:

Ordet dugnad er det bare nordmenn som skjønner, så om du sender et brev med barna og sier at «det er dugnad», er det ingen som kommer. Det er ikke et begrep som er kjent. Men om du ber om at «det hadde vært fint om dere kunne hjelpe til», da er det flere som dukker opp.

Mange hevder at foreldrenes innstillinger og familiekultur kan bidra til å forklare noe av det som ikke forklares av manglende økonomiske ressurser Haugsevje, Hylland og Stavrum (2016) skriver også om holdninger og prioriteringer når det gjelder foreldreinvolvering i kulturskolen. Kulturskolens opplegg er relativt krevende, det er høye kostnader og høye krav til tidsbruk for henting og bringing, forpliktelse og kompetanse til å sette seg inn i alt som kreves av foreldrene i forbindelse med barnas aktivitet (Haugsevje et al., 2016). En studie viser at kommunale kulturskoler oppleves av innvandrerforeldre som «veldig norsk», og at det å vie barnas fritidsaktiviteter så omfattende engasjement, tid og penger som det forventes i Norge, oppleves som fremmed. Snarere hadde foreldrene en forventning om at barna heller burde

hjelpe til i hjemmet eller i familiebedriften (Kleppe og Leikvoll, 2015, sitert i Haugseve et al., 2016). Det samme bildet blir formidlet av aktørene i denne studien, spesielt i sportsklubbene og til en viss grad i fritidsklubbene. Deres inntrykk er at foreldre og deres kultur for å la barna delta beror på deres oppfatninger om barndom, kjønn og hva slags aktiviteter barna skal bruke tid på.

I en intervjubasert studie av minoritetsforeldre, kommer det fram at foreldrenes største bekymring for gutter var for at de skulle begynne med rusmisbruk, havne i et dårlig miljø og involveres i voldshandlinger (Aarset og Sandbæk, 2009). Når det gjaldt jentene, var foreldrene mest bekymret for hva andre skulle tro og si om deres døtre. Det var imidlertid bekymringene for guttene foreldrene diskuterte mest i gruppeintervjuene. I rapporten skriver forfatterne skriver at:

Dette [bekymringen for guttene] kan ha en sammenheng med at jentene i større grad enn guttene holdes under kontroll, og at guttene dermed står i større fare for å bli eksponert for alkohol, rus, gjengproblematikk og kriminalitet. Bekymringen for sønnene kom spesielt til uttrykk i sammenheng med skolen, i forhold til generell mistriksel, mobbing og dårlig skolerestultater og frykt for frafall (Aarset og Sandbæk, 2009: 10).

I denne studien er informantenes fortellinger om utfordringer med foreldre særlig knyttet til minoritetsforeldrenes holdninger til oppdragelse, kjønn og fritid. Spesielt når det gjelder å la døtre delta. Alle organisasjonene i utvalget jobber ut fra kunnskapen om at det må være tilrettelagte aktiviteter for jenter først og fremst på grunn av foreldres holdninger – på samme måte som det er åpenbart at de må fjerne økonomiske hindre.

Tillit gjennom relasjonsarbeid, kjønnsdeling og brobygging

Det viktigste verktøyet organisasjonene bruker for at foreldre skal tillate barna – og særlig jentene – sine å delta, er på ulike måter å skape tillit til organisasjonen. I Eimhjellen og Ødegårds (2016) studie av sivilsamfunnsorganisering i en ny tid, framkommer det at minoritetsungdom opplever at norske foreninger i alt for liten grad skaper tillit til foreldrene. En informant mente at ingen vil sende barna sine til mennesker og arenaer de ikke har kjennskap til (Eimhjellen og Ødegård, 2016). Hvordan arbeider så organisasjonene i de tre flerkulturelle lokalsamfunnene med å skape tillit hos foreldrene?

En helt sentral del av tillitsarbeidet handler om å skape relasjoner med foreldrene, invitere dem inn og bli kjent med dem. På fritidsklubben Neon på Fjell har de forsøkt å arrangere åpen dag hvor foreldre og foresatte kan komme og bli kjent med klubben og de ansatte. Informanten forteller imidlertid om utfordringer med å nå ut til foreldrene fordi de ikke har et medlemsregister. Da de forsøkte å få kontaktinformasjon til ungdommene, ble det møtt med

skepsis fra foreldrenes side til at informasjonen skulle lagres. Det forsøket som kan se ut til å ha fungert best for fritidsklubben, har vært å møte foreldrene på skolens foreldremøter. Informanten fra Neon nevner at det var en periode at jenteandelen gikk opp på fritidsklubben. Det var i en periode da hun hadde kapasitet til å delta på foreldremøter, hvor hun snakket om Neon for foreldrene. «Det er kanskje noe med at man skaper en trygghet om hva Neon er, og at jeg viser et ansikt», forteller hun. Selv om det ikke nødvendigvis er en direkte kobling mellom Neons tilstedeværelse på foreldremøter og økingen i andel jenter blant deltakerne, er informanten overbevist om at foreldrenes velvilje er helt sentral.

Skolene bidrar også til å oppmuntre foreldre til å la ungdommene, og særlig jentene, delta. En informant fra en av skolene forteller at de gjør dette ved å fortelle helt konkret om hva som foregår i de ulike organisasjonene, særlig idretten. De viser bilder, spør hva foreldrene tenker om det, om de tenker det vil være bra for sitt barn, og eventuelt hvorfor ikke. I følge informanten handler manglende foreldreengasjement både om uvitenhet, og om at enkelte er skeptiske å la barna komme på fritidsklubb og i idretten. Ofte handler skepsisen om å blande jenter og gutter, og da kan skolen bidra med å fortelle om separate tilbud til jenter, som fritidsklubbens jentekafé. De jobber også med relasjonsbygging med foreldrene: Det viktigste er at foreldrene blir kjent med en person i nærmiljøet som de stoler på, kjenner lokalsamfunnet og som kan gå god for organisasjoner og aktiviteter.

Å skape tillit i foreldregruppa gjøres også ved praktisk tilrettelegging, ved å skape rom for jenter til å være isolert fra gutter, ved egne jentelag i sportsklubbene, eller opprettelse av jentekafeer eller -klubber i bibliotek og fritidsklubber. Ved bibliotekene har de startet egne kvelder for jenter etter stengetid. På biblioteket på Saupstad startet de opp et eget tilbud for jenter fordi det var mange kurdiske jenter som ikke deltok på fritidsaktiviteter fordi foreldrene var skeptiske. Foreldrene var blant annet skeptiske til ungdomsklubben Boxåpneren på Saupstad. En av informantene forteller hvordan biblioteket fremstod som en tryggere og mer velkjent arena å sende de unge jentene til.

Biblioteket ble den «snille» arenaen for foreldre, som de stolte på. Det ble en ufarlig arena. [...] Bibliotekene er jo noe de fleste vet hva er for noe uansett hvilket land du kommer fra. Det er ikke så mange fordommer mot biblioteket. Og så var det bare jenter på jentekvelden. Det var forskjellige jenter som kom, men de kom i overvekt av de kurdiske.

Det ser ut til at biblioteket er lettere å få tillit til, selv om foreldrene til disse jentene ikke nødvendigvis brukte det selv. En av informantene fra biblioteket forteller videre om dårlig oppmøte da de forsøkte å invitere foreldrene til å bli kjent med tilbudet.

Når vi hadde møttes i et halvt år, så prøvde vi om foreldre ville komme å se, på jentekvelden, men det gjorde dem ikke. Det vi prøvde var å invitere, men det var ingen som kom.

Det er åpenbart at enkelte aktiviteter framstår som mer tillitsvekkende og trygge for foreldre med minoritetsbakgrunn enn andre. Moskeene er for mange en velkjent arena der barna og ungdommene som oftest blir rekruttert via familien sin, til forskjell fra de andre organisasjonene i denne studien. Biblioteket har også en enklere oppgave enn de øvrige organisasjonene, selv om også disse har sett behov for tilrettelegging ved å opprette egne jentegrupper. Som det kom fram i sitatet ovenfor – «det er ikke så mange fordommer mot biblioteket». Kan det hende biblioteket får mer vind i seilene for unge brukere fordi de også er tilstede ikke bare for ungdommene, men også foreldrene? Voksne innvandrere bruker også bibliotekstilbud selv. På Saupstad og på Fjell tilbyr bibliotekene språkkafé for voksne, i tillegg til jentekafé for unge jenter. Det at foreldrene trenger å få tillit til de arenaene deres barn skal ferdes, gjør at biblioteket også kommer i en særstilling.

Som nevnt har idretten en litt mer krevende oppgave med å skape tillit blant foreldre med innvandrerbakgrunn, men her er også innsatsen fra organisasjonene desto større. Informanten fra sportsklubben på Veitvet forteller at han har forståelse for at det ikke bare er barn og ungdom som må rekrutteres, men også foreldrene. Han opplever at det er en utfordring å få til å skape engasjement blant foreldrene, men han ser at det også har vært stor variasjon i hvordan ulike lag har evnet å nå ut til foreldrene. Dette betyr at det er et potensial for at organisasjonene og lagene kan gjøre noe for å skape kultur for endring. En mulig strategi er å dra nytte av innsiktene og erfaringene til de trenerne som har fått til et foreldreengasjement, og dele det med andre trenere som har større utfordringer, for at de så kan bli inspirert og å gjøre det til sitt eget. Ikke minst ønsker de å satse på å rekruttere trenere med mangfoldskompetanse og nettverk inn mot innvandremiljøet, som kan fungere som brobygger mellom klubb og foreldre: «[...] så føler de seg mer tatt i mot og mer velkomne og kanskje gjør det mer sannsynlig at de blir værende».

Idretten i Drammen har nylig satt i gang et foregangsprosjekt som baserer seg på ideen om brobyggere. Tiltaket retter seg mot nyankomne innvandrere som går på introduksjonsprogrammet, et toårig program som alle voksne nyankomne skal gjennom. I samarbeid med introduksjonscenteret har Drammen IF et foreldrestøttende program som blant annet som gir en enkel innføring om hvordan organisert fritid og idrett fungerer i Norge, hvilke forventninger som rettes til foreldre fra sportsklubben, og hvilke forventninger foreldre kan ha til klubben. De finner også her at det som ofte er nytt for deltagerne er at idretten koster penger, og begreper som dugnad og frivillighet. I oppstartsprogrammet vises enkle filmer og bilder. Det orienteres om frivillighet, dugnad, og om fritidstilbudet for unge i Drammen.

Et mål er også å etablere en frivillighetspool gjennom senteret, så de voksne får prøvd seg som frivillige. Introduksjonssenteret velger ut de voksne ut som har god nok kjennskap til norsk, ikke nødvendigvis med barn, og voksne som har hatt kompetanse på idrett fra hjemlandet, for eksempel ved at de har vært trenere. Tiltaket ble prøvd ut i fjor, da fire voksne ble rekruttert til å være med fra introduksjonssenteret, med gode tilbakemeldinger. En av disse har siden hun selv ble ferdig med introduksjonsprogrammet vært med inn i et lavterskelprogram for foreldre og snakket om den norske organisasjonsmodellen og frivillighet. Informanten forteller om det vellykkede tilfellet med denne kvinnen:

Hun er høyt utdannet fra Syria, to år i Norge, og har to barn og stå-på-vilje [...]. Hun sto med hijab og prata til 29 stykker om at det går an å drive med idrett, og i Norge er det vanlig – det går an å spille fotball og drive idrett med hijab på. Og at det er tilrettelagt og at det er egne dusjer.

Den syriske kvinnen fortalte ifølge informanten videre på møtet om ting som de voksne ofte trenger å bli beroliget på og vite hvordan er i Norge:

Hun hadde ringte hjem til mammaen i Syria og fortalt at datteren var ute og sykla og skulle sykle til håndball, og da var det full oppstandelse hjemme i Syria. Så det er noen utfordringer som vi snakker om sammen.

Foreløpig er det meste av koordineringen i dette prosjektet avhengig av én person, men på sikt er målet å etablere gode ledertyper gjennom introduksjonssenteret som kan ta programmet videre, så foreldre kan lære av andre voksne med minoritetsbakgrunn. Det er også et mål om at andre idrettsråd kan bruke det samme opplegget andre steder i landet.

Potensialet for å bygge tillit mellom fritidsorganisasjoner og foreldre med minoritetsbakgrunn gjennom slike brobyggere er sannsynligvis stort. Mennesker som nyter respekt og tillit i flere til dels atskilte miljøer på en gang – i innvandrermiljøet så vel som på myndighetsnivå – vil ha en stor mulighet til å kunne oppklare misforståelser og fordommer, avklare forventninger begge veier, og bidra til bedre kommunikasjon.

Informasjon, invitasjon og opplæring av foreldre

Også på myndighetsnivå jobbes det systematisk med å knytte foreldre til frivillige organisasjoner. Siden det kan ha en positiv innvirkning på foreldres tillit om de selv deltar, så det er verdt å nevne noen av de mer interessante grepene lokalsamfunnene gjør for å rekruttere voksne direkte.

Fjell består av mange nyinnflyttede, og erfaringen fra de lokale informantene er at de helt nye beboerne er vanskelige å rekruttere inn i aktiviteter og organisasjoner. Selv om organisasjonslivet i Norge er åpent for alle, forteller

en representant fra kommunen om hvordan organisasjonslivet i mange av landene befolkningen på Fjell kommer fra ikke er åpent på samme måte – de er avhengig av å få en invitasjon for å kunne delta. Mange vil dermed ikke dukke opp etter kun vage, åpne invitasjoner, men vil kanskje ha behov for en personlig invitasjon. Dette ble erfart da kommunen skulle informere om tiltaket Gratis kjernetid i barnehagen, hvor de blant annet informerte ved å gå fra dør til dør. I kommunen har de tatt lærdom av denne kunnskapen, og har forsøkt med personlig invitasjon også i rekrutteringen av unge til organiserte fritidsaktiviteter. Blant annet hadde frivillighetssentralen på intervjuetidspunktet et prosjekt, «Bli med», hvor de nettopp hadde trykket opp en informasjonskatalog på sju språk. Denne skal frivillige fra Frivillighetssentralen gå rundt med, banke på dører og snakke med folk, både for å kartlegge hva folk ønsker av tilbud og hva slags hjelp de eventuelt trenger for å bli med på eksisterende tilbud. Alle tiltakene frivillighetssentralen tilbyr har en kontaktperson, som en kan ringe til om en føler behov, og som også tilbyr seg å komme og møte dem hvis de ringer, dersom de ønsker å bli fulgt til en aktivitet første gang. Prosjektet skal gjennomføres høsten 2016, og skal evalueres i etterkant.

I Saupstad kommune har de lokale myndighetene i områdesatsingen også satset på å fungere som et talerør for beboerne i bydelen, med spesielt fokus på ungdom. Her satser de på det de kaller for «kapasitetsbygging»: beboernes stemmer skal bli hørt, og da må det tas i bruk alternative metoder, for som informanten fra kommunen formulerer det: «Denne bydelen skriker ikke høyest når det gjelder, så vi forsøker å bidra til at disse stemmene skal høres, uten å snakke på vegne av dem». Derfor har kommunen blant annet etablert det de omtaler som «gjestebudsmodellen», etter modell fra Svelvik. I følge kommunerepresentanten går metoden går ut på at «innvandrerkvinner inviterer de de kjenner hjem til seg, og så har invitert vi oss selv inn, for å få innspill fra stemmer som vi ikke har hørt sjøl.» Da kommer det fram synspunkter som ikke før har vært så tydelige, for eksempel at noen innvandrerkvinner mener at det stilles for lave krav til deres barns skoleprestasjoner. Kommunen jobber også bredt for å motvirke etniske gruppedannelser i skolen, der det blant annet er en overvekt av tyrkiske kurdere som – fordi de er så mange – ikke snakker norsk sammen. Dette jobber de aktivt med å motvirke, blant annet gjennom bruk av ICDP (International Child Development Programme). Saupstad skole driver også med voksenopplæring i norsk.

Tidligere studier har imidlertid vist at opplæring av foreldre kan være en vanskelig balansegang. I rapporten *Foreldreskap og ungdoms livsvalg i en migrasjonskontekst* (2009) skriver Aarset og Sandbæk om foreldre med bakgrunn fra land som er preget mer hierarkisk organiserte kjønns- og generasjonsrelasjoner enn det norske. Forfatterne peker på at foreldrene de har snakket med av og til opplevde at de ble mistenkeliggjort og umyndiggjort overfor barna sine.

Frustrasjonen over dette handlet ikke dypest sett om at barna blir bevisstgjort om sine rettigheter, men om hvordan barna forstår og tolker det, og om hvordan rettighetsdiskursen ble satt i sammenheng med et negativt fokus på «innvandrerforeldre» (Aarset og Sandbæk, 2009:62).

Flere informanter forteller også om en stor endring i annengenerasjons innvandreres holdning til sine barns deltagelse. En informant fra en av de lokale skolene forteller at hun ser på deltagerne i fritidsklubben at det er langt større deltagelse av minoritetsjenter her enn det var da hun selv var ung. Hun har barn tidlig i tenårene og er selv barn av innvandrere, og ser stor forskjell på første generasjons innvandrere til hennes egne barn, som deltar i mye større grad enn tidligere generasjoner. Hun har erfart at mulighetene for unges deltagelse har endret seg: Hun forteller om foreldre i hennes egen generasjon som da de var barn ikke fikk lov til å gå på fritidsklubben, og som i dag har et helt annet forhold til sine barn enn de selv hadde til sine foreldre. Selv foreldre som ikke kan svømme selv, reiser fra svømmestevne til svømmestevne. Her opplever hun en åpenbar kontrast til nyinnflyttede innvandrere med barn, og foreldre som selv har vokst opp i Norge. Men som en informant fra en av de andre skolene påpeker, trenger ikke botid i Norge nødvendigvis å være avgjørende for en liberal holdning til barnas aktiviteter:

Det er folk her som har bodd i Norge hele sitt liv, men der foreldrene praktiserer sin egen kultur veldig strengt. Og så er det folk som har kommet nylig til Norge, men som tilpasser seg norsk kultur i stor grad omtrent med en gang.

Oppsummering

I dette kapittelet har vi vist at organisasjonsrepresentantene ofte oppfatter innvandrerforeldre som for restriktive når det kommer til kjønn og deltagelse, og at de ofte ikke oppfyller forventninger i organisasjonene om å følge opp barna på tilfredsstillende eller nødvendig måte for at de skal kunne delta på lik linje med andre. I 2012 var det også tydelig at oppdragelsespraksiser fungerte som et hinder, men også at «slike barrierer er vanskelig håndterbare, og det er få av våre lokalsamfunnsaktører som har jobbet tungt inn mot tematikken» (Ødegård et al., 2012: 90). En sentral endring fra 2012 kan sies å dreie seg om at foreldrepraksiser i stor grad oppleves som hovedbarrierer for minoritetsungdoms deltagelse og innsatsen som nå gjøres på dette feltet. De fleste av organisasjonsaktørene framstår i dag som nyanserte og kunnskapsrike i deres måte å diskutere foreldres rolle på, og formidler en anerkjennelse av at det er en uensartet gruppe, der det er kulturelle ulikheter, men også andre faktorer – som ressursmangler og mangel på kunnskap om aktivitetene som spiller en rolle. Dette gjør både rekruttering og varig deltagelse vanskelig.

Dette fokuset på foreldrene reflekteres i organisasjonene og myndighetenes strategier. Den sentrale dimensjonen som framkommer i intervjuene med

informanter i de tre lokalsamfunnene, er betydningen av å skape tillit hos foreldrene. Enkelte institusjoner, som bibliotek og moské, framstår allerede som relativt trygge – det er organisasjoner som innehar en stor grad av tillit blant minoritetsforeldre. Andre organisasjoner må jobbe langt mer systematisk for å skape denne tilliten, som idretten. Idretten har allerede kjønnssegregerte aktiviteter, mens fritidsklubb og bibliotek har tilrettelagt – det vil i praksis si separate – aktiviteter for jenter, først og fremst på grunn av foreldres holdninger og jentenes egne ønsker.

Ikke minst jobber mange aktører med å skape tillit gjennom relasjonsbygging til foreldre. Dette gjøres gjennom informasjon og forventningsavklaring, via skolen og/eller nøkkelpersoner som har tillit i innvandremiljøet og hos lokale myndigheter og organisasjoner. Noen steder jobbes det direkte utadrettet med rekruttering av foreldre inn i idretten, for eksempel gjennom møter på introduksjonssenteret med forventningsavklaring begge veier gjennom innvandrerforeldre som selv har barn i idretten. Slike gjenkjennbare og positive brobyggere kan få en svært viktig rolle for å skape tillit til organisasjonene i en mangfoldig foreldregruppe.

Nettverksbygging og samarbeid

I 2012-undersøkelsen framkommer det at myndighetene hadde en vei å gå før når det gjaldt å legge til rette for samarbeid mellom institusjoner og nettverk i de flerkulturelle lokalsamfunnene (Ødegård et al., 2012). Vi skal i dette kapitlet se på hvordan samarbeidet mellom organisasjoner t i de tre drabantbyene Veitvet, Fjell og Saupstad ser ut i dag.

For det første skal vi undersøke i hvilken grad de lokale aktørene er opptatt av, og hvilken verdi de ser i, å opprette samarbeide mellom ulike nettverk og nivåer. For det andre ser vi på hvordan mer uformaliserte former for samarbeid mellom organisasjoner fungerer, og til sist på hvilken rolle lokale myndigheter har i å administrere et samarbeid. I alle tre drabantbyene har det vært eller er det pågående områdeløft. Vi ser på hva som er de kommunale myndighetenes rolle i å bidra til samarbeid i lokalsamfunnene, nærmere bestemt samarbeid mellom ulike lokalsamfunnsaktører og myndighetene for å bygge opp organisasjonskompetanse hos medborgere og i organisasjoner.

Kunnskap om behovet for samarbeid

På samme måte som organisasjonene er svært bevisste på å ha lav- eller nullterskeltilbud og arbeide med å skape tillit til foreldre, er nettverksbygging en annen «selvsagthet» i det lokale frivillighetsarbeidet. Det gjelder både nettverksrelasjoner mellom organisasjonene, og mellom organisasjoner og lokale myndigheter. Mange av organisasjonene er svært drevne på egeninitiert samarbeid, og har utstrakte relasjoner til andre sentrale aktører i nærområdet.

Ikke overraskende er det de lokale myndighetene – representanter for områdeløft – som er spesielt opptatt av samarbeid på tvers av ulike lokale aktører som jobber med barn og unge. Nettverksbygging er et av de mest sentrale verktøyene i områdeløftene, og en viktig del av arbeidet for de lokale myndighetene. På Veitvet er dette samarbeidet kommet svært langt gjennom organiseringen av Kulturhuset (se kapittel 2 og 3). Men også på Fjell og Saupstad satses det på nettverk, spesielt i forbindelse med områdeløftene. Fjell og Saupstad har en del likhetstrekk i at de er områder med levekårsproblematikk og en høy andel av flerkulturelle beboere, og de har begge et områdeløft som løper mot 2020. Områdeløftet i Veitvet/Groruddalen skiller seg fra de andre,

blant annet ved at det er en bydelsadministrasjon i Oslo som jobber ute i nærområdet, og de har et langt større tjenesteapparat. I følge bydelsrepresentanten, er rollen til områdeløftets ansatte noe annerledes på Saupstad, hvor de ansatte jobber både internt i rådmannens stab og ute i bydelen. Arbeidet på Saupstad har blant annet bestått i å prøve ut en pilot på ulike tiltaksområder, og det arbeides mye på systemnivå for å få organisasjoner til å jobbe på nye måter. På Fjell jobber de ansatte i kommunen mer internt i bydelen, og har prosjektstillinger utad.

Kunnskapen om at samarbeid og nettverk er avgjørende gjelder også i organisasjonene, der samarbeidet beror på enkeltindivider. Ikke minst gjelder dette Veitvet, der de samme menneskene har sittet sentralt plassert i frivillighetslandskapet i lengre tid, og har god kjennskap til nøkkelpersoner og oversikt over de ulike aktørene som finnes i området. Her har de også kommet langt med institusjonalisert samarbeid i frivillighetssektoren.

Motivasjon for samarbeid

Lokalsamfunnsaktørene som bibliotekene, fritidsklubbene, skolen og idretten samarbeider av flere årsaker. For det første er en sentral begrunnelse for samarbeid mellom beslektede organisasjoner å hindre frafall. En utfordring sportsklubben på Veitvet opplever når det gjelder rekruttering, er at selv om det er økende oppslutning om klubben blant barn, både med majoritets- og minoritetsbakgrunn, faller disse fra når de når tenåringsalder. Flere ting konkurrerer om de unges oppmerksomhet og tid. Problemet blir forsterket av at Veitvet har konkurrerende idrettslag. Sportsklubben ønsker å få dem inn i klubben, men det har ikke gått. Det er blant annet et stort tamilsk idrettslag, som ikke er organisert etter den «norske modellen», og som spiller mot andre tamilske lag. Det er derfor viktig for klubbene i nærmiljøet å samarbeide om å løse problemet med frafall av ungdommer i framtiden.

I følge informantene er det også viktig for organisasjoner å samarbeide for å unngå å konkurrere om de samme deltagerne. Sportsklubben på Veitvet samarbeider blant annet med klubbene i nærheten slik at de ikke skal konkurrere om de samme deltagerne. På Linderud har de for eksempel håndball, så da har de en avtale om at Veitvet ikke skal starte håndball, og motsatt med fotball. Videre er samarbeidet praktisk, blant annet ved at de undersøker mulighet for å låne Fritidsklubbens buss, som kan muliggjøre at de kan ta barna med for å se på fotballkampene for å skape litt klubbfølelse og litt mer interesse i dette.

Videre er samarbeid sentralt for å skape et helhetlig tilbud til de unge i nærområdet. Fritidsklubben på Veitvet samarbeider for eksempel med sportsklubben på flere måter: både ved at de kan være med å rekruttere og ved at de skal hjelpe til med å bygge opp ungdomsdelen av sportsklubben med å starte «terskelfri fotball», der ungdommene får tid på banen, og klubben stiller opp med litt folk og utstyr. Informanten fra fritidsklubben på Veitvet sier at:

[...] hvis vi får nok spillere til å lage grunnlag til nytt juniorlag, skal sportsklubben ta over. Ungdommene vil jo ha lag, men de har ikke klart å organisere seg, og noen trenere har gitt opp. Forholdene har ikke ligget til rette.

Fritidsklubben har flere ganger tidligere hjulpet til på denne måten, og da fungerte det i en lang periode, helt fram til en organisatorisk knekk i sportsklubben.

Samarbeid mellom organisasjoner handler altså om å ta hensyn til hverandres aktivitetstilbud og fordele visse tjenester slik at de ikke konkurrerer, men heller kan komplementere hverandre, og bidra til å styrke det helhetlige tilbudet for barn og unge i området.

Uformalisert samarbeid drevet av nøkkelpersoner

I alle de tre lokalsamfunnene forteller informanter at det periodevis har vært tendenser til at samarbeidet i litt for stor grad avhenger av enkeltpersoner. Som oftest når samarbeidsrelasjoner hviler primært på enkeltorganisasjoner, og i noen tilfeller når det er myndighetene som administrerer samarbeidet. For fritidsklubbene er for eksempel skolene sentrale samarbeidspartnere. Samarbeidet kan handle om å utforme tilbud og å se på synergieffektene dem i mellom, for eksempel hvem som har hvilke ressurser, og å informere hverandre om turer og når skolen skal reise bort. Samarbeidet i ett av lokalmiljøene blir beskrevet som til tider svært godt, men informanten understreker også at det har gått i bølgedaler. Når samarbeidet har variert, har det gjerne handlet om hva skoleledelsen har prioritert. Noen ganger har ikke ledelsen prioritert arbeidet, og da har det vært vanskelig for fritidsklubben, som har vært mer avhengig av skolen en omvendt. Det samme gjelder for sportsklubben som mangler ressurser, både utstyr og penger, og er avhengig av at skolen stiller seg til rådighet og låner ut utstyr og bistår med en del praktisk hjelp.

I et av de andre lokalmiljøene har heller ikke samarbeidet mellom skole og organisasjoner vært formalisert i særlig stor grad, men beror også her i stor grad på enkeltpersoner. Det har sine positive sider; det er kort vei mellom personer som trenger å avtale eller informere om noe. Som en informant sier: «De ringer meg om det er noe og jeg ringer dem. Det har foregått uformelt». Slike lave terskler gjør også at det som informeres om har et stort spenn – det kan være snakk om alt fra rekruttering til enkeltungdommers konkrete utfordringer. Samarbeidet mellom Fritidsklubben og andre tjenester her koordineres for eksempel gjennom en kontaktperson i kommunen. Kontaktpersonen er kjent i miljøet og har bredt mandat og nære bånd til skolene, kultur, ungdoms- og frivillighetssektoren. Selv om informantenes erfaring er at det er «korte linjer» i lokalmiljøet og at det er mye god vilje, fremmes manglende kapasitet og infrastrukturer i møter mellom ulike aktører som en utfordring for samarbeid. At samarbeidet i stor grad avhenger av enkeltpersoner, gjør at flere av informantene også opplever det som sårbart. Om disse forsvinner, kan samar-

beidet opphøre eller bli vanskeligere. Konsekvensene av manglende samarbeid kan være at en ikke får fanget opp uro i det psykososiale miljøet og hendelser som bør håndteres, eller praktiske avklaringer, som når elever skal reise på leirskole en uke bør ungdomsklubben få beskjed for å justere tilbudet sitt. En annen utfordring har vært at det kan være for mange avklaringsledd i linja før man kan ta en beslutning om handling.

Sportsklubben på Veitvet er et eksempel på hvor sårbart en organisasjon som baserer seg på enkeltpersoner og ildsjeler er. Sportsklubben på Veitvet har tidligere blitt beskrevet som en organisasjon som har vært gjennom en stor og negativ endring med sviktende oppslutning og lav nyrekruttering (Ødegård, 2010). Medlemstallet ble redusert fra 600 til 200, 22 håndballag ble redusert til ett. I 2010 var det fotballen som dominerte, og rekrutteringsgrunnlaget bestod for en stor del av minoritetsetniske barn og unge, som de ikke klarte å få med. En hovedutfordring med dette er at sportsklubben ble drevet utelukkende av frivillige og var avhengig av foreldreinnsats, og derfor svært sårbar for utskifting og frafall. Klubben fikk også leieinntekter fra utleie av sin egen sportshall. I 2010 ble sportsklubben beskrevet som en organisasjon som tross store endringer har overlevd, men i en svært nedstrippet versjon (Ødegård, 2010). To år senere fant Ødegård og kolleger (2012) at sportsklubben hadde klart å beholde fotfestet i lokalsamfunnet, til tross for de beskrevne barrierene utfordringene knyttet til rekruttering. De hadde i 2012 fortsatt få medlemmer, men et nytt styre og evne til å snu en negativ trend viser hvordan tiltak på organisasjonsnivå er viktige for å snu en slik utvikling.

I 2016 bærer imidlertid organisasjonen preg av at den nylig har måttet transformere seg selv enda en gang. Selv med en sterk vilje til endring og mye lovende tilløp de siste årene, skar det seg etter 2012 på grunn av ulike utfordringer, som til dels handler om en lite robust organisasjon med for få å spille ball med, både bokstavelig og i overført forstand. Flere av informantene forteller om den siste tiden som ganske turbulent, som delvis kan knyttes til nybyggingen av skolen, som innebar at idrettshallen måtte rives, leieinntekter forsvant, og mulighet for lagring av utstyr ble borte. Klubben lå i en periode helt brakk. Informanter forteller på ulike måter om hvordan det også i stor grad dreide seg om svært få nøkkelpersoner som var igjen, og konfliktene internt i klubben gjorde at flere av de viktigste støttespillerne forsvant, og det gikk utforbakke organisatorisk og sportslig.

Men igjen er det tegn til håp for sportsklubben på Veitvet: Det er et nytt styre og en ny daglig leder, som i følge en annen lokal informant skal «rydde opp i alt, og som og ønsker å starte mye nye aktiviteter. Så nå ser vi litt resultater av en helt annen optimisme, og de får med seg ungene.» Den nye daglige lederen får i dag lønn over en kortere periode mens han søker om ulike finansieringsmåter som kan finansiere hans stilling videre. Daglig leder bruker mye tid på å skaffe sponsorer som gjør at han kan finansiere sin egen stilling, for klubbens overlevelse er helt avhengig av at medlemskostnadene holdes så

lave som overhode mulig. Dermed kan ikke en lederstilling finansieres fra medlemskontingenten. Myndighetenes koordinerende innsats har mye å si når det kan brukes slik, men disse pengene er bare for en kort periode og sportsklubben er avhengig av å finne en modell som er mer bærekraftig på sikt.

I de tre lokalsamfunnene i studien finner vi altså en del uformalisert samarbeid, hvor samarbeidsrelasjonene beror på én eller få nøkkelpersoner. Denne modellen karakteriseres av et grasrotengasjement, ildsjeler, personlige relasjoner og lav terskel for kontakt og uformelle avtaler, som kan gjøre samarbeidet mer effektivt og fleksibelt. Samtidig er et uformalisert og mindre systematisert samarbeid mer sårbart dersom nøkkelpersoner skulle skiftes ut.

Myndighetsdrevet samarbeid og nettverk

I alle tre lokalmiljøene bidrar lokale myndigheter med oppfordringer og hjelp til å koordinere samarbeid. Et eksempel på dette er i tilfellet med idretten på Fjell, der det er en del klubber som ikke har samarbeidet i særlig stor grad. I følge informanten fra Fjell er «hver klubb er en selvstendig klubb, og har sine verdier og holdninger. Det er klubber med veldig ulik bakgrunn og kultur, og det har skapt noen utfordringer». Selv om noen har samarbeidet gjennom Åpen Hall på Galterud, blant annet basketklubben og karateklubben, har det i følge flere informanter ofte vært noe kaotisk og uoversiktlig over samhandlingen. Blant annet med klubber som har like tilbud som tilbys på samme skole. Gjennom lokale myndigheter er det nå igangsatt en innsats for å samle og utnytte de gode ressursene i klubbene, for eksempel gjennom å samarbeide om ferietilbud for ungdommene, og på bydelsdagen på Fjell. Samarbeidet er organisert av myndighetene ved at Buskerud idrettsråd har innkalt alle klubbene på Fjell og dannet en ressursgruppe med en representant fra hver klubb, som er forankret i alle klubbstyret. Deltakelse i ressursgruppen er frivillig, men har vært udelt positiv respons, i følge informanten, som videre forklarer at de selv hadde et ønske om at noen skulle koordinere dem i gang.

Det har vært en bekymring at det i Fjell2020 ikke var satset på organisasjons- og nettverksbygging, men det ser ut til at denne funksjonen allikevel blir vektlagt, til tross for at det ikke er etablert noe formelt nettverk på tvers. Gjennom Fjell2020 satses det spesielt på å etablere varig samarbeid i kultur- og organisasjonslivet, særlig gjennom finansiering av stillinger som arbeider med å koordinere kultur, fritid, frivillighet og idrett. I tillegg fungerer Frivillighetscentralen som vertskap på tvers. Arbeidet så langt har vært lovende. Som en av koordinatorene sier: «Du kan ikke tvinge folk, men jeg kan lage gode overganger.» De har så langt laget felles tjenester som bemannes av ulike felt, for eksempel bibliotek og fritid.

I ulike varianter av myndighetenes organisering kan det også være utfordringer. I Saupstad har frivillige organisasjoner fått mye offentlig støtte. Det er i utgangspunktet positivt, men fører i følge informanter også med seg den bieffekten at hver forening i sær må framstå som «best i klassen», fordi de

konkurrerer om de samme midlene. Dette gjør samarbeid vanskelig. På denne måten har offentlige støtteordninger bidratt til at organisasjonene på Saupstad «rir hver sin hest» – hvor mange opplever at de må framstå som den beste aktøren. Konkurransen kan altså motvirke et positivt samarbeid. I Saupstad støtter kommunale myndigheter derfor nå samarbeidsbaserte prosjekter, for å unngå konkurranse om de samme deltagerne.

En annen fare som flere av områdeløft-representantene i kommunene nevner som noe de forsøker å unngå, er tendensen til at myndighetenes organisering av lokalsamfunnet er tilbaketrukket og frakoblet, og preget av manglende lokalkunnskap. I alle tre bydelsområdene erfarer informantene at det å være knyttet tett på lokalsamfunnet er svært sentralt. På Fjell har koordineringsfunksjonen i kommunen vært viktig for å knytte relasjoner mellom kommunen og befolkning på Fjell. En informant forteller at Fjell til dels har vært skadelidende av at området er svært mye forsket på.

Det er mange mennesker med tanker om Fjell, og så pøses det inn med penger og gode ideer, men så blir det borte. Så vi har jobbet mye holdningsskapende for at de [beboerne] skal tro på oss.

Dette arbeidet har nettopp bestått av relasjonsbygging og å være tett inn på folk som bor på Fjell, og ikke være lokalisert «nede i byen». På Saupstad forteller informanten fra kommunen at:

Vi ser at det å være i en bydel og å være tilstede er fantastisk viktig. Mye kommunal virksomhet blir mye forvaltning, men det å være der og motivere folk til deltagelse krever nesten å ringe på døra. Og det gjør vi.

Samarbeid mellom tradisjonelle organisasjoner og innvandrersamfunn

I 2012-rapporten kommer det fram at lokalsamfunnene hadde spesielt store utfordringer med samarbeidet mellom tradisjonelle norske organisasjoner og innvandrersamfunn. I denne studien finner vi at det i alle tre lokalsamfunnene er gjort noen forsøk på å jobbe med samarbeid på tvers – enkelte mer systematiske enn andre. Det er spesielt Veitvet som utmerker seg og framstår som et eksempel til etterfølgelse. Gjennom kulturhuset på Veitvet, der grunndeeen går ut på å samle organisasjonene under ett tak, blant annet for å motvirke segregerte grupper både hva gjelder kultur og alder. Representanten fra kulturhuset forteller at møter og samarbeid mellom ulike lokale aktører her skjer naturlig på grunn av at de deler en arena og en timeplan. Kulturhuset har også vært viktig for at ressurspersoner som drev på med uformelle aktiviteter ble formelt organiserte under en felles paraply, Veitvet-Sletteløkka Kulturforum. I følge informanten fungerer samarbeidet mellom svært ulike grupper

godt, delvis fordi de ikke er der på samme tid, men de sørger derfor også for at ulike organisasjoner kommer sammen i samarbeidsprosjekter.

Da vi hadde åpning [av Kulturhuset i april 2016], så hadde vi en egen versjon av «Bæ bæ lille lam», og da øvde alle korene sammen. Så vi lager arrangementer der man møtes naturlig, da blir det ikke så skummelt lenger, da er man på hils! Kineserne og chilenerne hadde nesten aldri hilst, men nå møter de hverandre. Det var ingen der som tok et ansvar som sa «Hallo, la oss bli kjent». Når tamilene har et arrangement nå, så ringer de selv [til andre grupper]. Nå har de blitt kjent, så nå går det litt mer av seg selv.

I dag består arbeidet til de kommunale myndighetene på Veitvet primært av å vedlikeholde kontakten og relasjonene, og sørge for at det er en fordeling mellom barn, unge og seniorer, og frivillighet og kommunale tjenester som får bruke senteret. Kommunen utfordrer også grupper med lignende tilbud om å samarbeide:

Hvis vi skal ha et arrangement, så kan vi ikke ha syv ganske like dansegrupper som opptrer med ganske like danser. Vi utfordret dem og sa at nå ser vi at det kan bli litt dumt, kanskje det er best å samarbeide. Vi bestilte ett tamilsk nummer på ti minutter og sa at alle måtte delta, dans og visuell video, band. De slo seg sammen og det ble kjempevellykket.

De lokale myndighetenes grep for å bidra til samarbeid mellom lokale organisasjoner i de tre bydelsområdene dreier seg først og fremst om tilrettelegging, oppfordringer og hjelp til å koordinere samarbeid mellom tradisjonelle norske organisasjoner. Når det gjelder å bidra til samarbeid mellom tradisjonelle organisasjoner og innvandrersamfunn, er det sannsynligvis mindre bidrag nedenfra – det er iallfall langt mindre selvsagt for de tradisjonelle organisasjonene å samarbeide med innvandrersamfunn enn det er å danne samarbeidsrelasjoner mellom skole, fritidsklubb og sportsklubb. Dermed framstår det som særlig nødvendig at de lokale myndighetene bidrar til å tilrettelegge for samarbeid på tvers. I dette arbeidet har særlig områdeløftet på Veitvet vært aktivt og skapt en lovende modell med Veitvet kulturhus.

Oppsummering

I 2012-rapporten lyder en av hovedkonklusjonene som følger:

Rekrutteringstiltak overfor barn- og unge i tre av lokalsamfunnene preges av manglende koordinering. Arbeidet mangler felles målsettinger og strategier for en langsiktig satsing, og i den grad disse finnes, er de ikke formidlet eller forankret hos lokale aktører. Dette bidrar ofte til at tiltakene blir kortsiktige, uten bærekraft over tid. Det bidrar også til en slitasje på lokale organisasjoner som

oftest ikke har økonomiske ressurser, tid eller faglig kompetanse til å drive et kontinuerlig rekrutteringsarbeid (Ødegård et al., 2012: 87)

På samme måte som organisasjonene er svært bevisste på å ha lav- eller nullterskeltilbud og arbeide med å skape tillit til foreldre, er nettverksbygging mellom tradisjonelle organisasjoner en annen «selvsagthet» i det lokale frivillighetsarbeidet i de tre bydelsområdene i dag. Det gjelder både nettverksrelasjoner mellom organisasjonene, og mellom organisasjoner og lokale myndigheter. Mange av organisasjonene er svært drevne på egeninitiert samarbeid, og har utstrakte relasjoner til andre sentrale aktører i nærområdet. Samarbeidet mellom de tradisjonelle organisasjonene dreier seg i stor grad om å ta hensyn til hverandres aktivitetstilbud og sørge for at tilbudene komplementerer hverandre, og sikre et sterkere og helhetlig tilbud, fremover å konkurrere om de samme deltakerne. I følge informanter fra alle de tre drabantbyene er det periodevis slik at samarbeidet avhenger i litt for stor grad av enkeltpersoner, oftest når samarbeidsrelasjoner hviler primært på enkeltorganisasjoner, og i noen tilfeller når det er myndighetene som administrerer samarbeidet. Denne modellen karakteriseres av et grasrotengasjement, ildsjeler, personlige relasjoner og lav terskel for kontakt og uformelle avtaler. Samtidig kan det at samarbeidet er uformalisert føre til at det kan opphøre dersom nøkkelpersoner skiftes ut. Dette kommer for eksempel tydelig fram i tilfellet der skolens rolle i lokalsamfunnsutvikling for å styrke barn og unges fritidsdeltakelse avhenger av at riktig person sitter som rektor. Det er en institusjonell barriere at alt som ikke er formalisert har svak bærekraft når nye koster trer inn. På Veitvet har de vært heldige og hatt stor grad av kontinuitet av dyktige folk, men dette kan man ikke forutsette i slikt utviklingsarbeid.

I 2012-undersøkelsen kommer det fram at lokalsamfunnene hadde utfordringer med samarbeidet mellom organisasjonene, spesielt mellom tradisjonelle norske organisasjoner og innvandrerorganisasjoner. Myndighetenes grep for å bidra til samarbeid mellom lokale organisasjoner dreier seg først og fremst om tilrettelegging, oppfordringer og hjelp til å koordinere samarbeid mellom tradisjonelle organisasjoner. Når det gjelder å bidra til samarbeid mellom tradisjonelle organisasjoner og innvandrerorganisasjoner, er det sannsynligvis mindre bidrag nedenfra, det virker langt mindre selvsagt for de tradisjonelle organisasjonene å samarbeide med innvandrerorganisasjoner enn det er å danne samarbeidsrelasjoner mellom skole, fritidsklubb og sportsklubb. Dermed framstår det som særlig nødvendig at de lokale myndighetene bidrar til et samarbeid på tvers. Når det gjelder arbeid med å koble norske organisasjoner og innvandrerorganisasjoner har særlig områdeløftet på Veitvet vært aktivt og skapt en lovende modell med Veitvet kulturhus.

Oppsummering og avslutning

Utgangspunktet i denne studien er at frivillige organisasjoner utgjør en viktig sosial arena for barn og unge i Norge, både som fritidsarena og som sosialiseringsarenaer for et frivillig og kollektivt handlingsmønster senere i livsløpet. Å stå utenfor sentrale fritidsarenaer kan være uheldig for dannelsen av vennskap, nettverk og læring (Fauske, Vestby og Carlsson, 2009). Det har vært en økende bekymring for sosial ulikhet i rekruttering av barn og unge til frivillige organisasjoner. Særlig er dette knyttet til fattigdom og til økt etnisk, kulturelt og religiøst mangfold.

Rapporten er en oppfølging av studien *Rekruttering av barn og unge til frivillige organisasjoner: Barrierer, tiltak og institusjonelt samarbeid* fra 2012 (Ødegård et al., 2012). 2012-rapporten var en studie av blant annet de tre lokalsamfunnene Veitvet i Oslo, Fjell i Drammen og Saupstad i Trondheim. De er alle tre drabantbyer preget av lav sosioøkonomisk status blant beboerne, en høy andel mennesker med minoritetsbakgrunn og tradisjonelt relativt lav deltagelse i fritidsaktiviteter. I 2012-rapporten viste forfatterne hvordan individuelle, organisatoriske og systembetingete barrierer vanskeliggjør rekruttering av minoritetsetniske barn og ungdom til frivillig organisasjonsdeltagelse. De beskriver hvilke strategier skolene og idrettslagene tar i bruk for å redusere disse barrierene for deltagelse på individ-, organisasjons- og systemnivå, og i hvilken grad de ulike lokalsamfunnene samarbeider med andre aktører i integrasjonsarbeidet.

Når vi i denne rapporten har fulgt opp studien fra 2012, har vi lagt særlig vekt på omfanget av unges deltagelse i frivillige organisasjoner i de tre nærmiljøene Veitvet, Fjell og Saupstad. For det andre har vi undersøkt hvordan frivillige organisasjoner og lokale myndigheter nå arbeider for å rekruttere ungdommer til ulike fritidsaktiviteter i de flerkulturelle boområdene. Alle tre byområder har nå enten påbegynt eller vært gjennom områdeløft. I dette avsluttende kapittelet skal vi framheve hovedfunn fra rapporten.

Omfang av deltagelse i de tre drabantbyene

Veitvet, Saupstad og Fjell er tre lokalmiljøer hvor organisasjonsdeltagelsen ligger noe lavere enn landsgjennomsnittet – særlig gjelder dette minoritetsungdoms generelt, og minoritetsjenter spesielt. Tallene for deltagelse blant gutter i de tre bydelene er ikke særlig avvikende, selv om de ligger noe under snittet for landet og for sine respektive byer. For jentene stiller det seg annerledes. I de tre lokalsamfunnene er det fortsatt slik at det er lavere deltagelse i organiserte fritidsaktiviteter – særlig blant minoritetsjenter, og spesielt i idretten. Langt færre jenter på Galterud er idrettsaktive sammenlignet med gutter. Et unntak synes å være Veitvet, som lenge har jobbet med rekruttering av unge, ikke bare i idretten, men hvor det også har blitt jobbet systematisk med etablering av formelle foreninger blant minoritetsbefolkningen. Her har det i de senere årene blitt etablert kulturhus som har kapasitet til å huse mange ulike aktiviteter.

I alle tre byrådene er det idrettslag som trekker flest ungdommer, både gutter og jenter. For gutter ser ikke bakgrunn ut til å gjøre en særlig stor forskjell, men for jenter utgjør foreldrenes fødeland en tydelig forskjell: jenter med to utenlandskfødte foreldre deltar i langt mindre grad enn guttene i idretten. Dette er i tråd med det Ødegård og Bakken (2016) fant i sin studie av Oslo-ungdoms idrettsdeltakelse.

Fritidsklubbene er mer populære i de tre lokalsamfunnene enn det som er gjennomsnittet i de respektive byene de befinner seg. Særlig på Veitvet og Fjell er fritidsklubbene populære. I alle tre områder har fritidsklubbene mobilisert både gutter og jenter i stor grad. På Veitvet og Fjell er deltagelsen i fritidsklubb høyere for jenter enn det er andre steder. På Saupstad er det færre unge som har deltatt i fritidsklubb enn de to andre stedene, men her deltar gutter og jenter på lik linje.

Når ungdommene skal svare på spørsmål om deltagelse i ulike typer «organisasjoner, klubber, lag eller foreninger» siste måned, er den siste muligheten åpen: «Annen organisasjon». Kategorien «Annen organisasjon» er på rundt 30 prosent på landsbasis, noe som tyder på at mange unges organiserte fritidsaktiviteter ikke fanges opp. Derfor har vi også undersøkt rollen til andre arenaer som ikke plukkes opp i ungdataundersøkelsene – som moskeer og biblioteker – i å aktivisere de unge. Moskeer og biblioteker ble valgt fordi informantene pekte på disse som viktige i dette utvalget av flerkulturelle lokalsamfunn. Trossamfunn framstår som viktige fritidstilbydere for barn og unge i de tre flerkulturelle byområdene, men det er uklart om de inntar en tydeligere posisjon i lokalsamfunn nå enn tidligere. Moskeer tilbyr en rekke ulike typer kulturelle og sosiale aktiviteter, tiltak, kurs, leksehjelp, SFO og turer. Selv om det kan være en stor grad av flerkulturalitet blant deltagende muslimer, framstår denne type fritidsaktivitet framstår som i liten grad integrert med majoritetsnordmenn i de tre lokalsamfunnene.

Også bibliotekene i de tre byområdene har en del sosiale aktiviteter for unge, og fremstår som en åpen arena der unge kan komme for å møtes, gjøre lekser, til å spille dataspill eller bruke internettet. I denne studien blir det tydelig av biblioteket er et genuint lavterskel tilbud som framstår som et trygt sted for ungdom også for voksne innvandrere. Tilbudet til barn og unge ser ut til å være svært viktig for de som bruker det, men det framstår også som noe vilkårlig i utvalgsområdene om bibliotektilbudet systematisk er rettet mot barn eller unge.

Økende aksept og bevissthet rundt mangfoldet av barrierer

Når det gjelder arbeidet for å rekruttere og beholde ungdommer i de flerkulturelle boområdene, finner vi at de lokale organisasjonene og myndighetene har en større grad av kunnskap om virkemidler og barrierer enn det som var tilfellet i Ødegård og kollegers studie fra 2012. For det første er lokale aktører klar over at ting ikke kan koste mye – helst bør det være helt gratis, og det er i stor grad bevissthet om å tilrettelegge informasjon. For det andre er det en økt bevissthet om at minoritetsforeldre også må inkluderes for at barna, og særlig jenter, skal rekrutteres. De fleste av organisasjonsaktørene framstår i dag som nyanserte og kunnskapsrike i deres måte å diskutere foreldre på, og formidler en anerkjennelse av at det er snakk om en uensartet gruppe, der det er kulturelle ulikheter, men også mangel på ressurser, tillit og kunnskap om aktiviteter og tilbud som spiller en rolle. Dette kan gjøre det utfordrende å både rekruttere og å holde på deltakere. For det tredje er det i alle områdene en økt bevissthet om betydningen av nettverksbygging – særlig innenfor tradisjonelle organisasjoner, fritidsklubb, idretten og biblioteket. Dette gjelder i særlig grad mellom tradisjonelle norske organisasjoner. Det ser ut som om mange fremdeles sliter med å få til et godt samarbeid med innvandrersamfunn og tradisjonelle norske organisasjoner.

En bred strategisk satsing på å redusere individuelle barrierer

Med den økte bevisstheten om barrierer, har det også blitt utviklet mer eller mindre strategiske satsinger for å komme over barrierene for rekruttering. Denne rapporten viser at frivillige organisasjoner og lokale myndigheter i de tre byområdene har endret hvordan de jobber med rekruttering og samarbeid, i tråd med den økte bevisstheten om barrierer på individuelt og organisatorisk plan. Rekrutteringsstrategiene er mangfoldige. Fritidsklubber, sportsklubber, bibliotek og moskeer arbeider for å motivere ungdom til deltagelse gjennom å skape fristende, nyttige og trygge fritidstilbud. Særlig idretten har strategiske satsinger rettet mot jenter. Det er en utstrakt bevissthet om å jobbe med å få gode relasjoner med ungdommene. Det at voksne er svært «tett på» og er trygge voksne som bistår med ulike utfordringer i hverdagen, kan tenkes å

bidra til at organisasjonene får et godt rykte i ungdomsmiljøene og at unge dermed tar med venner og kjente til å delta. I utvalgsområdene er det også et større fokus hos lokale aktører og myndigheter på ungdoms medvirkning og at de unge skal være med på å bestemme og forme sin fritid.

Tydligere strategi for å skape tillit hos minoritetsforeldre

I 2012-rapporten kom det fram at det ikke var så mange av aktørene i de utvalgte lokalsamfunnene som jobbet strategisk opp mot minoritetsforeldre i arbeidet med å rekruttere barn og unge. En sentral endring fra 2012 er at det nå i alle tre byområder i oppfølgingsstudien er en målrettet innsats mot foreldre med innvandrerbakgrunn. Tematikken er løftet opp og satt på dagsorden, og det er en tydelig legitimitet i å snakke om utfordringene og mulighetene som knytter seg til minoritetsforeldre, og en bevissthet om et stort mangfold i denne gruppa. En helt sentral dimensjon som framkommer i dette arbeidet er betydningen av å skape tillit hos foreldrene. Arbeidet med å bygge relasjoner og tillit til minoritetsforeldrene er såpass utviklet på ulike nivåer og deler av organisasjonslivet at vi her kan snakke om en ny strategi i rekrutteringsarbeidet i de tre lokalsamfunnene.

En mer utviklet strategi for å bygge nettverk – innenfor tradisjonelle organisasjoner

Mange av de lokale aktørene er svært drevne på egeninitiert samarbeid, og har utstrakte relasjoner til andre sentrale aktører som jobber med ungdom i nærområdet. For de tre drabantbyene er det periodevis slik at samarbeidet avhenger i litt for stor grad av enkeltpersoner, oftest når samarbeidsrelasjoner hviler primært på enkeltorganisasjoner, og i noen tilfeller når det er myndighetene som administrerer samarbeidet. Denne modellen med uformelle samarbeidsmetoder karakteriseres av et grasrotengasjement, ildsjeler, personlige relasjoner og lav terskel for kontakt og uformelle avtaler. Samtidig er det i mindre grad et sikkerhetsnett og systematisk arbeid, noe som gjør samarbeidet sårbar dersom nøkkelpersoner skiftes ut.

I 2012-rapporten kommer det fram at lokalsamfunnene hadde utfordringer med samarbeidet mellom organisasjonene, spesielt mellom tradisjonelle norske organisasjoner og innvandrersamfunnsorganisasjoner. Dette er fortsatt et felt der det gjenstår en del arbeid. Myndighetenes grep for å bidra til samarbeid mellom lokale organisasjoner dreier seg først og fremst om tilrettelegging, oppfordringer og hjelp til å koordinere samarbeid mellom tradisjonelle organisasjoner. Når det gjelder å bidra til samarbeid mellom tradisjonelle organisasjoner og innvandrersamfunnsorganisasjoner, er det sannsynligvis mindre bidrag nedenfra, det er iallfall langt mindre selvsagt for de tradisjonelle organisasjonene å samarbeide med innvandrersamfunnsorganisasjoner enn det er å danne samarbeidsrelasjoner mellom skole, fritidsklubb og sportsklubb. Dermed framstår det som særlig nødvendig at de lokale myndighetene bidrar til et samarbeid på tvers av nettverk

og organisasjonstyper. I dette arbeider har særlig områdeløftet på Veitvet vært aktivt og skapt en lovende modell gjennom Veitvet kulturhus.

Det som går igjen i de sportsklubbene, fritidsklubbene, bibliotekene og moskeene som får ungdommene til å komme og å til å bli, er idealet om at «nullterskel» handler om mer enn å ikke ta betalt eller å tilrettelegge i informasjon. Det handler om å sørge for at ungdommene blir sett og tatt vare på i hverdagen, at de blir hørt gjennom formelle eller uformelle fora, og at de deltar i aktiviteter og i kontekster som oppleves trygt for foreldrene.

Suksesshistorier – med Veitvet som foregangsmodell

Sammenlignet med de to andre lokalsamfunnene, er ungdommenes deltagelse i organiserte fritidsaktiviteter på Veitvet høy, selv om jenter med to utenlandskforeldre underrepresentert er underrepresentert også her. Hva har skjedd på Veitvet? Mens Fjell og Saupstad nettopp har startet sine områdeløft, og kan sies å være preget av ildsjeler, entusiasme og mange nylig igangsatte tiltak (og noen veletablerte tiltak, spesielt i idretten), har Veitvet allerede avsluttet en områdeløftperiode, og er i ferd med å igangsette en ny periode. Gjennom den første perioden med områdeløft og systematisk arbeid fra myndigheter og lokale aktører, har Veitvet fått et kulturhus som samler aktiviteter under én paraply.

En av faktorene som kan bidra til å forklare Veitvets suksesshistorie er altså en langsiktig og systematisk satsning på å rekruttere ungdom og deres foreldre. Det er her en varig institusjonalisering av nærmiljøsentret (Stikk innom-kontoret). De tilrettelegger for brobygging, blant annet gjennom Kulturhuset, som huser både det etablerte norske foreningslivet og nye aktører som flerkulturelle initiativer og innvandrerorganisasjoner. Gjennom denne arenaen er det også etablert en «bottom-up»-strategi i samarbeidsrelasjoner mellom organisasjonene og myndighetene.

På samme måte som at organisasjonene er svært bevisste på å ha lav- eller nullterskeltilbud og arbeide med å skape tillit til foreldre, er nettverksbygging mellom tradisjonelle organisasjoner en annen selvsaghet i det lokale frivillighetsarbeidet i dag. Det gjelder både nettverksrelasjoner mellom organisasjonene, og mellom organisasjoner og lokale myndigheter. Områdeløftene har spilt en vesentlig rolle her. Særlig på Veitvet, men også på Fjell i Drammen har arbeidet kommet langt. De har altså gått over til en mer helhetlig tilnærming hvor relasjonsbygging og nettverk mellom ulike lokalsamfunnsaktører blir brukt som metodikk i rekrutteringsarbeidet.

Avslutning

Det er ulike kulturer for å drive, og delta i organiserte fritidsaktiviteter. Alle de tre lokalsamfunnene har vært gjennom en tid der organisasjonslivet har opplevd utfordringer på grunn av at nye innflyttere hadde andre interesser enn det eksisterende tilbudet, på grunn av organisasjonskulturer som ikke alltid er

intuitivt forståelig for de som ikke er vokst opp med dem, og på grunn av at det norske foreningslivet ikke evnet å utvikle seg i takt med samfunnsendringene (jf. Ødegård et al., 2012). Denne studien viser at kunnskapen om at ulike organisasjoner og ulike mennesker opererer ulikt er i langt større grad enn for noen år tilbake modnet i de tre bydelene, og gjør det mulig å iverksette kunnskapsbaserte tiltak for å senke terskelen for ungdoms deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. Kunnskapen om ulike organiseringformer i lokalmiljøet var for eksempel et sentralt grunnlag for etableringen av kultursenteret på Veitvet, et sted som nå framstår som et genuint flerkulturelt fellesskap fullt av muligheter. Det som går igjen i de sportsklubbene, fritidsklubbene, bibliotekene og trossamfunnene som får ungdommene til å komme – og å til å bli – er idealet om at «nullterskel» handler om mer enn å ikke ta betalt eller å tilrettelegge i informasjon. Det handler om å sørge for at ungdommene blir sett og tatt vare på i hverdagen, at de blir hørt gjennom formelle eller uformelle fora, og at de deltar i aktiviteter og i kontekster som oppleves trygt for foreldrene.

Organisasjonene og lokale myndigheter sitter på mye kompetanse om integrasjonsarbeid og hvordan det er klokt å gå fram for å rekruttere ungdommer og deres foreldre. Ikke minst er en utbredt og effektiv strategi å informere og ufarliggjøre aktiviteten gjennom relasjonsbygging, både ovenfor ungdommene selv og foreldrene deres. Viktigheten av relasjonsbygging innebærer til en viss grad at en slik lokalmiljø-kjennskap ikke kan formaliseres, fordi det nettopp handler om personlige relasjoner til folk på skolen, i klubben eller i idrettslaget, som foreldre kan stole på og oppleve at går god for de ulike aktivitetene. Men manglende formalisering av samarbeidsrelasjoner er en potensiell snubletråd – samarbeidet blir sårbart om mye avhenger av få nøkkelpersoner. For Saupstad og Fjell, de to lokalsamfunnene som nettopp har påbegynt sine områdeløft, er det fortsatt behov for ytterligere grep fra lokale myndigheter som bidrar til å tilrettelegge for samarbeid mellom organisasjoner, spesielt på tvers av tradisjonelle foreninger og innvandrerorganisasjoner. Samtidig er betydningen av lokale kjennskap, personlige erfaringer og nettverk som strekker seg tilbake i tid nødvendig også i et myndighetsdrevet samarbeid.

Store kulturelle og demografiske endringer former et samfunn og kan føre til fragmentering. Utfordringen for alle de tre områdene har tidligere vært en opplevelse av at en lokal identitet har gått tapt på grunn av store og raske endringer. Vi ser i denne studien at det er mulig å skape grunnlag for en ny fellesskapsfølelse og stedsidentitet. Dette er synlig i ulike grader i alle tre lokalsamfunnene, både gjennom at aktørene snakker med mye stolthet og varme om sine nabolag, men også gjennom bruken av felles arenaer. Det er mulig å skape en felles tilhørighet til et sted gjennom relasjonsarbeid og nærhet, og gjennom kultur, idrett og felles arenaer.

Vi ser at det er behov for mer forskning på unges deltagelse i organiserte fritidsaktiviteter. Det er et stort behov for mer forskning på bibliotekenes og moskeenes rolle for å aktivere ungdommer, særlig i flerkulturelle lokalsam-

funn. Vi vet lite om hvordan moskeer og bibliotek brukes av ungdom, hvilken betydning de har i deres liv og i et integreringsperspektiv. Vi vet også lite om hvilke andre sentrale fritidsaktiviteter, klubber, komiteer eller organisasjoner som aktiverer ungdommene.

Denne studien har studert ungdom, uten at ungdom selv har kommet i tale. Det er nødvendig med mer forskning på dette feltet som også inkluderer ungdoms egne erfaringer, ikke minst om hva som tiltrekker ulike ungdommer, hva gjør at de ønsker å bli værende i ulike typer fritidsaktiviteter, og om hvilken betydning deltagelse på disse arenaene har i deres liv.

Litteratur

- Andenæs, U. (2012). *Folkets boligbygger: En biografi om Olav Selvaag*. Oslo: Press.
- Andersen, P. L. og Bakken, A. (2015). *Ung i Oslo 2015*. Oslo: NOVA, Høgskolen i Oslo og Akershus.
- Audunson, R. og Aabø, S. (2013). Biblioteket som motor i å skape lokalsamfunn med sammenhengskraft i en flerkulturell storbykontekst. *Nordisk Tidsskrift for Informationsvidenskab og Kulturformidling* (2), s. 39-50.
- Back, L. (1996). *New Ethnicities and Urban Culture*. London, UCL Press.
- Bakken, A., Frøyland, L. R. og Sletten, M. A. (2016). *Sosiale forskjeller i unges liv: Hva sier Ungdata-undersøkelsene?*NOVA-rapport 3/2016. Oslo: NOVA.
- Bjerke Bydel (2008). *Stedsanalyse Veitvet-Sletteløkka*. Oslo: Bydel Bjerke.
- Carlsson, Y. og H. T. (2006). *Foreldredeltakelse i flerkulturelle idrettslag - en kartlegging*. NIBR-notat 132/2006. Oslo: NIBR.
- Catterberg, G. og Moreno, A. (2005). The individual bases of political trust: Trends in new and established democracies. *International Journal of Public Opinion Research* 18(1): 31–48.
- Dahlin, C. (2001). *Koranskoler i Oslo*. Doktorgrad. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Delica, K. N. (2013). Biblioteker og social kapital: Et diskuterende litteraturstudie af nyere forskning. *Nordisk Tidsskrift for Informationsvidenskab og Kulturformidling*, 2(2), s. 33-44.
- Drammen kommune (2014). *Områdesatsing i Drammen: Fjell 2020 – mot en bedre fremtid. Prosjektplan 2014*. Drammen: Drammen kommune.
- Eimhjellen, I. og G. Ødegård (2016). *Klima og migrasjon: To casestudier av sivilsamfunnsorganisering i ei ny tid*. Rapport 2/2016. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Enjolras, B. og Wollebæk, D. (2010). *Frivillige organisasjoner, sosial utjevning og inkludering*. Rapport 2/2010. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Eriksen, I. M. (2017). *De andres skole: Gruppedannelse og utenforskap i den*

- flerkulturelle skolen*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Eriksen, I. M. og Lyng, S. (2015). *Skolers arbeid med elevenes psykososiale miljø: Gode strategier, blinde flekker og harde nøtter*. NOVA-rapport 14/2015. Oslo: NOVA.
- Fauske, H., Vestby, G. M. og Carlsson, Y. (2009). *Ungdoms fritidsmiljø: Ungdom, demokratisk deltakelse og innflytelse*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- Folkestad, B., Christensen, D.A., Strømsnes, K. og Selle, P. (2015). *Frivillig innsats i Noreg 1998-2014. Kva kjenneteikner dei frivillig og kva har endra seg?* Rapport 4/2015. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Frøyland, L. R. og Gjerustad, C. (2012). *Vennskap, utdanning og framtidsplaner: Forskjeller og likheter blant ungdom med og uten innvandrerbakgrunn i Oslo*. NOVA- rapport 5/2010. Oslo: NOVA - Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Haugen, G. M. D., Elvegård, K. og Berg, B. (2015). *Tiltak for et godt og inkluderende oppvekstmiljø*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- Haugsevje, Å. D., O. M. Hylland og H. Stavrum (2016). Kultur for å delta: Når kulturpolitiske idealer skal realiseres i praktisk kulturarbeid. *Nordisk kulturpolitisk tidsskrift 19(1)*, s. 78-97.
- Hylland, O. M. og Haugsevje, Å. D. (2016). *Kultur for å delta: Kulturbruk og kulturarbeid blant barn og unge i Drammen*. Bø, Telemarksforskning. 383.
- Kavli, H. C. (2007). *En felles fritid? Livet etter skoletid blant barn og unge i Oslo*. Fafo- rapport 22/2007. Oslo: Fafo.
- Leirvik, O. (2009). Islam and education in Norway. *Islamische Erziehung in Europa/Islamic and education in Europe. E. Aslan. Wien, Böhlau Verlag*, s. 301–324.
- Lundberg, K. G. og Danielsen, H. (2010). Nærmiljø og plassmyter: Sentrum og drabantby mellom mangfold og trygghet. *Sosiologisk tidsskrift, 2*, s. 115-136.
- Nenseth, V. og Gripsrud, M. (2008). *Sosial stedsanalyse av Veitvet-Slettelokka i Groruddalen*. Oslo: TØI.
- Oslo kommune (2014). *Bydel Bjerke: Faktaark om befolkning, levekår og boforhold*. Oslo: Oslo Kommune.
- Prieur, A. (2004). *Balansekunstnere. Betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge*. Oslo, Pax forlag.
- Saltkjel, T. og Malmberg-Heimonen, I. (2014). Social inequalities, social trust and civic participation—the case of Norway. *European Journal Of Social Work 17(1)*, s. 118-134.
- Selvaag, O. (1951). *Bygg rasjonelt*. Oslo: Gyldendal.
- Statistisk sentralbyrå (2014). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i Drammen*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.

- Stefansen, K., I. Smette, I. og Strandbu, Å. (2016). Understanding the increase in parents' involvement in organized youth sports. *Sports, Education & Society*. <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13573322.2016.1150834>
- Strandbu, Å. (2006). *Idrett, kjønn, kropp og kultur: minoritetsjenters møte med norsk idrett*. Nova-rapport 10/2006. Oslo: NOVA.
- Thomas, P. (2016). Norwegian-Somali parents who send their children to schools in Somalia. *Cogent Education* 3: 1229520, s. 1-16.
- Trondheim kommune (2013). *Områdeprogram for Saupstad-Kolstad 2013-2020*. Trondheim: Trondheim kommune.
- Trondheim kommune (2015). *Områdeløft Saupstad-Kolstad: Programplan 2015-2016*. Trondheim: Trondheim kommune.
- Utrop (2016). *Moskeene i Oslo: En kartlegging av moskemiljøene og deres virksomheter*. Oslo: Utrop.
- Wacquant, L. (1993). Urban outcasts: Stigma and division in the black American ghetto and the French urban periphery. *International Journal of Urban and Regional Research*, 17(3): s. 366-383.
- Wheeler, S. (2012). The significance of family culture for sports participation. *International Review for the Sociology of Sports*, 47(2), s. 235-252.
- Wollebæk, D. og Seggaard, S. B. (red) (2011). *Sosial kapital i Norge*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Wollebæk, D., Sætrang, S. og Fladmoe, A. (2015). *Betingelser for frivillig innsats: Motivasjon og kontekst*. Rapport 1/2015. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- You, J.-S. (2005). *Corruption and inequality as correlates of social trust: Fairness matters more than similarity*. Working paper No. 29. Cambridge: The Hauser Center for Nonprofit Organizations and the John F. Kennedy School of Government.
- Ødegård, G. (2010). *Foreningsliv i et flerkulturelt lokalsamfunn: En studie om integrasjon og sosial kapital*. Rapport 6/2010. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Ødegård, G. (2011). Bowling på Veitvet: Lenkende sosial kapital i et flerkulturelt lokalsamfunn. I: D. Wollebæk og S. B. Seggaard (red) *Sosial kapital i Norge*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Ødegård, G., Bakken, A. og Strandbu, Å. (2016). *Idrettsdeltakelse og trening blant ungdom i Oslo: Barrierer, frafall og endringer over tid*. Rapport 7/2016. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
- Ødegård, G. og Fladmoe, A. (2017). *Samfunnsengasjert ungdom. Deltakelse i politikk og organisasjonsliv blant unge i Oslo*. Rapport 2/2017. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

- Ødegård, G., Loga, J., Steen-Johnsen, K. og Ravneberg, B. (2014). *Fellesskap og forskjellighet: Integrasjon og nettverksbygging i flerkulturelle lokalsamfunn*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Ødegård, G., Steen-Johnsen, K. og Ravneberg, B. (2012). Rekruttering av barn og unge til frivillige organisasjoner - Barrierer, tiltak og institusjonelt samarbeid. I: B. Enjolras, K. Steen-Johnsen og G. Ødegård (red). *Deltagelse i frivillige organisasjoner: Forutsetninger og effekter*. Rapport 4/2012. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Aarset, M. F. og Sandbæk, M. L. (2009). *Foreldreskap og ungdoms livsvalg i en migrasjonskontekst*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Sammendrag/Abstract

<i>Forfatter/Author</i> Ingunn Eriksen og Lars Roar Frøyland
<i>Tittel/Title</i> Levende drabantbyer: Ungdoms deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter i flerkulturelle lokalsamfunn
<i>Sammendrag</i> I denne rapporten undersøkes unges deltagelse i organiserte fritidsaktiviteter i de tre drabantbyene Veitvet i Oslo, Fjell i Drammen og Saupstad i Trondheim. Basert på data fra ungdomsundersøkelsene og intervjuer med lokale aktører, har vi undersøkt omfanget av unges deltakelse, og hvordan frivillige organisasjoner og lokale myndigheter arbeider for å rekruttere ungdommer til ulike fritidsaktiviteter i flerkulturelle boområder. Studien er en oppfølging av rapporten <i>Rekruttering av barn og unge til frivillige organisasjoner – Barrierer, tiltak og institusjonelt samarbeid</i> (Ødegård, Steen-Johnsen og Ravneberg, 2012). Studien viser at organisasjonsdeltagelsen i de tre lokalsamfunnene ligger noe lavere enn landsgjennomsnittet. Særlig gjelder dette minoritetsungdoms generelt, og minoritetsjenter spesielt. Det er idretten som dominerer i alle tre lokalsamfunn. Fritidsklubbene er mer populære i de tre lokalsamfunnene enn de er i de respektive byene de befinner seg. Moskeer og bibliotek fremstår også som viktige arenaer for sosialisering og aktivitet. Når det gjelder arbeidet for å rekruttere og beholde ungdommer, finner vi en større grad av bevissthet om virkemidler og barrierer enn tidligere hos lokale aktører. For det første om at aktiviteter må koste lite eller ingenting og at informasjon må tilrettelegges. For det andre om at minoritetsforeldre også må inkluderes for at barna – særlig jenter – skal rekrutteres. For det tredje er det en økt bevissthet om betydningen av nettverksbygging, særskilt innenfor tradisjonelle organisasjoner, fritidsklubber, idretten og biblioteket. Nettverksbygging mellom tradisjonelle organisasjoner og innvandrersamfunn er i mindre grad utviklet.
<i>Emneord</i> Frivillige organisasjoner, deltakelse, fritid, sosial ulikhet, lokalsamfunn, ungdom, minoriteter
<i>Abstract</i> This report analyses youths' participation in voluntary organisations in three satellite towns in three different cities in Norway: Veitvet in Oslo, Fjell in Drammen and Saupstad in Trondheim, following up a 2012-study of the same urban areas (Ødegård, Steen-Johnsen og Ravneberg, 2012). Based on the Ungdata-surveys and interviews with representatives from local organisations and authorities, we have investigated the prevalence of youths' participation and the recruitment strategies employed by the organisations, as well as how these strategies have evolved during the last five years. In Veitvet, Fjell and Saupstad, youths participate to a lesser extent than in Norway in general. Minority youths participate less than ethnic Norwegian youths, and minority girls participate least of all. Sports is the most popular activity. Youth centres are very popular in each of the three areas, more so than in their respective cities. Moreover, mosques and libraries are important contributors of youth leisure activities and socializing. In the organisations, there is a high level of consciousness about the barriers that may stop youth from participating, and they use a broad array of recruitment strategies to overcome these barriers. Recruitment strategies include motivating youths to participate through creating tempting and multifaceted activities that can cater to different youths; adults strive to gain close relations to the youths and establish a safe environment; and several let the youths co-determine the nature of their activities. Moreover, there is a new focus on gaining trust from minority parents by building relations with them. Collaboration between organisations and local authorities is recognized as a vital strategy in recruitment work, but collaboration between traditional organisations and immigrant organisations are less developed.
<i>Index terms</i> Voluntary organizations, participation, leisure, inequality, local communities, youth, minorities

I denne rapporten undersøkes unges deltagelse i organiserte fritidsaktiviteter i de tre drabantbyene Veitvet i Oslo, Fjell i Drammen og Saupstad i Trondheim. Basert på data fra ungdomsundersøkelsene og intervjuer med lokale aktører, har vi undersøkt omfanget av unges deltakelse og hvordan frivillige organisasjoner og lokale myndigheter arbeider for å rekruttere ungdommer til ulike fritidsaktiviteter i flerkulturelle boområder.

Rapporten viser at organisasjonsdeltagelsen i de tre lokalsamfunnene ligger noe lavere enn landsgjennomsnittet. Særlig gjelder dette minoritetsungdoms generelt, og minoritetsjenter spesielt. Det er idretten som dominerer i alle tre lokalsamfunn. Lokale fritidsklubber, moskeer og bibliotek fremstår også som viktige arenaer for sosialisering og aktivitet.

Studien peker også på at organisasjonene viser en større grad av bevissthet om virkemidler og barrierer for å rekruttere og beholde ungdommer enn tidligere. For det første er det en økt bevissthet om at aktiviteter må koste lite eller ingenting og at informasjon må tilrettelegges. For det andre om at minoritetsforeldre også må inkluderes for at barna – særlig jenter – skal rekrutteres. For det tredje er det en økt bevissthet om betydningen av nettverksbygging, særskilt innenfor tradisjonelle organisasjoner.

ISBN (print): 978 -82-7763-550-7
ISBN (online): 978-82-7763-551-4

ISSN (print): 1891-2168
ISSN (online): 1891-2176

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
c/o ISF
Munthes gate 31
Pb. 3233 Elisenberg
0208 Oslo

www.sivilsamfunn.no